

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU SOCHACZEWSKIEGO 2016 – 2020

Sochaczew

Marzec 2016

Spis treści

WSTĘP	4
1. Strategiczne planowanie rozwoju.....	4
2. Przedmiot i metoda opracowania	5
CZEŚĆ I: CHARAKTERYSTYKA POWIATU	7
1. Położenie	7
2. Środowisko przyrodnicze	10
3. Mieszkańcy.....	24
4. Gospodarka.....	58
5. Samorząd lokalny	75
CZEŚĆ II: ANALIZA UWARUNKOWAŃ I GŁÓWNYCH PROBLEMÓW ROZWOJU POWIATU SOCHACZEWSKIEGO	81
1. Powiat sochaczewski: wewnętrzne uwarunkowania procesu rozwoju	81
2. Powiat sochaczewski: zewnętrzne uwarunkowania procesu rozwoju	86
3. Główne problemy rozwoju powiatu sochaczewskiego	90
CZEŚĆ III: STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	91
1. Wprowadzenie	91
2. Struktura	92
2.1. Problemy społeczne z perspektywy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie	95
2.2. Ochrona dziecka	96
2.3. Ochrona dziecka w środowisku	96
2.4. Dziecko pozbawione opieki rodziny	98
2.5. Problem niepełnosprawności	98
2.6. Zjawisko przemocy	99
3. Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych powiatu	100
4. Beneficjenci strategii	101
5. Analiza SWOT	102
6. Związek zidentyfikowanych problemów społecznych z programowaniem działań	106
CZEŚĆ IV: KIERUNKI I CELE ROZWOJU POWIATU SOCHACZEWSKIEGO	114
1. Zrównoważony charakter rozwoju Powiatu Sochaczewskiego	114
2. Wizja Powiatu w perspektywie średniookresowej.....	115
3. Cele rozwoju Powiatu Sochaczewskiego do roku 2020.....	116
CZEŚĆ V: SPÓJNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU POWIATU Z KIERUNKAMI ROZWOJU MAZOWSZA, POLSKI I UNII EUROPEJSKIEJ	125
CZEŚĆ VI: WDRAŻANIE STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU SOCHACZEWSKIEGO DO 2020 ROKU	140
1. Wskaźniki realizacji Strategii	140
2. Dostosowanie struktur administracji powiatowej do wymogów zarządzania strategicznego, czyli zarządzania przez cele	145

3. Opracowanie szczegółowych planów realizacji zadań wchodzących w skład poszczególnych Programów Operacyjnych.....	145
4. Przełożenie Programów Operacyjnych Strategii na Wieloletnią Prognozę Finansową (WPF) i Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI).....	146
5. Współpraca instytucji powiatowych z interesariuszami	146
6. Promocja wewnętrzna i zewnętrzna procesu realizacji Strategii	147
SPIS TABEL	149
SPIS RYCIN.....	150
SPIS WYKRESÓW	151

1. Strategiczne planowanie rozwoju

Do czego jest potrzebna w powiecie strategia rozwoju?

Po pierwsze: doświadczenie uczy nas, że każde działanie, jeśli ma przynieść oczekiwany efekt, wymaga planu. Im bardziej złożone jest to działanie, tym bardziej wymaga planowania. Po drugie: potrzeby są *zawsze* większe od możliwości ich realizacji - jest to powszechnie znany problem 'krótkiej koldry'.

Strategia to hierarchiczny plan działania określający jego najważniejsze kierunki (cele, zadania) z punktu widzenia ich znaczenia oraz ich efektywności.

Celem nadrzędnym działalności samorządów terytorialnych jest poprawa jakości życia mieszkańców gmin, powiatów i województw poprzez poprawę jakości usług publicznych i stwarzanie warunków dla rozwoju gospodarczego i społecznego.

Problemy występujące na drodze do tego celu to:

- zbyt szczupłe w stosunku do potrzeb środki finansowe i ludzkie (zarówno w wymiarze ilościowym, jak i, co jest często niedoceniane, jakościowym),
- konieczność wyboru pomiędzy dwiema kategoriami potrzeb: pilnymi oraz ważnymi, w sytuacji ograniczonych środków na ich realizację,
- konieczność uwzględnienia dwóch planów czasowych: 1/ jak najtańszego i jak najlepszego zaspokajania bieżących potrzeb, 2/ przewidywania przyszłych potrzeb i możliwości, i dostosowania do nich programów i usług administracji.

Planowanie strategiczne pomaga ograniczyć negatywny wpływ tych problemów na efekty pracy samorządów poprzez:

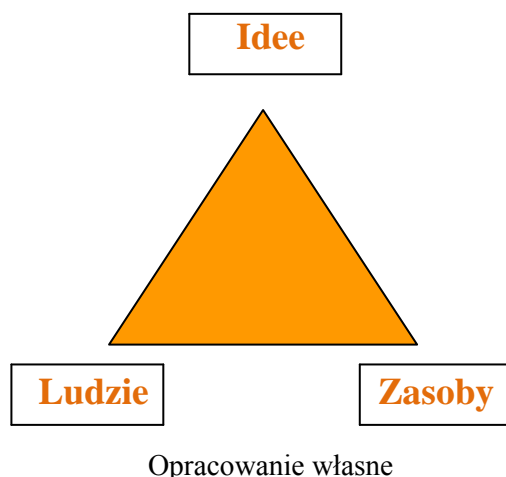
- oszacowanie potencjału rozwojowego obszaru,
- określenie potrzeb mieszkańców i ich hierarchii,
- oszacowanie zasobów jakimi dysponuje (może dysponować) samorząd,
- nadanie odpowiedniej rangi potrzebom ważnym, które często przegrywają z pilnymi, co ogranicza proces rozwoju obszaru,
- określenie przyszłych możliwości i zagrożeń i odniesienie się do nich.

Wg P. Vaesken'a, teoretyka rozwoju lokalnego, rozwój ten powinien:

- bazować na waloryzacji zasobów miejscowych,
- być dokonywany we wspólnym interesie,
- odbywać się w demokratycznym procesie,
- odbywać się w oparciu o działania partnerskie - powinna następować zmiana relacji z siłowych na uzupełniające.

Zgodnie z tzw. „trójkątem rozwoju” Vaesken'a, na rozwój składają się trzy podstawowe czynniki: ludzie, zasoby i idee (pomysły).

Ryc. 1., Trójkąt rozwoju" wg Vaeskena

Strategia rozwoju obszaru definiuje wszystkie te elementy. Ponadto hierarchizuje idee (pomysły) w postaci strategicznych i operacyjnych celów rozwoju oraz programów operacyjnych służących ich realizacji.

Nowoczesna strategia rozwoju powinna mieć charakter *zintegrowany*, a więc:

1/ uwzględniać:

- różne obszary życia: gospodarczy, społeczny, ekologiczny (*integracja tematyczna*),
- działania sąsiadów (*integracja terytorialna pozioma*),
- działania struktur nadrzędnych (*integracja terytorialna pionowa*),

2/ angażować różne sektory społeczeństwa: administrację, przedsiębiorców, organizacje i grupy społeczne, pojedynczych obywateli (*integracja społeczna*).

Strategia rozwoju wyznacza średnio- lub długoterminowe cele procesu rozwoju, nie definiuje natomiast szczegółów jego realizacji.

2. Przedmiot i metoda opracowania

Strategia zrównoważonego rozwoju powiatu sochaczewskiego do 2020 roku jest instrumentem średnioterminowej polityki kompleksowego i zrównoważonego rozwoju powiatu. Określa wizję powiatu, jaka ma zostać zrealizowana i najważniejsze kierunki działań rozwojowych, zapisane w postaci: celu nadrzędnego, celów strategicznych, celów operacyjnych i programów operacyjnych.

Strategia ta jest dokumentem otwartym, który może podlegać zmianom w miarę zmieniających się zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań rozwoju powiatu. Ważne jest by strategia i jej ewentualne zmiany odpowiadały na potrzeby społeczności lokalnej. Ma temu służyć przyjęta

ekspercko-partycypacyjna metoda opracowania dokumentu strategii. Jego treść jest wynikiem sesji warsztatowych, zrealizowanych w okresie wrzesień - listopad 2014 roku z udziałem samorządu lokalnego, badania ankietowego i pracy eksperckiej. W rezultacie powstała propozycja *Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu sochaczewskiego do 2020 roku*, która została poddana konsultacjom społecznym zgodnym z procedurami określonymi uchwałą Nr XIII/82/2015 Rady Powiatu w Sochaczewie z dnia 29 grudnia 2015 roku w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzania konsultacji społecznych z mieszkańcami Powiatu Sochaczewskiego (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2016 r., poz.849). Fakt ten sprawia, że dokument Strategii można uznać za reprezentatywny dla zainteresowanych określeniem kierunków rozwoju powiatu sochaczewskiego jego mieszkańców. Jest to, miejmy nadzieję, dobry prognostyk dla zaangażowania się społeczności powiatu w realizację Strategii.

Przy opracowywaniu dokumentu zostały uwzględnione zapisy:

- *Strategii „Europa 2020”* - długookresowego programu rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej (UE), który zastąpił realizowaną od 2000 roku Strategię Lizbońską,
- *Krajowego Programu Reform „Europa 2020”* - stanowiącego instrument realizacji *Strategii „Europa 2020”* na poziomie krajowym,
- *Strategii Rozwoju Kraju 2020* - przyjętej do realizacji w 2011 roku,
- *Umowy Partnerstwa* - dokumentu określającego strategię interwencji funduszy europejskich w ramach trzech polityk unijnych: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej (WPR) i wspólnej polityki rybołówstwa (WPRyb) w Polsce w latach 2014-2020 zatwierdzonego 21 maja 2014 r.,
- *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2030*,
- *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*,
- *Programu ochrony środowiska dla powiatu sochaczewskiego*,
- *Kompleksowej strategii wspierania rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i dialogu międzysektorowego w powiecie sochaczewskim 2009-2013*
- *Programu współpracy powiatu sochaczewskiego z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2015.*

CZĘŚĆ I: CHARAKTERYSTYKA POWIATU

1. Położenie

Powiat sochaczewski położony jest w centralnej części kraju, w zachodniej części Mazowsza. Graniczy z siedmioma powiatami należącymi do województwa mazowieckiego: gostynińskim, plockim, płońskim, nowodworskim, warszawskim - zachodnim, grodziskim, żyrardowskim oraz z dwoma powiatami województwa łódzkiego: skierniewickim i łowickim. Powierzchnia powiatu wynosi 735 km², co stanowi nieco ponad 2% powierzchni województwa mazowieckiego.

Ryc. 2. Powiat sochaczewski w układzie administracyjnym, osadniczym i drogowym

Źródło: pl.wikipedia.org, mapa.targeo.pl

Powiat sochaczewski ma znakomite położenie w układzie komunikacyjnym kraju i Europy. Administracyjne i funkcjonalne centrum powiatu - miasto Sochaczew jest oddalone (najkrótsze odległości drogowe) o 55 km od Warszawy i 82 km - od Łodzi. Czas przejazdu samochodem poza godzinami szczytu do obu ośrodków jest krótszy niż 1 godzina. Drogowe osie komunikacyjne powiatu stanowią drogi krajowe nr 92 (Warszawa - Poznań) oraz nr 50 (stanowiąca wielką obwodnicę Warszawy). Przebiegająca kilka kilometrów od południowej granicy powiatu autostrada A2, aktualnie łącząca podwarszawski węzeł drogowy w Konotopie z zachodnią granicą Państwa, stanowi znakomite połączenie z zachodnią, a przez autostradę

A1 - także północną i, wkrótce – po wybudowaniu autostradowej Wschodniej Obwodnicy Łodzi – również południową częścią kraju, a także z systemem drogowym zachodniej, północnej i południowej Europy. Kolejową arterią transportową przecinającą powiat jest dwutorowa zelektryfikowana linia kolejowa nr 3 (20) relacji Warszawa Zachodnia - Poznań – Kunowice – (Berlin).

Na terenie powiatu usytuowane jest dawne lotnisko wojskowe w Bielicach, w chwili obecnej niewykorzystywane do ruchu lotniczego – zarówno cywilnego, jak i wojskowego. O ile zapadnie decyzja o jego wykorzystaniu i rozwoju jako komercyjnego lotniska cywilnego, da to możliwość znacznego zwiększenia możliwości transportowych regionu i jego rozwoju w tym zakresie.

Otoczające Sochaczew miasta powiatowe znajdują się w odległości 26-66 km. Większość z nich to mniejsze niż Sochaczew ośrodki, liczące od 10 do 30 tysięcy mieszkańców. Jedynie cztery z tych miast (nie licząc miasta stołecznego Warszawy) są po względem liczby mieszkańców większe od Sochaczewa: Płock ma około 123 tysięcy, Pruszków – blisko 60 tysięcy, Skierniewice – blisko 49 tysięcy, a Żyrardów – około 41 tysięcy mieszkańców.

Układ oddziaływania tych ośrodków na powiat jest wypadkową ich funkcji administracyjnych, rynku pracy, edukacji, handlu i usług oraz układu komunikacyjnego i tych odległości. Bez wątpienia najsilniej oddziałującym ośrodkiem, z racji swojego potencjału i powiązań komunikacyjnych, jest Warszawa. W szczególności dotyczy to wschodniej części obszaru powiatu - gmin: Teresin, Sochaczew, Brochów, Nowa Sucha i miasta Sochaczewa. Północno-zachodnia część obszaru powiatu zachowuje częściowo historyczne więzi z Płockiem, ale powiązania funkcjonalne w zasadzie zanikły.

Ryc. 3. Gminy powiatu sochaczewskiego

Źródło: <http://www.wrotamazowska.pl/>

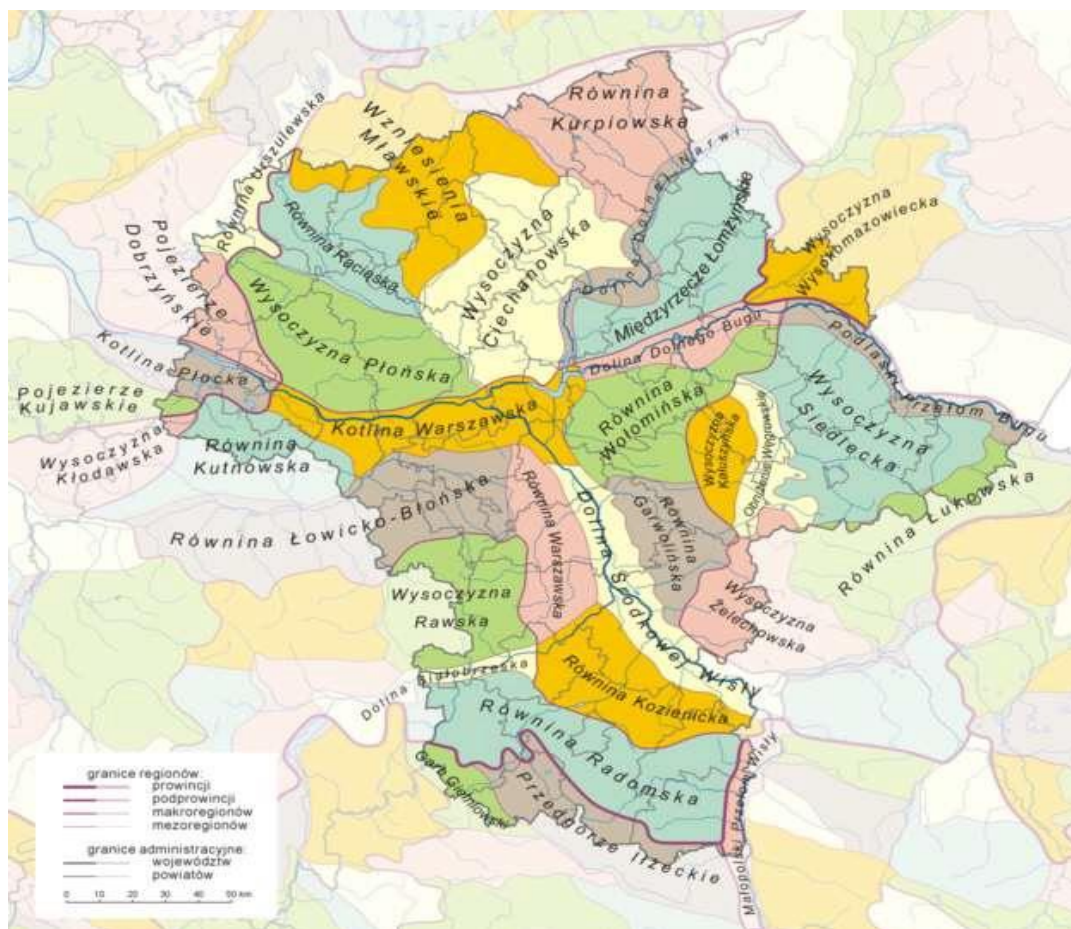
Powiat sochaczewski obejmuje obszary następujących gmin - gminy wiejskie: Iłów, Młodzieszyn, Brochów, Rybno, Sochaczew, Teresin i Nowa Sucha oraz miasto Sochaczew.

Powierzchnia powiatu wynosząca 731 km² stanowi 2% obszaru województwa mazowieckiego. Stawia go ona na 25 miejscu wśród 37 ziemskich powiatów regionu, a więc należy od do grupy mniejszych powiatów regionu. Jego względnie zwarty obszar i centralne usytuowanie dość dużego ośrodka miejskiego, jakim jest Sochaczew tworzą dobre warunki.

W ujęciu fizyczno-geograficznym, wg klasyfikacji Jerzego Kondrackiego, powiat sochaczewski należy w całości do makroregionu Nizina Środkowomazowiecka. Jego północna część leży w mezoregionie Kotliny Warszawskiej. Stanowi on rozszerzenie doliny rzeki Wisły w okolicy ujścia do niej rzeki Narwi, na zachodzie przechodzące w Kotlinę Płocką, a na wschodzie w Dolinę Dolnego Bugu, Dolinę Dolnej Narwi oraz Dolinę Środkowej Wisły. Powierzchnię Kotliny charakteryzują dwa poziomy terasowe: poziom zalewowy, zajęty głównie przez łąki i pastwiska oraz poziom piaszczysty, wyższy i pokryty wydmami, z racji mało urodzajnych gleb często zalesiony przez człowieka. Środkową część Kotliny, a wschodnie krańce powiatu sochaczewskiego zajmuje Puszcza Kampinowska, chroniona poprzez ustanowienie Kampinoskiego Parku Narodowego.

Ryc. 4. Mezoregiony fizyczno-geograficzne Mazowsza wg klasyfikacji J. Kondrackiego

Źródło: www.wikipedia.org

Południowa część obszaru powiatu należy do mezoregionu Równina Łowicko-Błońska położonego na południe od dolin Wisły i Bzury. Jest to morenowa równina denudacyjna,

tworząca jeden z najbardziej płaskich krajobrazów na Mazowszu. Płyną przez nią z południa na północ liczne dopływy Bzury: Moszczenica, Mroga, Skierniewka, Rawka, Sucha, Pisia - Gągolina i Utrata. Obszar Równiny charakteryzują korzystne warunki dla rolnictwa, związane z obecnością dobrych gleb pyłowych i czarnych ziem.

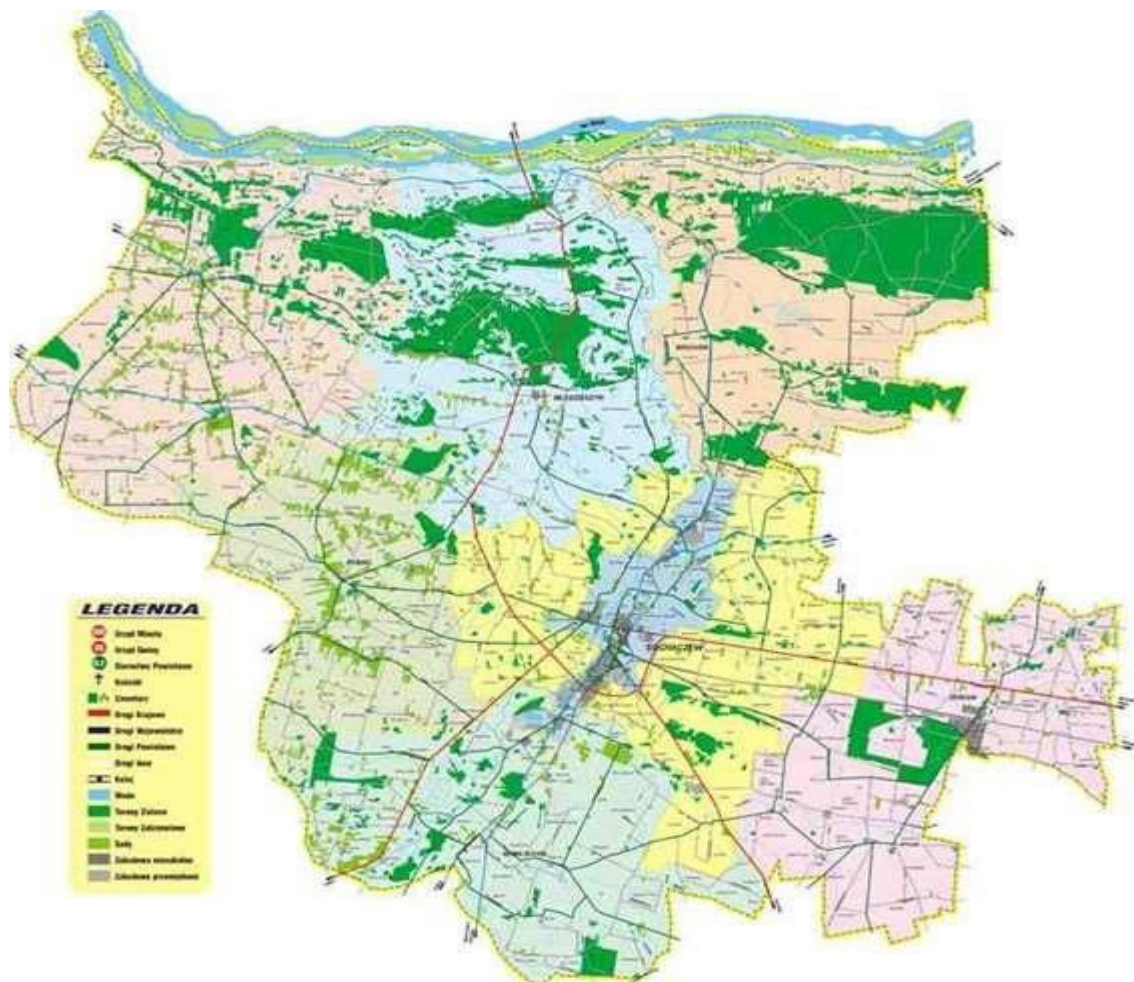
Niewielki fragment powiatu (część obszarów gmin Iłów i Rybno) zaliczany jest do mezoregionu Równina Kutnowska o podobnym charakterze jak Równina Łowicko-Błońska.

2. Środowisko przyrodnicze

Walory przyrodnicze

Obszar powiatu sochaczewskiego, z racji swego położenia, ma znaczące walory przyrodnicze. Jego północną granicę tworzy Wisła a od wschodu powiat opiera się o Puszcze Kampinoską. Swoistą oś symetrii obszaru stanowi rzeka Bzura, przecinająca go z południa na północ.

Ryc. 5. Zagospodarowanie przestrzenne powiatu sochaczewskiego

Źródło: www.powiat.sochaczew.pl

Krajobraz i szata roślinna

Szata roślinna na obszarze powiatu ma, jak większość obszarów kraju, charakter

antropogeniczny - jest efektem wielowiekowej działalności człowieka na tym obszarze, w rezultacie której olbrzymia większość naturalnych zbiorowisk roślinnych została zastąpiona przez zespoły stworzone przez człowieka. W południowej części powiatu dominującym elementem krajobrazu są pola uprawne. Towarzyszy im zabudowa o charakterze zwartym lub rozproszonym wraz z zielenią przyzagrodową. Stanowiąca pradolinę i obecną dolinę Wisły, część północna, o znacznie gorszych glebach, została w części zalesiona przez człowieka. Ale występują tu także naturalne zbiorowiska roślinne, porastające brzegi Wisły i wiślane kępy oraz mało dostępne, podmokłe obszary Puszczy Kampinoskiej.

Największym kompleksem leśnym powiatu sochaczewskiego jest znajdujący się w jego północno-wschodnim „rogu” zachodni kraniec Puszczy Kampinoskiej. Lasy występują w postaci zwartego kompleksu leśnego także w rejonie Młodzieszyna (Las Młodzieski). Pozostałe kompleksy leśne są znacznie mniejsze, zwłaszcza te w południowej części powiatu. W rejonie Kamionu, Młodzieszynka, Radziwiłki oraz na obszarze położonym na południe od Wisły występują lasy ochronne, głównie sosnowo-olchowe i sosnowe.¹

Powiat sochaczewski charakteryzuje niski wskaźnik lesistości (14,8%), o wiele niższy niż średnia nie tylko dla Polski (29,4%), ale także dla Mazowsza (23,0%). Dodatkowym problemem jest duże rozdrobnienie lasów (poza kompleksem Puszczy Kampinoskiej, zajmującym jednak dość niewielką część powiatu). Przyjmuje się, że dla zapewnienia i utrzymania warunków odnowy i równowagi ekologicznej nizinnych terenów rolniczych udział lasów w powierzchni powinien wynosić co najmniej 15%. Lasy zwiększają też walory rekreacyjne i osadnicze obszaru. Dlatego potrzebne jest stymulowanie procesu dolesiania powiatu sochaczewskiego, zwłaszcza w sposób umożliwiający łączenie obecnych rozproszonych, niewielkich powierzchni zalesionych. Prawie 30% udział własności prywatnej lasów implikuje potrzebę edukacji ich właścicieli w zakresie prawidłowej gospodarki leśnej - dla utrzymania ich lasów w dobrej kondycji, umożliwiającej odpowiednią realizację funkcji lasów, w tym także tej często najbardziej interesującej właścicieli - ekonomicznej.

Naturalny lub quasi-naturalny krajobraz powiatu jest, w dłuższej perspektywie rozwojowej, jednym z jego największych bogactw, decydującym w znacznym stopniu o atrakcyjności osadniczej obszaru dla lepiej sytuowanych grup społeczeństwa - proces ten można już obserwować. Ale, podobnie jak w innych częściach Mazowsza i kraju, częstym problemem w miejscach nasilonej aktywności inwestycyjnej człowieka jest, brak ładu przestrzennego niszczący walory krajobrazowe.

Ochrona walorów przyrodniczych

Ponad 34 % obszaru powiatu sochaczewskiego objęte jest prawnymi formami ochrony przyrody, przewidzianymi w *Ustawie o ochronie przyrody* z 16 kwietnia 2004 roku. Świadczy to, że środowisko przyrodnicze powiatu posiada znaczące walory wymagające ochrony. Odsetek obszarów chronionych w powiecie jest wyższy niż odpowiednio dla Polski (32,5%) i niż dla Mazowsza (29,7%). Powiat sochaczewski jest wśród 5-6 obszarów Mazowsza o najcenniejszych walorach przyrodniczych. Przy tym jest to jedyny obszar, na którym znajduje się park narodowy.

Największe znaczenie wśród obszarów chronionych powiatu mają Kampinoski Park Narodowy

---

¹ Program ochrony środowiska powiatu sochaczewskiego

(KPN) wraz z otuliną, stanowiący obszar Natura 2000 PLC 140001 oraz dwa inne obszary Natura 2000: Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSOP) PLB 140004 *Dolina Środkowej Wisły* i Obszar Specjalnej Ochrony Siedlisk PLH 140029 *Kampinoska Dolina Wisły*.

KPN zajmuje środkowo-wschodnią część gminy Brochów. KPN powołany został dla ochrony przyrody i dziedzictwa historyczno-kulturowego Puszczy Kampinoskiej wraz z najlepiej zachowanym w Europie kompleksem wydm śródlądowych. Ze względu na bardzo wysokie walory przyrodnicze KPN w styczniu 2000 r. uznany został za rezerwat biosfery i włączony do sieci międzynarodowych rezerwatów biosfery. Powierzchnia KPN na terenie powiatu sochaczewskiego wynosi 5.423 ha.

W ramach KPN wyznaczone zostały następujące obszary ochrony ścisłej:

- Czapliniac, o powierzchni 13,7ha, położony jest nieopodal wsi Famułki Królewskie,
- Czerwińskie Góry - obejmujący dwa fragmenty liczącego ponad 100 lat boru świeżego i mieszanego, z płatami dąbrowy świetlistej, o łącznej powierzchni 39,8 ha.

Ryc. 6. Województwo mazowieckie - obszary chronione

Źródło: www.wrotamazowska.pl

Istotnymi elementami ochrony środowiska przyrodniczego na terenie parku i w jego otulinie w obrębie powiatu sochaczewskiego są:

- strefy ekologiczne, odpowiadające krajobrazowym zespołom fizjocenoz. Są to: Wisła, wał wydmowy północny i południowy, pas bagienny kanału Olszowieckiego, taras nadzalewowy Wisły, pas bagienny Łasicy, Dolina Bzury, Nadbzurze.
- węzły ekologiczne, o randze regionalnej i podstawowej - bagienne, bagienno-leśne, leśne, wodno-łąkowe, wydmore, ostoje ptactwa, uzupełnione ciągami ekologicznymi przecinającymi równoleżnikowo obszar gminy Brochów (Krzywa Góra - Bukowe Ławki).
- ciągi i korytarze ekologiczne - przez obszar KPN i jego otuliny przebiegają równoleżnikowo ciągi ekologiczne: *Wiślany*, *Wydmore-leśny Północny*, *Wydmore-wodny Doliny Łasicy*, *Wydmore-leśny Południowy*, *Bagienny Południowo-wschodni*, *Bagienny Południowo-zachodni*. Ciągi te wyznaczają przyrodnicze osie stref ekologicznych Tarasu Kampinoskiego i połączone są ze sobą wewnętrznymi korytarzami ekologicznymi. Ciąg ekologiczny *Wiślany* ma znaczenie ponadregionalne, natomiast ciąg biegnący wzdłuż Bzury - regionalne.

Ryc. 7. Województwo mazowieckie - obszary Natura 2000

Źródło: www.wrotamazowska.pl

OSOP *Dolina Środkowej Wisły* obejmuje odcinek rzeki pomiędzy Dęblinem a Płockiem. Wisła zachowała tu wyjątkowo naturalny charakter rzeki roztokowej, tworząc starorzecza, boczne kanały i liczne wyspy. Te ostatnie mają formę zarówno okresowych piaszczystych łąk, jak i dobrze uformowanych wysp porośniętych roślinnością, głównie zaroślami wierzbowymi i topolowymi. Wielkie piaszczyste łąki są siedliskiem wielu gatunków mew, rybitw i siewczek. Brzegi Wisły i terasę zalewową zajmują zarośla wikliny oraz łąki i pastwiska. Gdzieś tam zachowały się fragmenty dawnych lasów łąkowych złożonych z topól i wierzb. Głównym celem powołania ostoi jest ochrona występującej tu, wartościowej na skalę europejską, awifauny. W *Dolinie Środkowej Wisły* gniazduje około 50 gatunków ptaków wodno-błotnych. Występują co najmniej 23 gatunki ptaków ważne w skali europejskiej oraz 9 gatunków wpisanych do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt (zagrożonych wyginięciem). Obszar ma bardzo duże znaczenie jako szlak wędrówkowy dla ptaków migrujących.

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk PLH 140029 *Kampinoska Dolina Wisły* obejmuje odcinek doliny Wisły pomiędzy Warszawą a Płockiem. Obszar obejmuje fragment naturalnej doliny dużej rzeki nizinnej o charakterze roztokowym wraz z charakterystycznym strefowym układem zbiorowisk roślinnych reprezentujących pełne spektrum wilgotnościowe i siedliskowe w obrębie obu tarasów. Jednocześnie jest fragmentem jednego z najważniejszych europejskich korytarzy ekologicznych. Charakterystycznym elementem tutejszego krajobrazu są lasy łąkowe. Bezpośrednio z korytem Wisły związane są ginące w skali Europy nadrzeczne łągi wierzbowe i topolowe, których występowanie ograniczone jest do międzywała i starszych wysp. Różnorodność siedlisk warunkuje znaczne bogactwo gatunkowe zwierząt i roślin, w tym wielu chronionych i zagrożonych wymarciem. Na szczególną uwagę zasługuje ichtiofauna rzeki, która pomimo znacznego jej zanieczyszczenia jest bogata w gatunki. Przetrwiała ona i utrzymuje się w stanie zdolnym do samoistnej regeneracji w przypadku zahamowania dalszego pogarszania się stanu siedlisk, w tym przypadku wód. Obszar pełni kluczową rolę dla ptaków zarówno w okresie łąkowym, jak i podczas sezonowych migracji.

Ryc. 8. Krajowa sieć Ekologiczna ECONET- POLSKA

Źródło: <http://www.ios.edu.pl>

Dolina Wisły wraz z Puszcą Kampinoską stanowią węzeł ekologiczny o randze międzynarodowej.

Na obszarze powiatu sochaczewskiego znajdują się następujące rezerваты przyrody: *Kępa Rakowiecka* - o powierzchni 120 ha, *Kępa Antonińska* - o powierzchni 475 ha i *Wyspy Zakrzewskie* - o powierzchni 310 ha. Wszystkie one obejmują wiślane wody i wyspy w gminie Iłów i mają na celu przede wszystkim ochronę awifauny. Także w gminie Iłów znajduje się rezerwat leśny *Rzepki* - o powierzchni 43,94 ha, utworzony w celu ochrony fitocenozy boru mieszanego i grądu.

Na obszarze powiatu znajdują się 134 pomniki przyrody. Wśród zabytkowych drzew najliczniejszą grupę stanowią dęby i lipy. Wśród nich jest dąb w Pieczyskach Iłowskich w gminie Iłów o obwodzie 6,43 m i wysokości 25 m. Mniej jest klonów, wiązów, buków, modrzewi, jesionów i białych topoli. Także w Pieczyskach Iłowskich występują drzewiaste formy jałowca pospolitego osiągające wysokość 6 m przy obwodzie 41 cm. Wśród zabytkowych alei należy wyróżnić:

- aleję w Rybnie złożoną z kilkuset drzew: kasztanowców, jesionów, lip i klonów rosnących w dwóch szpalerach towarzyszącym szosom,
- aleję lipową w Żelazowej Woli
- aleje drzew kilku gatunków, głównie kasztanowców, lip, jesionów, klonów - w Strugach w gminie Teresin.

Na obszarze powiatu sochaczewskiego znajdują się fragmenty dwóch - obu w części północnej powiatu - Obszarów Chronionego Krajobrazu (OChK), obejmujące tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz, o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych:

- *Nadwiślański OChK* - na terenie gmin Sochaczew, Młodzieszyn i Iłów,
- *Warszawski OChK* - na terenie gminy Brochów.

Ponadto część obszaru gminy Brochów wchodzi w skład otuliny Kampinoskiego Parku Narodowego, utworzonej Rozporządzeniem Rady Ministrów z dn. 25 września 1997 r. (Dz. U. z 28.10.1997 r. nr 132 poz. 876).

Z innych przyrodniczych obiektów chronionych należy wymienić, wpisane do rejestru zabytków, parki zabytkowe w Giżycach, Brzozowie, Załuskowie i Ostrowcach oraz resztki parków podworskich we wsiach: Ruszki, Młodzieszyn, Witkowice.

Wody powierzchniowe

Sieć hydrograficzna powiatu sochaczewskiego jest bogata. Są to przede wszystkim wody płynące. Wody stojące zajmują niewielką powierzchnię, są to na ogół starorzecza Wisły i Bzury lub niewielkie stawy.

Ryc. 9.

Źródło: www.wrotamazowska.pl

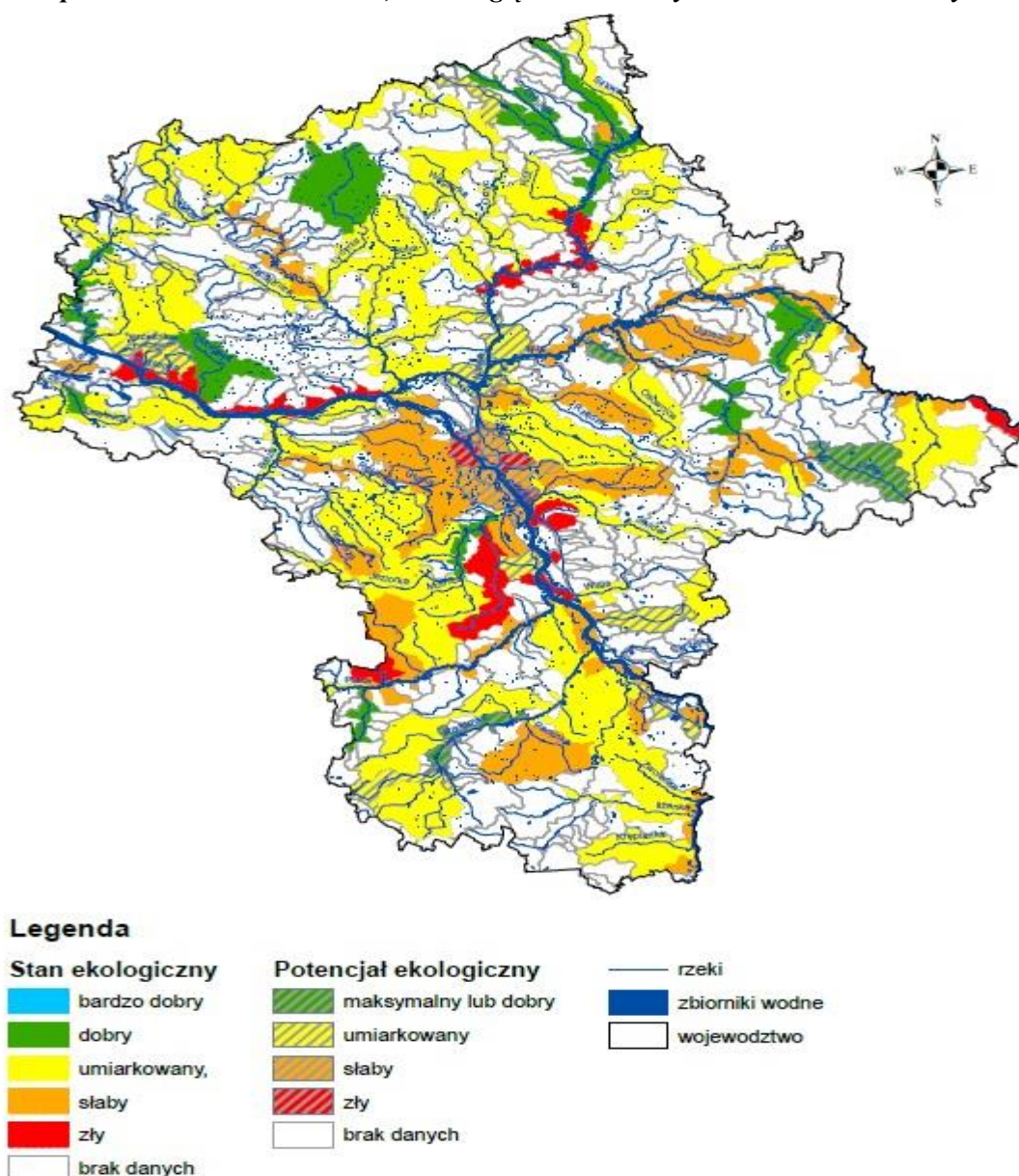
Przez obszar powiatu przepływają: Wisła (stanowiąca jego północną granicę), Bzura - lewy dopływ Wisły, Utrata, Pisia-Gągolina, Kanał Łasica, Kanał Kromnowski, Teresinka, Sucha, Kanał Olszowiecki. Jakość wody w rzekach od kilkunastu lat poprawia się. Wpłynęła na to między innymi zła sytuacja ekonomiczna i zamykanie zakładów pracy, głównych „trucicieli wód”. Utrzymuje się jednak proces zanieczyszczania wód przez powierzchniowy spływ substancji biogenych (azotowych i fosforowych) pochodzenia rolniczego, nielegalne odprowadzanie

ścieków bytowych do cieków oraz zanieczyszczanie ściekami bytowymi z nieszczelnych szamb płytszych warstw wód gruntowych.

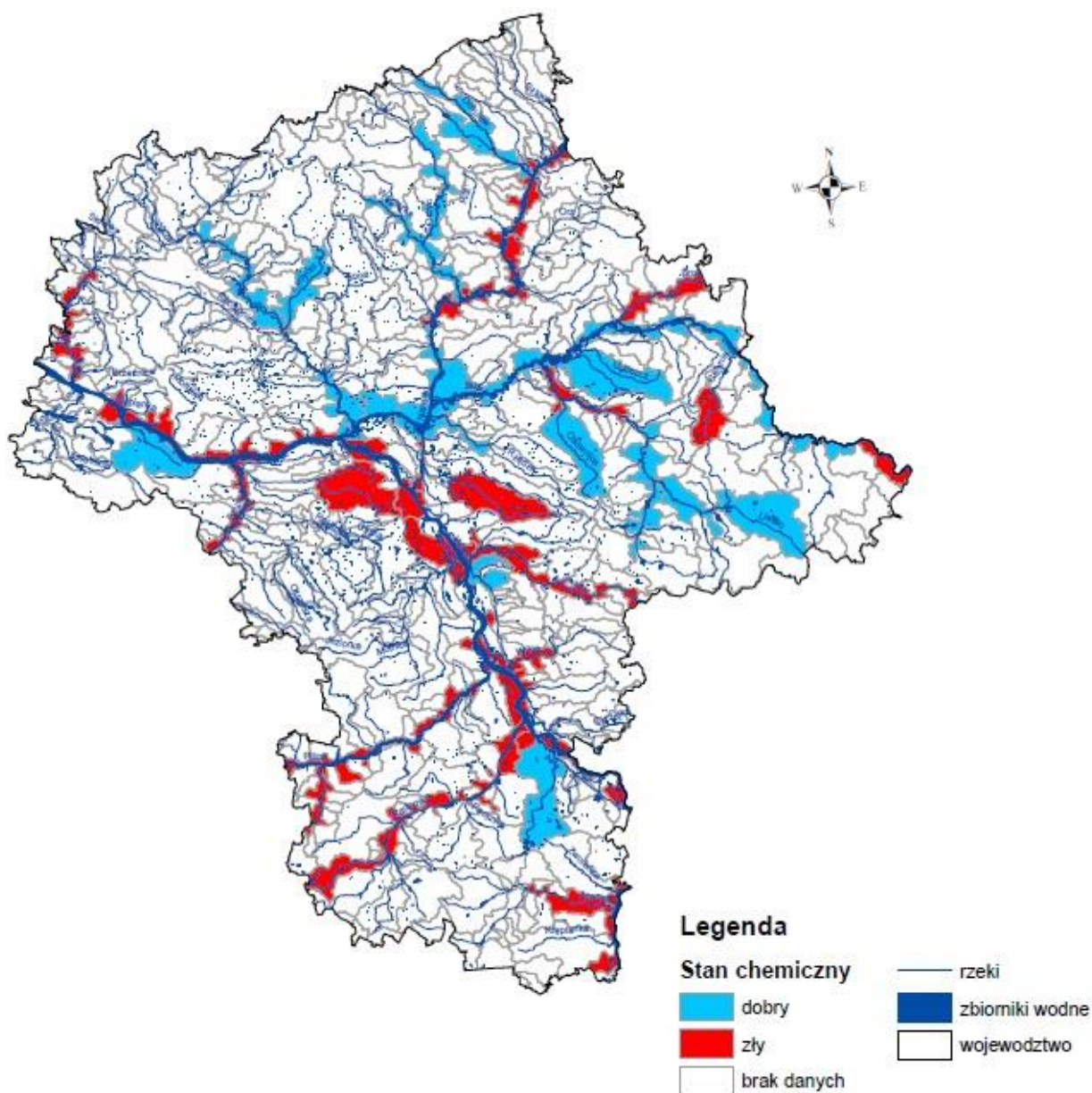
W efekcie wody powierzchniowe na terenie powiatu sochaczewskiego, podobnie jak prawie na całym Mazowszu są zanieczyszczone i nieprzydatne w większości do wykorzystania gospodarczego lub rekreacyjnego. Spowodowane względami ekonomicznymi ograniczenie nawożenia i stosowania środków ochrony roślin poskutkowało zmniejszeniem zanieczyszczeń chemicznych. Jednak w trzech ostatnich latach następuje na Mazowszu wzrost ich zużycia, problem więc pozostaje.

Ryc. 10. Ocena stanu/potencjału ekologicznego JCWP rzecznych woj. mazowieckiego na podstawie badań 2010-2014, bez uwzględnienia oceny w obszarach chronionych

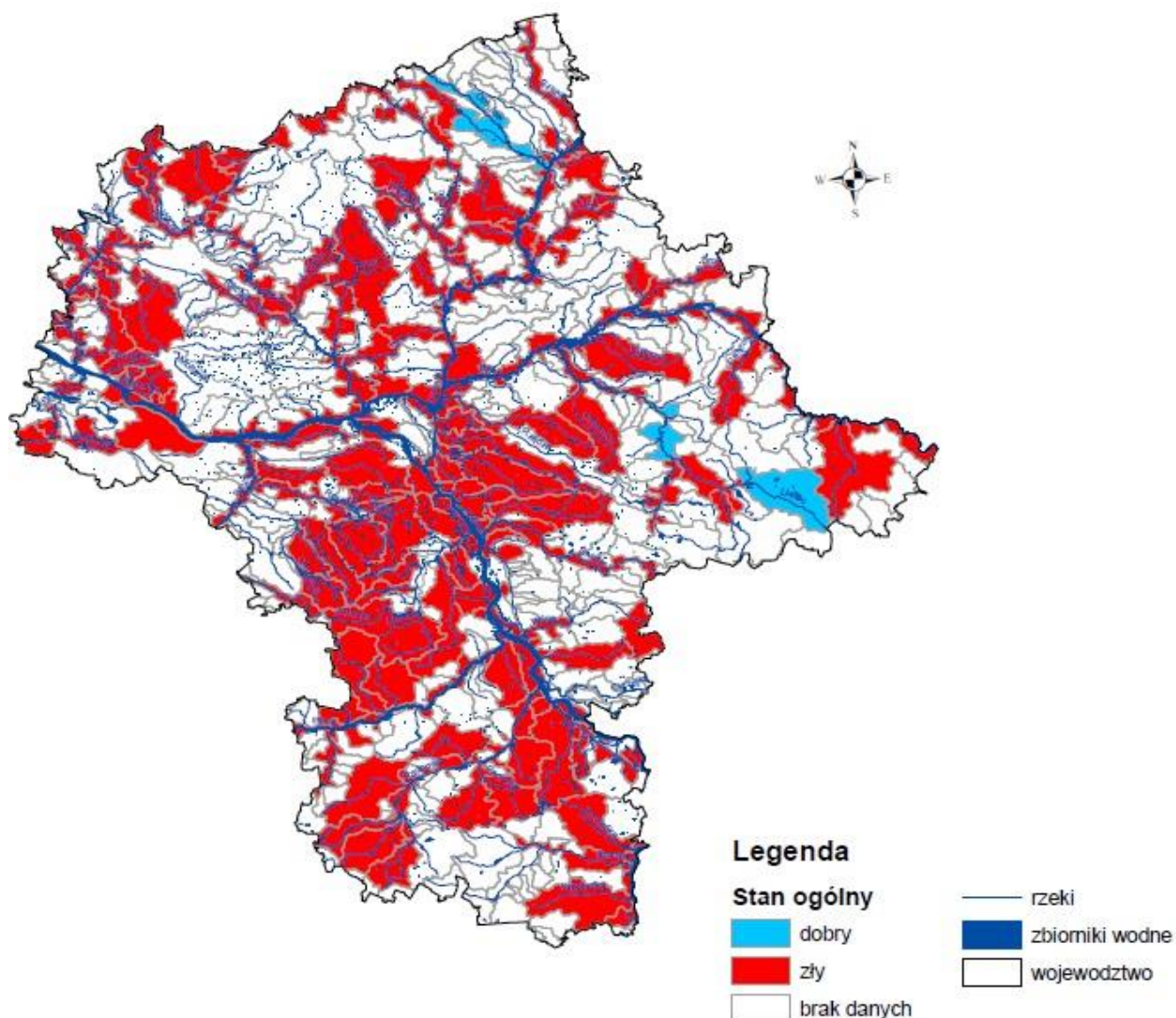
Źródło: Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2014 roku, WIOŚ, 2015

Ryc. 11. Ocena stanu chemicznego JCWP rzecznych województwa mazowieckiego za okres 2010-2014

Źródło: *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2014 roku*, WIOŚ, 2015

Ryc. 12. Ocena stanu ogólnego JCWP rzecznych województwa mazowieckiego za okres 2010-2014

Źródło: *Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2014 roku*, WIOŚ, 2015

Zagrożenie powodziowe

Zagrożenie powodzią występuje w północnej części obszaru powiatu, na terenie całej doliny Wisły oraz na ujściowym odcinku doliny Bzury. Najwyższy poziom zagrożenia powodziowego występuje w gminach Młodzieszyn i Iłów (okolice Arciechowa). Tereny rolnicze i zabudowa są tu chronione są wałami przeciwpowodziowymi od strony Wisły oraz wzdłuż ujściowego odcinka rzeki Bzury. Ukształtowanie i szata roślinna międzywała Wisły stwarzają warunki sprzyjające tworzeniu się zatorów lodowych, jak również utrudniają spływ wysokiej wody,

powodując jej piętrzenie i zwiększony napór na wały. Dowiodła tego katastrofalna powódź w 2010 roku, która zatopiła znaczną część zatopieniem terenów Doliny Iłowsko-Dobrzykowskiej. Zagrożenie powodziowe na rzece Bzurze występuje na terenie gminy Brochów na długości 20 km, szczególnie przy ujściu Bzury do Wisły w miejscowości Przęsławice.

Istnieje również zagrożenie powodziowe wzdłuż Kanału Kromnowskiego, związane z cofkami wód Bzury i Wisły. Kanał wpada do Bzury kilka kilometrów przed jej ujściem do Wisły, więc również znajduje się pod wpływem wielkich wód na Wiśle.

Wody termalne

Do wód termalnych zalicza się wody posiadające na wypływie temperaturę wyższą niż 20 °C. Powiat sochaczewski leży w obrębie jednostki geologicznej - Niżu Polskiego, gdzie jako podstawową formację geotermalną przyjęto dolną jurę. Na obszarze Sochaczewa można wyróżnić kilka warstw wodonośnych poprzedzielanych warstwami nieprzepuszczalnymi.

Tabela 1. Podział warstw wodonośnych w rejonie Sochaczewa

Warstwy wodonośne i uszczelniające	Opis
Warstwa uszczelniająca	Iłowce środkowojurajskie
A – warstwa wodonośna –zbiornik wód termalnych	Piaskowce toarsu górnego warstw borucickich
Warstwa uszczelniająca	Iłowce dolnego toarsu (warstwy ciechocińskie)
B - warstwa wodonośna –zbiornik wód termalnych	Piaskowce synemuru warstw sławiećickich
Warstwa uszczelniająca	Zapiaszczony mułowce karyksu
C - warstwa wodonośna –zbiornik wód termalnych	Piaskowce synemuru warstw sławiećickich
Warstwa uszczelniająca	Mułowce i iłowce synemuru (warstwy ksawerowskie)
D - warstwa wodonośna –zbiornik wód termalnych	Piaskowce hetangu (warstw kłodawskich i dolnych warstw ksawerowskich)
Warstwa uszczelniająca	Iłowce kajpru

Analiza właściwości hydrodynamicznych warstw wodonośnych wskazuje na bardzo dobre właściwości dwóch najwyżej leżących poziomów A i B. Obydwie te warstwy mają najlepsze przewodności hydrauliczne. Prawdopodobna wydajność jednostkowa dla otworów udostępnionych toarsu (warstwa A) wynosi od 100l/s/m do 250l/s/m, wydajność jednostkowa właściwa dla otworów udostępnionych w warstwach hetangu (warstwa D) wynosi od 20 l/s/m do 50l/s/m.

W rejonie Sochaczewa formacje wodonośne zawierają solankę o mineralizacji wynoszącej od 100g/dm³ do 120g/dm³. Temperatura wód podziemnych obliczona dla partii spągowej dolnej jury (hetang) wynosi od 70°C do 95°C; w stropie dolnej jury (toarsu) wynosi ona od 65°C do 70°C. Temperatura rośnie wraz ze wzrostem głębokości zalegania dolnej jury. Gradient geotermiczny obliczony w profilu utworów dolnej jury waha się od 2°C/100m do 3°C/100m. Ilość ciepła zakumulowanego do głębokości 3000m przypadająca na jednostkę powierzchni wynosi ok. 300 GJ/m².²

² Program ochrony środowiska powiatu sochaczewskiego, Sochaczew 2004

Powietrze atmosferyczne

Decydującą rolę w bilansie emisji większości podstawowych zanieczyszczeń w powiecie sochaczewskim odgrywają zanieczyszczenia pochodzące ze spalania paliw w indywidualnie ogrzewanych domach. Tylko w przypadku tlenków azotu głównym źródłem zanieczyszczenia jest komunikacja samochodowa. Najmniej istotnym z głównych źródeł emisji jest przemysł - jego udział, poza emisją SO₂, jest znikomy. Ten minimalny wpływ przemysłu odróżnia sytuację w powiecie od tej w województwie, na którą rzutują duże zakłady przemysłowe. Pod względem czystości powietrza sytuacja w powiecie jest ustabilizowana. Generalnie stężenia podstawowych zanieczyszczeń mieszczą się w granicach norm i nie stanowią zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi. Jednakże lokalnie mogą występować okresowe przekroczenia, szczególnie przy głównych drogach i w Sochaczewie, zwłaszcza w miejscach, gdzie ruch nie jest płynny. Jednak i tu sytuacja uległa znaczącej poprawie, dzięki wybudowaniu drogowej obwodnicy Sochaczewa.

Tabela 2. Wielkości antropogenicznej emisji substancji w powiecie sochaczewskim w 2012 roku

Kategoria źródeł emisji	Rodzaj emitowanej substancji									
	SO ₂	NO _x	CO	PM ₁₀	PM _{2,5}	B(a)P	As	Cd	Ni	Pb
	Mg	Mg	Mg	Mg	Mg	kg	kg	kg	kg	kg
Przemysł	24	14	78	15	7	0,001	0,274	0,138	0,422	0,536
Indywidualnie ogrzewane domy	383	241	3.500	909	717	108	59,97	87,56	275,9	551,7
Komunikacja samochodowa	98	1245	835	571	136	6,8	-	3,0	29,9	130,1
Suma emisji	505	1.500	4.413	1.495	860	114,8	60,24	90,70	306,2	682,3

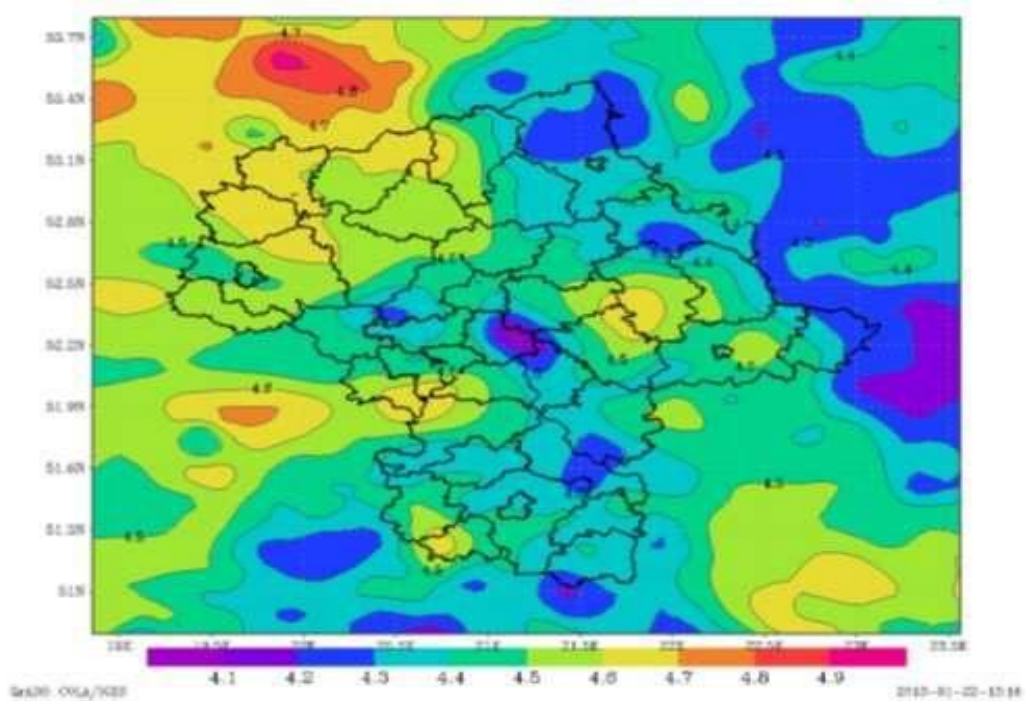
Źródło: Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2012 roku, WIOŚ, 2013

Tabela 3. Udział % poszczególnych źródeł w emisji całkowitej w powiecie sochaczewskim i województwie mazowieckim (dane w nawiasie)

Kategoria źródeł emisji	Rodzaj emitowanej substancji									
	SO ₂	NO _x	CO	PM ₁₀	PM _{2,5}	B(a)P	As	Cd	Ni	Pb
	Mg	Mg	Mg	Mg	Mg	kg	kg	kg	kg	kg
Przemysł	4,8 (74)	0,93 (40)	1,8 (4)	1,0 (4)	0,81 (3)	0,001 (6)	0,455 (19)	0,152 (2)	0,138 (18)	0,079 (3)
Indywidualnie ogrzewane domy	75,8 (22)	16,1 (13)	79,3 (74)	60,8 (70)	83,4 (87)	94,1 (89)	99,5 (81)	96,5 (96)	90,1 (76)	80,9 (75)
Komunikacja samochodowa	19,4 (4)	83,0 (47)	18,9 (22)	38,2 (26)	15,8 (10)	5,9 (5)	- (0)	3,3 (2)	9,8 (6)	19,0 (23)
Suma emisji	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

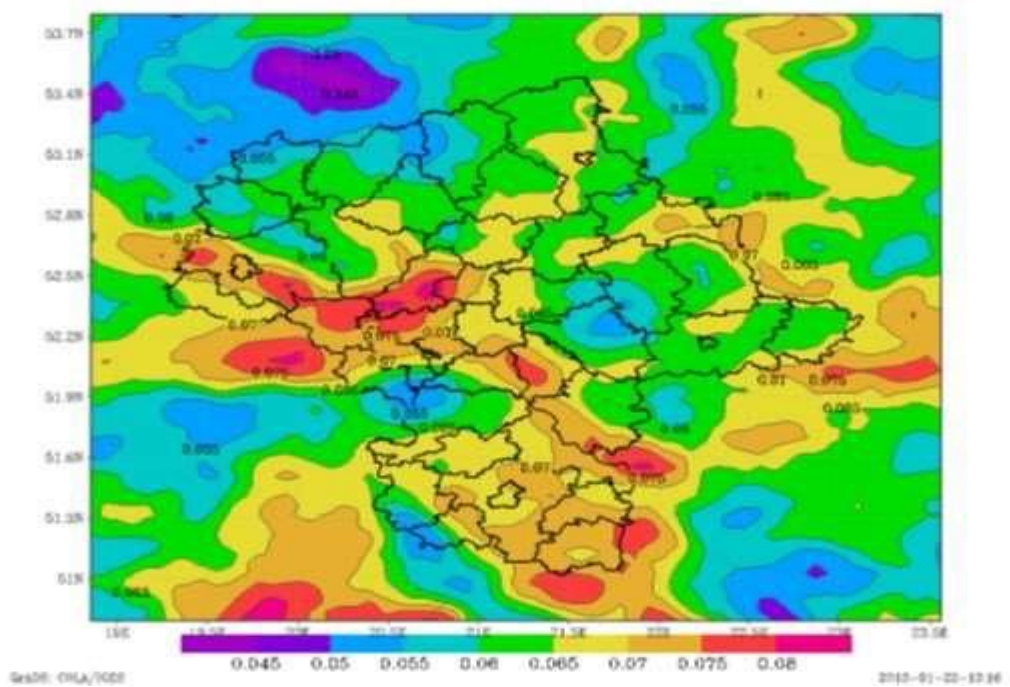
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2012 roku, WIOŚ, 2013

Ryc. 13. Średnie prędkości wiatru na wysokości 10 m w województwie mazowieckim w 2012 roku

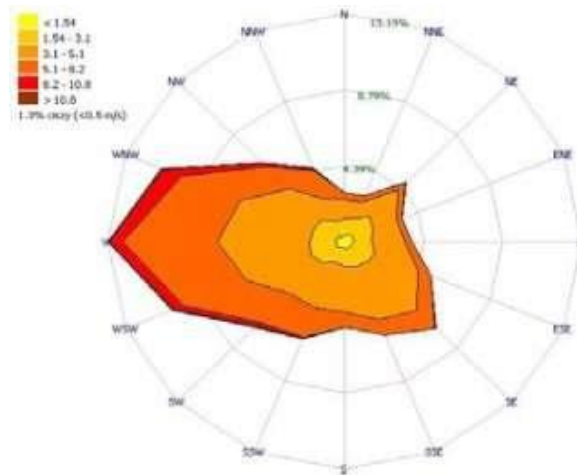
Źródło: Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2012 roku, WIOŚ, 2013

Ryc. 14. Procentowy udział występowania cisz atmosferycznych w województwie mazowieckim w 2012 roku

Źródło: Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2012 roku, WIOŚ, 2013

Wykres 1. Róża wiatrów dla stacji pomiarowej WIOŚ w Granicy - KPN

Źródło: Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2012 roku, WIOŚ, 2013

Średnie prędkości wiatru na obszarze powiatu sochaczewskiego lokują się w dolnej połowie mazowieckiej skali, natomiast procentowy udział cisz - w górnej połowie tej skali. Warunki wietrzne powiatu sprzyjają więc zaleganiu zanieczyszczonego powietrza na obszarze powiatu. Jest to niekorzystne zjawisko, gdyż:

- 1/ główne źródła zanieczyszczenia powietrza na obszarze powiatu to źródła lokalne;
- 2/ na obszarze powiatu przeważają i są najsilniejsze wiatry zachodnie i północno-zachodnie, a więc wiejące z rejonu Płocka, w którym zlokalizowany jest największy mazowiecki emitent czyli PKN Orlen. Jego odległość od zachodnich krańców powiatu wynosi około 40 km, co chroni obszar powiatu przed emisją niską, ale już nie przed emisją z emitorów wysokich Orleń.

Hałas

Hałas jest w kulturze polskiej dość powszechnie lekceważonym zanieczyszczeniem środowiska (często nie uznawanym za takie), chociaż ma istotny wpływ na zdrowie człowieka. Na terenie powiatu sochaczewskiego nie są prowadzone w sposób stały pomiary natężenia hałasu.

Na podstawie codziennych obserwacji można stwierdzić, że najbardziej uciążliwym, bo stałym (praktycznie przez całą dobę) jego źródłem na terenie powiatu jest transport drogowy. Dotyczy to przede wszystkim dróg krajowych nr 92 (Warszawa - Poznań) i nr 50 (obwodnica Warszawy) o największym natężeniu ruchu i odcinków innych dróg przebiegających przez miejscowości powiatu, w których zabudowa mieszkaniowa przylega do tych dróg, a szczególnie Sochaczewa, gdzie ruch jest największy. Poziom hałasu stale wzrasta w związku ze: wzrostem natężenia ruchu w ostatnich latach, w tym pojazdów ciężkich oraz z utrzymującą się na wielu odcinkach złą jakością nawierzchni dróg. Niezależnie od tego generalnego trendu można mówić o poprawie sytuacji w Sochaczewie i okolicy, wynikającej z wyprowadzenia ciężkiego ruchu tranzytowego na wybudowaną obwodnicę miasta, wyposażoną w ekrany akustyczne.

Wyniki wyrywkowych pomiarów przeprowadzonych przez WIOŚ w dniach 4-5 września 2013 roku w Sochaczewie przy ul. 15 Sierpnia 44³ wykazały równoważny poziom dźwięku dla hałasu drogowego dla pory dnia $L_{AeqD}=58,8\text{dB}$ i nocy - $L_{AeqN}=56,9\text{dB}$. Jako że dopuszczalne wartości wynoszą odpowiednio: 61dB i 56dB, oznacza to niewielkie przekroczenie wartości dopuszczalnej dla pory nocy.

Innym źródłem hałasu, o charakterze okresowym (w godzinach funkcjonowania) mogą być lokalne przedsiębiorstwa. Do takich należą najczęściej: firmy transportowe, warsztaty mechaniki pojazdowej, blacharskie, ślusarskie, stolarskie i hurtownie towarów.

Rzeczywisty stan akustyczny środowiska mogą oddać plany (mapy) akustyczne miejscowości. Przy ich tworzeniu metody pomiarowe należałoby połączyć z metodami obliczeniowymi rozprzestrzeniania hałasu. Mapy takie (składające się z części opisowej i graficznej) są podstawowym narzędziem w zakresie ochrony środowiska przed hałasem służąc do podejmowania prawidłowych decyzji w procedurach lokalizacyjnych oraz w sprawach interwencji i skarg ludności spowodowanych uciążliwością hałasu. Tak rozumianych planów akustycznych powiatu brak. Należałoby także wykonać plan akustyczny Sochaczewa i okolic, po zakończeniu wszystkich prac związanych z budową obwodnicy miasta. Plany akustyczne powiatu oraz Sochaczewa będą podstawą do opracowania kompleksowego programu ochrony środowiska przed hałasem w powiecie sochaczewskim (zgodnie z rozporządzeniem MŚ z 14.10.2002 r).

Planowanie przestrzenne

Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem w 2013 roku wynosił w powiecie sochaczewskim 7,4%. Było to znacznie mniej niż w kraju (28,6%) i województwie (29,9%). Wskaźnik dla miasta Sochaczew był bardziej zbliżony do średniej krajowej i wojewódzkiej - wynosił 27,5%, ale obszarach wiejskich powiatu wskaźnik ten kształtował się na poziomie 6,7%.

3. Mieszkańcy

Układ osadniczy i demografia

Populacja powiatu sochaczewskiego liczy ponad 85 tysięcy osób. Zamieszkuje ona w 238 miejscowościach, zorganizowanych w 194 sołectwa i jedno miasto.

Gęstość zaludnienia powiatu wynosi 116 osób/km², a więc jest niższa niż gęstości zaludnienia Mazowsza (145 osób/km²). Znacznie niższą gęstość ma wiejska część powiatu - 67 osoby na km², jednak wyższą niż ta dla obszarów wiejskich Mazowsza (55 osób/km²). Miasto Sochaczew, liczące 37.480 mieszkańców (aż 44% ludności powiatu), stanowi główny ośrodek osadniczy. Koncentracja tak znacznej części populacji powiatu w jednej miejscowości jest korzystna w aspekcie dostępu mieszkańców do usług, jednak ludność wiejską powiatu cechuje dość znaczne rozproszenie: średnio w jednej wsi zamieszkuje około 200 osób, a więc relatywnie mało.

Jednak proces koncentracji populacji postępuje, o czym świadczą dane z poniższej tabeli. Chociaż liczba ludności miasta Sochaczewa w okresie 1988-2013 zmniejszyła się nieznacznie,

---

³ Stan środowiska w województwie mazowieckim w 2012 roku, WIOŚ, 2013

to jednocześnie nastąpił bezprecedensowy wzrost w otaczającej miasto gminie wiejskiej Sochaczew, a także - chociaż mniejszy - w sąsiadującej, najbardziej aktywnej gospodarczo gminie wiejskiej,

Teresinie oraz w innej sąsiadującej z miastem - gminie Nowa Sucha. Populacyjny środek ciężkości powiatu przesuwa się więc w kierunku południowo-wschodnim, bliżej rynków pracy i głównych szlaków komunikacyjnych (przede wszystkim linii kolejowej), zapewniających łatwy dostęp do tych rynków. Warto o tym pamiętać przy podejmowaniu decyzji o lokalizacji i rozwoju ponadlokalnych usług publicznych.

Tabela 4. Liczba mieszkańców gmin powiatu sochaczewskiego w latach spisów powszechnych i w latach 2012-2014.

Jednostka/obszar	Liczba mieszkańców					Wzrost/ spadek 1988 2013
	1988	2002	2011	2012	2014	
Powiat sochaczewski	83378	83454	85095	85162	85100	2,06%
Sochaczew (gmina)	8186	8391	9817	10022	10366	26,63%
Nowa Sucha	5928	5855	6294	6378	6478	9,28%
Teresin	10660	10996	11356	11346	11397	6,91%
Sochaczew (miasto)	37711	38387	37985	37729	37201	-1,35%
Brochów	4447	4270	4300	4304	4319	-2,88%
Młodzieszyn	5854	5590	5595	5631	5598	-4,37%
Łów	6758	6428	6282	6289	6248	-7,55%
Rybno	3834	3537	3466	3463	3493	-8,89%
Obszar wiejski razem	45667	45067	47110	47433	47889	4,87%

Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych BDL GUS.

W ostatnim ćwierćwieczu liczba mieszkańców powiatu wzrosła bardzo niewiele, bo o nieco ponad 2%, przy czym jedynie w gminach wiejskich: Sochaczew, Teresin i Nowa Sucha wzrosła liczba mieszkańców - łącznie o 3467 mieszkańców. Prawie 2/3 tego wzrostu (przybyło ponad 2000 mieszkańców) miało miejsce w otaczającej miasto gminie Sochaczew - jest to zjawisko występujące na obszarach wiejskich w całym kraju. W pozostałych gminach liczba mieszkańców spadła, łącznie o 1745 mieszkańców. Proces wyludniania się gmin jest najbardziej widoczny w gminach Łów i Rybno.

Tabela 5. Przyrost naturalny w powiecie sochaczewskim w okresie 2005-2014

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Urodzenia	797	836	903	930	963	969	889	894	846	873
Zgony	834	878	891	950	873	881	970	884	826	919
Przyrost naturalny	-37	-42	+12	-20	+90	+88	-81	+10	+20	-46

(Opracowanie własne, źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS)

Tabela 6. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w powiecie sochaczewskim w okresie 2005-2014 na tle kraju, Mazowsza i podregionu warszawskiego zachodniego

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat Sochaczewski	-0,4	-0,5	0,1	-0,2	1,1	1,0	-1,0	0,1	0,2	-0,5
Podregion warszawski zach.	-0,1	0,2	0,6	1,5	2,0	2,1	1,2	1,1	1,1	1,2
Mazowsze	-0,3	0,1	0,4	1,1	1,0	1,4	0,8	0,5	0,2	0,7
Polska	-0,1	0,1	0,3	0,9	0,9	0,9	0,3	0,0	-0,5	0,0

(Opracowanie własne, źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS)

Tabela 7. Migracje w powiecie sochaczewskim w okresie 2004-2013

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zameldowania	515	502	600	716	531	476	507	463	487	496
Wymeldowania	475	478	561	568	415	413	414	466	432	471
Saldo migracji	+40	+24	+39	+148	+116	+63	+93	-3	+55	+25

(Opracowanie własne, źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS)

Wzrost liczby mieszkańców powiatu sochaczewskiego był w większej mierze rezultatem migracji niż przyrostu naturalnego. Przykładowo, w okresie ostatnich 10 lat (2003-2013) zagregowana wartość przyrostu naturalnego wyniosła tylko 5 osób, podczas gdy zagregowane saldo migracji wyniosło 600 osób. Świadczy to o względnej atrakcyjności osadniczej powiatu. Względnej, gdyż: 1/ wartość salda migracji nie jest bardzo duża jak na ponad 80-tysięczną populację (poniżej 1%), 2/ wartość salda migracji maleje od 2007 roku. Jednocześnie,

porównanie wartości przyrostu naturalnego w powiecie sochaczewskim, podregionie warszawskim zachodnim (powiaty: grodziski, grójecki, piaseczyński, pruszkowski, sochaczewski, warszawski zachodni i żyrardowski), na Mazowszu i w Polsce w ostatnim 10-leciu pokazuje, że w pięciu z dziesięciu lat powiat sochaczewski miał najniższe wartości w tej grupie, chociaż najlepiej wypadł podregion warszawski zachodni, którego powiat jest częścią.

Tabela 8. Prognoza liczby mieszkańców powiatu sochaczewskiego.

Obszar	2015	2020	2025	2030	2035	2040	2045	2050
Powiat sochaczewski	85501	86309	86896	87117	86990	86658	86246	85763
Sochaczew (miasto)	37682	37967	38042	37909	37661	37402	37186	36995
Gminy wiejskie razem	47819	48342	48854	49208	49329	49256	49060	48768

Źródło: Prognoza własna na podstawie danych BDL GUS i wskaźników prognozy GUS z 2015 roku.

Prognoza liczby mieszkańców powiatu sochaczewskiego do 2050 roku zakłada niewielki – o 2,3% - wzrost tej liczby do 2030 roku, a następnie spadek w okresie 2030-2050. W sumie liczba mieszkańców w 2050 roku będzie tylko o około 600 osób wyższa niż w 2013 roku.

Wzrost liczby mieszkańców miasta Sochaczewa będzie następował tylko do 2025 roku i wyniesie tylko 1,5%, a w 2050 roku miasto będzie miało 485 mieszkańców mniej niż w 2013 roku. Natomiast wzrost liczby mieszkańców obszarów wiejskich powiatu będzie trwał do 2035 roku i wyniesie ok. 3,5%, po czym liczba ta spadnie do poziomu wyższego w 2050 roku o 1093 osoby niż w 2013 roku.

Podział ludności powiatu według ekonomicznych grup wiekowych, w porównaniu z podregionem warszawskim zachodnim (powiaty: grodziski, grójecki, piaseczyński, pruszkowski, sochaczewski, warszawski zachodni i żyrardowski), Mazowszem i całym krajem, kształtował się w latach 2003 i 2013 następująco:

Tabela 9. Ludność wg ekonomicznych grup wiekowych w powiecie sochaczewskim, podregionie warszawskim zachodnim, na Mazowszu i w Polsce

Ludność w wieku	Udział % w ogólnej liczbie ludności							
	Powiat sochaczewski		Podregion warszawski zach.		Województwo mazowieckie		Polska	
	2003	2013	2003	2013	2003	2013	2003	2013
Przedprodukcyjnym	22,9 %	19,0 %	21,3 %	19,8 %	20,7 %	18,5 %	21,9 %	18,2 %
Produkcyjnym	61,8 %	63,3 %	63,4 %	62,9 %	62,7 %	62,5 %	62,9 %	63,4 %
Poprodukcyjnym	15,3 %	17,7 %	15,3 %	17,6 %	16,6 %	19,0 %	15,2 %	18,4 %

(Opracowanie własne; źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

Struktura wiekowa ludności powiatu sochaczewskiego jest dość korzystna z punktu widzenia rozwoju gospodarczego. Mieszkańcy w wieku przedprodukcyjnym stanowią większą część

populacji niż na Mazowszu lub w kraju, ale mniejszą niż w podregionie warszawskim zachodnim. Mieszkańcy w wieku produkcyjnym stanowią większą część populacji niż na Mazowszu lub w podregionie warszawskim zachodnim, ale mniejszą niż w kraju. Mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym stanowią mniejszą część populacji niż na Mazowszu lub w kraju, ale (minimalnie) większą niż w podregionie warszawskim zachodnim.

Współczynnik obciążenia ekonomicznego, mówiący o obciążeniu osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku nieprodukcyjnym, był równy 57,9, tj. nieco powyżej poziomu ogólnopolskiego (57,6) i znacznie poniżej poziomu mazowieckiego (60,1). Powiat odnotował dodatnie saldo migracji, które osiągnęło wartość 0,29 w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców.

Jednak patrząc na sytuację dynamicznie, proces starzenia się społeczeństwa powiatu jest szybszy niż w podregionie warszawskim zachodnim i na Mazowszu, a także (oprócz starszych roczników) w kraju.

Jedną z konsekwencji zmian sytuacji demograficznej powiatu mogą być nowe uwarunkowania dla systemu edukacji w powiecie.

Oświata

Samorządy lokalne w powiecie sochaczewskim, zarówno szczebla powiatowego, jak i gminnego, przykładają dużą uwagę do rozwoju systemu oświaty. Za swoje najważniejsze zadania w obszarze oświaty Samorząd Powiatu uznał:

- ustalenie sieci szkół ponadgimnazjalnych,
- powołanie Gimnazjum Powiatowego w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Sochaczewie oraz Centrum Kształcenia Praktycznego w ZSCKP w Sochaczewie,
- podpisanie porozumienia na realizację doradztwa metodycznego z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Płocku (z powierzeniem stanowisk metodykom),
- wdrożenie bez zakłóceń nowego systemu wynagrodzeń nauczycieli,
- podpisanie Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników niepedagogicznych zatrudnionych w szkołach,
- coroczne przyznawanie Stypendium Starosty Sochaczewskiego dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych osiągających bardzo dobre wyniki w nauce,
- coroczne nagradzanie dużej grupy nauczycieli i dyrektorów szkół za osiągnięcia dydaktyczno- wychowawcze
- wprowadzenie nowoczesnych technik zarządzania oświatą (m.in. Zbiorczy Arkusz Organizacyjny 2000+, elektroniczne wspomaganie naboru do szkół - Nabór OPTIVUM).

Dumą Samorządu Powiatu są efekty inwestycji i modernizacji w obiektach oświatowych w

pierwszym okresie jego funkcjonowania (lata 1999-2004), a w szczególności:

- budowa sali gimnastycznej z zapleczem przy Zespole Szkół Rolniczych w Teresinie,
- zakończenie budowy sali gimnastycznej przy Zespole Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego w Sochaczewie,
- rozbudowa internatu w Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Załuskowie,
- remont sal gimnastycznych w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Sochaczewie,
- adaptacja i rozbudowa Zespołu Szkół w Erminowie –po zmianie siedziby,
- przebudowa kotłowni węglowych na olejowe i gazowe oraz modernizacja instalacji CO we wszystkich obiektach oświatowych,
- dokonanie pełnej termomodernizacji w obiektach Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego w Sochaczewie, Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Sochaczewie, Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Sochaczewie oraz bardzo zaawansowanej termomodernizacji w Zespole Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego w Sochaczewie,
- stworzenie Powiatowego Zespołu Edukacji w Sochaczewie, przekształconego następnie w Powiatowy Zespół Edukacji, Kultury i Sportu w Sochaczewie

Tabela 10. Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne, zasadnicze zawodowe, średnie zawodowe, ogólnokształcące oraz policealne różnych typów na terenie powiatu sochaczewskiego w 2014 roku

Typ szkoły	Placówki/ obiekty	Oddziały	Uczniowie
Szkoły podstawowe	33	316	5596
Szkoły gimnazjalne	20	144	2775
Zasadnicze szkoły zawodowe	3	16	382
Technika, szkoły artystyczne	8	76	1516
Szkolnictwo ogólnokształcące	13	64	1635
Szkoły policealne	2	16	264

(Opracowanie własne; źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

Dużym atutem szkolnictwa ponadgimnazjalnego powiatu sochaczewskiego jest bogata oferta edukacyjna wypracowana wstępnie przez Wydział Oświaty Kultury i Sportu Starostwa

Powiatowego w Sochaczewie, a po jego likwidacji – przez Powiatowy Zespół Edukacji w Sochaczewie, wspólnie z dyrektorami szkół, Powiatową Radą Zatrudnienia, Powiatowym Urzędem Pracy, Poradnią Psychologiczno- Pedagogiczną oraz związkami zawodowymi pracowników oświaty w trakcie wdrażania reformy ustroju szkolnego. Powstały wtedy niemal we wszystkich zespołach szkół licea ogólnokształcące oraz nowe licea profilowane (m. in. profile: kształtowanie środowiska, elektroniczny, transportowo-spedycyjny, mechaniczne techniki wytwarzania, ekonomiczno- administracyjny, usługowo-gospodarczy, chemiczne badanie środowiska, socjalny, zarządzanie informacją). Zostały przekształcone dotychczasowe technika i licea zawodowe (mechaniczne, ekonomiczne, handlowe, agrobiznesu, mechanizacji rolnictwa i inne) oraz powstały nowe kształcące w takich zawodach jak: technik hodowca koni, technik hotelarstwa, technik budownictwa oraz technik spedytor. W 2004 r. utworzono dwuletnie uzupełniające liceum ogólnokształcące dla młodzieży i dla dorosłych oraz przekształcając szkoły ponadpodstawowe dla dorosłych w technika uzupełniające dla dorosłych.

Istnieje jednak potrzeba kontynuowania zmiany profilu szkół ponadgimnazjalnych. Świadczy o tym niedopasowanie ilości absolwentów szkół ogólnokształcących oraz szeroko pojętych zawodowych do zapotrzebowania rynku pracy.

Powiat Sochaczewski, podobnie jak wszystkie w Polsce, w wyniku reformy administracji publicznej z dniem 1 stycznia 1999 r. przejął obowiązek prowadzenia szkół ponad- gimnazjalnych, szkół specjalnych, placówek oświatowych; młodzieżowego ośrodka wychowawczego oraz poradni psychologiczno-pedagogicznej znajdujących się na jego terenie. Powiat Sochaczewski stał się organem prowadzącym dla pięciu dużych zespołów szkół ponadgimnazjalnych, Zespołu Szkół Specjalnych, Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego oraz Poradni Pedagogiczno-Psychologicznej

Stan placówek oświatowych na dzień 1 września 2014 roku.

Sieć publicznych szkół ponadgimnazjalnych oraz szkół specjalnych na terenie Powiatu Sochaczewskiego tworzą następujące jednostki organizacyjne:

- 1) Zespół Szkół Ogólnokształcących w Sochaczewie, w skład którego wchodzi:
  - a) gimnazjum
  - b) liceum ogólnokształcące
- 2) Zespół Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego w Sochaczewie, w skład którego wchodzi:
  - a) liceum ogólnokształcące
  - b) liceum profilowane
  - c) technikum
  - d) zasadnicza szkoła zawodowa
  - e) uzupełniające liceum ogólnokształcące
  - f) technikum uzupełniające
  - g) technikum uzupełniające dla dorosłych
  - h) szkoła policealna

- 3) Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Bohaterów Walk nad Bzurą 1939 r. w Sochaczewie, w skład którego wchodzi:
  - a) liceum ogólnokształcące
  - b) liceum profilowane
  - c) technikum
  - d) zasadnicza szkoła zawodowa
  - e) uzupełniające liceum ogólnokształcące dla dorosłych
  - f) technikum uzupełniające dla dorosłych
  - g) szkoła policealna dla dorosłych
  - h) liceum ogólnokształcące dla dorosłych
- 4) Zespół Szkół im. Jarosława Iwaszkiewicza w Sochaczewie, w skład którego wchodzi:
  - a) liceum ogólnokształcące
  - b) liceum profilowane
  - c) technikum
  - d) zasadnicza szkoła zawodowa
  - e) uzupełniające liceum ogólnokształcące
- 5) Zespół Szkół im. Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Teresinie, w skład którego wchodzi:
  - a) liceum ogólnokształcące
  - b) liceum profilowane
  - c) technikum
  - d) szkoła zawodowa
  - e) technikum uzupełniające dla dorosłych
  - f) szkoła policealna dla dorosłych
- 6) Zespół Szkół Specjalnych w Erminowie, w skład którego wchodzi:
  - a) szkoła podstawowa
  - b) gimnazjum
  - c) szkoła specjalna przysposabiająca do pracy
- 7) Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy „Dom na Szlaku” im. generała Tadeusza Kutrzeby w Załuskowie, w skład którego wchodzi:
  - a) szkoła podstawowa
  - b) gimnazjum

Stan placówek oświatowych na dzień 1 września 2015 roku.

W wyniku kolejnych zmian w systemie oświaty, na mocy ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r. nr 205, poz. 1206) plan sieci publicznych szkół ponadgimnazjalnych oraz szkół specjalnych na terenie Powiatu Sochaczewskiego od 1 września 2015 r. uwzględnia zmiany w sieci, jakie powstały w wyniku przekształcenia i likwidacji szkół zgodnie z Art. 7 ww. ustawy.

Sieć publicznych szkół ponadgimnazjalnych oraz szkół specjalnych na terenie Powiatu Sochaczewskiego tworzą następujące jednostki organizacyjne:

1/ Zespół Szkół Ogólnokształcących w Sochaczewie, ul. 15 Sierpnia 4, w skład którego wchodzi:

- a) gimnazjum,
- b) liceum ogólnokształcące.

2/ Zespół Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego w Sochaczewie, ul. Piłsudskiego 51, w skład którego wchodzi:

- a) liceum ogólnokształcące,
- b) technikum,
- c) zasadnicza szkoła zawodowa,
- d) liceum ogólnokształcące dla dorosłych,
- e) szkoła policealna.

3/ Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Bohaterów Walk nad Bzurą 1939r. w Sochaczewie, ul. Piłsudskiego 63, w skład którego wchodzi:

- a) liceum ogólnokształcące,
- b) technikum,
- c) zasadnicza szkoła zawodowa,
- d) liceum ogólnokształcące dla dorosłych
- e) szkoła policealna dla dorosłych.

4/ Zespół Szkół im. Jarosława Iwaszkiewicza w Sochaczewie, ul. Chopina 99 a, w skład którego wchodzi:

- a) liceum ogólnokształcące,
- b) technikum,
- c) zasadnicza szkoła zawodowa.

5/ Zespół Szkół im Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Teresinie Al. XX - lecia 12, w skład którego wchodzi:

- a) liceum ogólnokształcące,
- b) technikum,
- c) zasadnicza szkoła zawodowa,
- d) szkoła policealna dla dorosłych

6/ Zespół Szkół Specjalnych w Erminowie, 96-514 Rybno, w skład którego wchodzi:

- a) szkoła podstawowa,
- b) gimnazjum,
- c) szkoła specjalna przysposabiająca do pracy.

7/ Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy „Dom na Szlaku” im. generała Tadeusza Kutrzeby w Załuskowie, 96-521 Brzozów, w skład którego wchodzi:

- a) szkoła podstawowa
- b) gimnazjum

1. Publiczne placówki oświatowe:

- Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna,
  - ✓ Orzeczenia, opinie, informacje PPP

Orzeczenia

2013/2014		2014/2015	
KS	160	KS	211
IN	78	IN	106
WWR	10	WWR	21

KS kształcenie specjalne

IN nauczanie indywidualne

WWR wczesne wspomaganie rozwoju

Ogółem
przyjętych

2013/2014	2014/2015
1556	1755

Opinie

2013/2014	2014/2015
631	854

Informacje

2013/2014	2014/2015
122	90

- Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy

Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy „Dom na Szlaku” w Załuskowie jest placówką resocjalizacyjną tylko dla dziewcząt. Ośrodek wychowawczy przeznaczony jest dla dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie wymagającej stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania oraz resocjalizacji. Placówka dysponuje internatem.

2. Liczba oddziałów w szkołach. Liczba uczniów. Nabór do publicznych szkół ponadgimnazjalnych.

- Stan na 01 września 2014 r.

Oddziały w zespołach szkół w roku szkolnym 2014/2015

L.p.	Zespół	Typ szkoły						Razem
		LO	Tech.	ZSZ	SP	G	Inne	
1.	ZSO	18				6		24
2.	ZSCKP	6	23	6				35
3.	ZSRCKU	9	19					28
4.	ZSJI	6	10	3				19
5.	ZST	1	10	2				13
6.	MOW				1	4		5
7.	ZSS				9	5	3	17
	Razem	40	62	11	10	15	3	141

- Stan na 01 września 2015 r.

Oddziały w zespołach szkół w roku szkolnym 2015/2016

L.p.	Zespół	Typ szkoły						Razem
		LO	Tech.	ZSZ	SP	G	Inne	
1.	ZSO	18				6		24
2.	ZSCKP	6	18	9				33
3.	ZSRCKU	7	19					26
4.	ZSJI	7	10	3				20
5.	ZST		9	2				11
6.	MOW				1	6		7
7.	ZSS				7	5	5	17
	Razem	38	56	14	8	17	5	138

- Liczba uczniów w roku szkolnym 2014/2015 i 2015/2016 (dla każdego roku szkolnego na dzień 30.09)

Zespół	2014/2015		2015/2016	
	Typ szkoły	Liczba ucz.	Typ szkoły	Liczba ucz.
ZSO	LO	498	LO	492
ZSCKP	LO	149	LO	162
	Technikum	424	Technikum	393
	ZSZ	257	ZSZ	248
	TUdD	17	LOdD	52
ZSRCKU	LO	228	LO	167
	Technikum	458	Technikum	460
ZSJI	LO	167	LO	175
	Technikum	203	Technikum	224
	ZSZ	77	ZSZ	73
ZST	LO	16	LO	0
	Technikum	226	Technikum	219
	ZSZ	30	ZSZ	27
Razem		2750		2692

- Nabór do klas I w roku szkolnym 2014/2015 i 2015/2016

Zespół	2014/2015		2015/2016	
	Typ szkoły	Liczba ucz.	Typ szkoły	Liczba ucz.
ZSO	LO	161	LO	175
ZSCKP	LO	58	LO	56
	Technikum	109	Technikum	102

	ZSZ	88	ZSZ	79
ZSRCKU	LO	75	LO	26
	Technikum	130	Technikum	107
ZSJI	LO	58	LO	73
	Technikum	48	Technikum	83
	ZSZ	22	ZSZ	20
ZST	LO	0	LO	0
	Technikum	47	Technikum	58
	ZSZ	15	ZSZ	0
Razem		811		779

W wyniku postępowania rekrutacyjnego na rok szkolny 2014/2015 do szkół ponadgimnazjalnych, dla których Powiat Sochaczewski jest organem prowadzącym, do klas I do 31 oddziałów przyjęto 811 uczniów na 930 możliwych do przyjęcia, a na rok szkolny 2015/2016 do 29 oddziałów 779 na 870 możliwych do przyjęcia. Wyraźnie widoczna tendencja spadkowa związana z postępującym niżem demograficznym.

- Liczba uczniów uczęszczających do szkół ponadgimnazjalnych prowadzonych przez Powiat Sochaczewski, a zamieszkałych w powiatach ościennych

w roku szkolnym 2014/2015

L.p.	Zespół Szkół	Typ szk.	Żyrad.	Warsz. Zach.	Łow.	Płoc.	Skier.	Inne pow.	Łącznie
1.	ZST	LO		1					1
		Technikum	23	29			2	39	93
		ZS	8	2				3	13
2.	ZSO	LO	5			1		1	7
3.	ZSRCKU	LO	3	4	2		3		12
		T	5	4	2	2	10	9	32
4.	ZSCKP	LO	4	2	1				7

		T	6	9	3	3	1	7	29
		ZSZ	11	3	1		2	4	21
		TU		1					1
5.	ZSJI	LO	-	5	-	-	-	1	6
		TECH	1	22	-	-	-	1	24
		ZSZ	-	5	-	-	-	-	5
	Razem		71	87	9	6	18	65	256

w roku szkolnym 2015/2016

L.p.	Zespół Szkół	Typ szk.	Żyrard.	Warsz. Zach.	Łow.	Płoc.	Skier.	Inne pow.	Łącznie
1.	ZST	Technikum	26	31			1	29	87
		ZS	7	4				1	12
2.	ZSO	LO	7			3	3	2	15
3.	ZSRCKU	LO	3	5	2	1	4		15
		T	7	7	2	2	10	12	40
4.	ZSCKP	LO	5	7	1		1	1	15
		T	5	8	3	2	2	6	26
		ZSZ	9	5	1		2	5	22
		LOdD	1	1				1	3
5.	ZSJI	LO	-	7	-	-	-	1	8
		TECH	-	23	-	-	-	-	23
		ZSZ	-	7	-	2	-	-	9
	Razem		70	105	9	10	23	58	275

3. Kadra pedagogiczna

- Liczba etatów nauczycielskich z podziałem na stopnie specjalizacji zawodowej w przeliczeniu na pełne etaty

Rok 2014/2015		Rok 2015/2016	
Stażyści	7,76	Stażyści	1,39
Kontraktowi	58,99	Kontraktowi	55,61
Mianowani	112,26	Mianowani	103,76
Dyplomowani	181,03	Dyplomowani	188,48
Razem	360,04		349,24

- Liczba nauczycieli z podziałem na stopnie specjalizacji zawodowej

Rok 2014/2015		Rok 2015/2016	
Stażyści	9	Stażyści	2
Kontraktowi	64	Kontraktowi	64
Mianowani	121	Mianowani	113
Dyplomowani	195	Dyplomowani	199
Razem	389		378

Poziom wykształcenia mieszkańców

Poniżej w tabeli zestawione zostały dane dotyczące udziału osób z wykształceniem wyższym oraz średnim i policealnym w podziale na miasto i wieś w powiecie sochaczewskim na tle kraju, województwa, podregionu i powiatów podregionu.

Tabela 11. Udział osób z wykształceniem wyższym oraz średnim i policealnym w podziale na miasto i wieś w powiecie sochaczewskim na tle kraju, województwa, podregionu i powiatów podregionu

Obszar	Wykształcenie wyższe			średnie i policealne - ogółem		
	Ogółem	w miastach	na wsi	Ogółem	w miastach	na wsi
POLSKA	17,0%	21,4%	9,9%	31,6%	35,3%	25,5%
MAZOWIECKIE	23,6%	29,9%	11,9%	33,7%	37,3%	26,9%
Podregion 30 - warszawski zachodni	21,7%	24,2%	19,3%	35,1%	38,4%	31,9%
Powiat grodziski	22,2%	25,5%	17,5%	36,4%	39,0%	32,6%
Powiat grójecki	12,9%	19,1%	9,6%	31,2%	38,1%	27,5%
Powiat piaseczyński	28,2%	29,8%	26,8%	35,3%	38,0%	32,9%
Powiat pruszkowski	26,3%	26,1%	26,6%	38,5%	39,4%	37,0%
Powiat sochaczewski	14,3%	17,5%	11,7%	32,7%	37,5%	28,7%
Powiat warszawski zachodni	23,7%	26,2%	22,3%	35,3%	37,5%	34,0%
Powiat żyrardowski	15,5%	18,2%	11,0%	34,0%	37,8%	27,5%

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDL

Wykres 2. Udział osób z wykształceniem wyższym w podziale na miasto i wieś w powiecie sochaczewskim na tle kraju, województwa, podregionu i powiatów podregionu

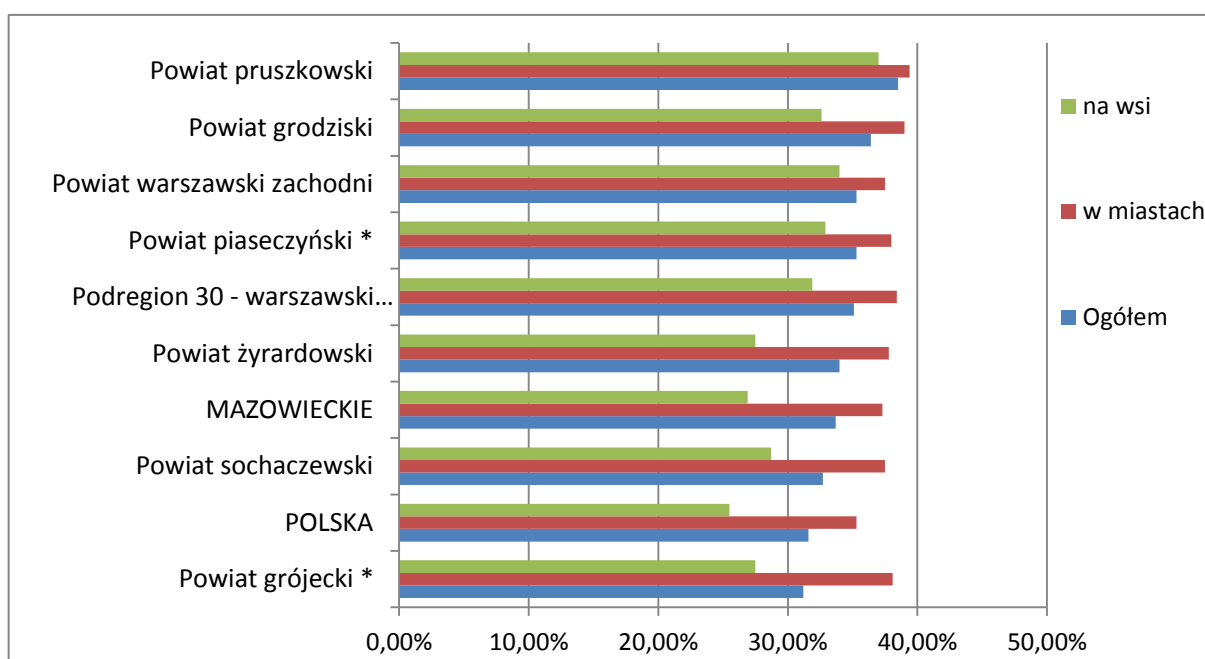
Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDL

Udział osób z wykształceniem wyższym w powiecie jest na relatywnie niskim poziomie - poniżej średniej krajowej i znacznie poniżej średniej wojewódzkiej i średniej dla podregionu.

W podregionie jedynie powiat grójecki ma niższy udział osób z wykształceniem wyższym. Poziom wykształcenie wyższego w mieście mimo, wyższy niż średnio w powiecie, jest najniższy z zestawionych wskaźników, poniżej Grójca. Największy dystans widać w przypadku średniej mazowieckiej (na którą rzutuje Warszawa) i wskaźnika dla powiatu piaseczyńskiego. Na tych przykładach widać jak trudno konkurować na rynku pracy wysokokwalifikowanej aglomeracji warszawskiej.

Udział osób z wykształceniem wyższym na wsi jest na poziomie średniej wojewódzkiej, ale w dalszym ciągu znacznie poniżej powiatów aglomeracji warszawskiej, gdzie wykształcenie na terenach wiejskich nie odbiega znacząco od wskaźników miejskich (w powiecie pruszkowskim poziom wykształcenia na wsi nawet jest nie wyższy niż w mieście).

Wykres 3. Udział osób z wykształceniem średnim i policealnym w podziale na miasto i wieś w powiecie sochaczewskim na tle kraju, województwa, podregionu i powiatów podregionu

Źródło: obliczenia własne na podstawie BDL

Udział osób z wykształceniem średnim i policealnym w powiecie sochaczewskim jest również na relatywnie niskim poziomie. Osoby z tej grupy na rynku pracy aglomeracji warszawskiej spotykają się nie tylko z konkurencją osób z wyższym wykształceniem, ale też z wysokim udziałem osób z podobnym poziomem wykształcenia.

Przy niskim udziale osób z wykształceniem co najmniej średnim wysoki jest udział pozostałej części populacji powiatu sochaczewskiego, udział osób nie posiadających wykształcenia przynajmniej średniego jest na poziomie prawie 30%. Jest to 5-10% więcej niż w przypadku powiatów regionu w aglomeracji warszawskiej.

Należy podkreślić, że tak duży dystans powiatu sochaczewskiego w zakresie wykształcenia w stosunku do aglomeracji warszawskiej pojawił się w okresie transformacji gospodarczej. Poniżej zestawione zostały liczebności grupy o wykształceniu wyższym w oparciu o dane spisowe pod koniec PRL, w 2002 roku i 2011 roku.

Tabela 12. Zmiany liczby osób z wykształceniem wyższym w powiecie sochaczewskim na tle kraju, województwa, podregionu i powiatów podregionu

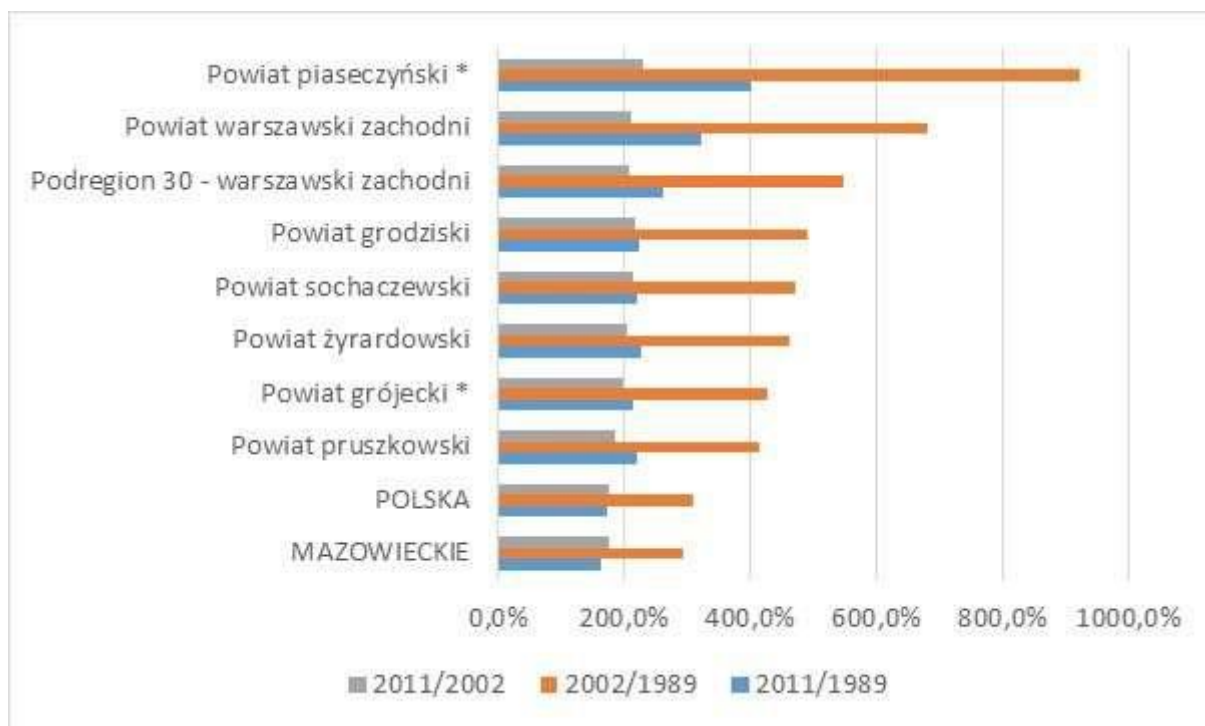
Obszar	1989	2002	2011	2002/1989	2011/1989	2011/2002
POLSKA	1.838.360	3.203.566	5.693.731	174,3%	309,7%	177,7%
MAZOWIECKIE	366.013	603.827	1.076.134	165,0%	294,0%	178,2%
Podregion 30 - warszawski zachodni	26.130	68.824	143.401	263,4%	548,8%	208,4%
Powiat grodziski	3.294	7.415	16.221	225,1%	492,4%	218,8%
Powiat grójecki	2.579	5.554	11.010	215,4%	426,9%	198,2%
Powiat piaseczyński	4.191	16.806	38.711	401,0%	923,7%	230,3%
Powiat pruszkowski	8.434	18.781	34.980	222,7%	414,7%	186,3%
Powiat sochaczewski	2.236	4.930	10.537	220,5%	471,2%	213,7%
Powiat warszawski zachodni	3.183	10.309	21.681	323,9%	681,1%	210,3%
Powiat żyrardowski	2.213	5.029	10.261	227,2%	463,7%	204,0%

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDL

Jak widać liczba osób z wyższym wykształceniem w poszczególnych powiatach była zróżnicowana już na starcie transformacji, jednakże zróżnicowana dynamika zmian spowodowała zwiększenie przewagi konkurencyjnej w tym zakresie pobliskich powiatów. Poza powiatem piaseczyńskim, który pod wieloma względami charakteryzuje wyjątkowymi nawet w ramach aglomeracji wynikami, dotyczy to w szczególności powiatu warszawskiego zachodniego.

Pewną nadzieję na zmianę sytuacji można wiązać z relatywnie wyższym wzrostem liczby osób z wyższym wykształceniem w powiecie w okresie 2002-2011. Zmiany te dokonywały się z nieco wyższym tempie niż w poprzednim okresie.

Wykres 4. Zmiany liczby osób z wykształceniem wyższym w powiecie sochaczewskim na tle kraju, województwa, podregionu i powiatów podregionu

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDL

Bezrobocie

Niedostatek miejsc pracy jest, jak prawie w całym kraju, jednym z głównych problemów z społeczności powiatu. Ich podaż zmienia się wraz z koniunkturą gospodarczą, ale nawet przy dobrej koniunkturze problem nie znika. Wynika to ze strukturalnego charakteru bezrobocia w powiecie, tak jak i w całej Polsce, czyli z niedostatecznego poziomu umiejętności części społeczeństwa lub z niedostosowania ich kwalifikacji do potrzeb rynku. Wynika to także ze słabości polskiej gospodarki, która nie odbudowała miejsc pracy zlikwidowanych w latach pięćdziesiątych XX wieku w nierentownych przedsiębiorstwach.

Porównawcza analiza poziomu rejestrowanego bezrobocia w powiecie sochaczewskim w okresie 2005-2014 wskazuje na stałość tego poziomu w powiecie w odniesieniu do kraju, Mazowsza i podregionu warszawskiego zachodniego. Jego stopa w powiecie sochaczewskim była (poza rokiem 2012) niższa niż w kraju, ale wyższa (poza rokiem 2008) niż na Mazowszu, a zwłaszcza niż w podregionie warszawskim zachodnim. Oznacza to, że społeczność powiatu w ograniczonym stopniu korzysta z atrakcyjności gospodarczej aglomeracji warszawskiej.

Tabela 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie sochaczewskim w okresie 2005-2014 na tle kraju, Mazowsza i podregionu warszawskiego zachodniego

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Pow. sochaczewski	14,0	12,7	9,8	6,9	10,1	10,1	10,9	11,5	11,5	10,5
Podregion warszawski zach.	11,0	9,1	6,7	5,2	7,4	7,9	8,0	8,9	9,0	7,7
Mazowsze	13,8	11,8	9,0	7,3	9,0	9,7	9,8	10,7	11,0	9,6
Polska	17,6	14,8	11,2	9,5	12,1	12,4	12,5	11,4	13,4	11,4

(Opracowanie własne; źródło: Bank Danych Lokalnych GUS)

Badanie wskaźników bezrobocia zostało wykorzystane jako element sporządzonej w rozdziale 4 - Gospodarka analizy potencjału gospodarczego powiatu sochaczewskiego.

Opieka społeczna

Istotną rolę wśród zadań własnych i zleconych powiatu odgrywa pomoc społeczna. Starostwu Powiatowemu podlegają następujące placówki opieki społecznej:

- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie. Zadania realizowane bezpośrednio przez PCPR można ująć w grupy: opieka nad rodziną i dzieckiem (rodziny zastępcze, placówki, integracja ze środowiskiem); rehabilitacja Osób Niepełnosprawnych; pomoc dla cudzoziemców, prowadzenie specjalistycznego poradnictwa rodzinnego; zadania realizowane przez inne jednostki powiatowe a nadzorowane merytorycznie przez PCPR. PCPR przyznaje świadczenia finansowe (w ramach opieki nad rodziną i dzieckiem), organizuje konkursy ofert na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej. PCPR współpracuje i dofinansowuje działalność Warsztatów Terapii Zajęciowej, a także współpracuje z Powiatowym Zespołem ds. Orzekania o Niepełnosprawności. zaspokojenie niezbędnych potrzeb bytowych opiekuńczych, wspomagających, społecznych i religijnych na poziomie obowiązującego standardu. DPS oferuje także możliwość umieszczenia mieszkańca na pobyt czasowy, np. na okres świąt, wyjazdów wakacyjnych czy innych przypadków losowych.

W wyniku przekształcenia, od 2015 roku częścią składową Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sochaczewie jest Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Sochaczewie. POIK udziela szybkiej doraźnej pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej; prowadzi poradnictwo rodzinne i mediacje małżeńskie i rodzinne; zabezpiecza miejsce hostelowe w nagłych sytuacjach kryzysowych przez krótki okres czasu; pomaga w znalezieniu miejsca pobytu osobie/rodzinie w innym ośrodku (np. domy samotnej matki, domy dla bezdomnych, ośrodki dla osób uzależnionych, zakłady opiekuńczo-lecznicze itp.); organizuje grupy wsparcia dla osób będących ofiarami przemocy, prowadzi indywidualne programy pomocy dla ofiar przemocy, dzieci dotkniętych przemocą oraz dla sprawców przemocy; zapewnia dyżur psychologa przy telefonie dla osób szukających pomocy przy zachowaniu

anonimowości (*Telefon Zaufania*); organizuje spotkania i warsztaty.

- Dom Pomocy Społecznej w Młodzieszynie funkcjonuje od 2011 roku w nowej siedzibie, jako kontynuator Domu Pomocy Społecznej w Sochaczewie. Jest to nowoczesna placówka z bogatą bazą lokalową, zlokalizowana w otulinie leśnej z dobrym dojazdem z drogi krajowej DK50. Dom jest przeznaczony dla 99 mieszkańców – osób przewlekle somatycznie chorych (od początku działalności) i dla osób niepełnosprawnych fizycznie (od 2015 roku). Dom zapewnia szeroką paletę usług dla mieszkańców w standardzie wymaganym przepisami ustawy o pomocy społecznej oraz rozporządzenia w sprawie domów pomocy społecznej.
- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Giżycach z filią " Mały Domek" w Giżycach - całodobowa placówka opiekuńczo - wychowawcza typu socjalizacyjnego. Do jej zadań należy: zapewnienie całodobowej opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej, dla których nie znaleziono rodzinnej formy zastępczej; wspieranie rodziny w sprawowaniu jej podstawowej funkcji. Dom podejmuje wszelkie możliwe działania w celu powrotu dziecka do rodziny własnej, znalezienia rodziny przysposabiającej lub umieszczenia w rodzinnych formach zastępczych. W wykonywaniu zadań Dom współdziała ze wszystkimi organizacjami zajmującymi się dzieckiem i rodziną.

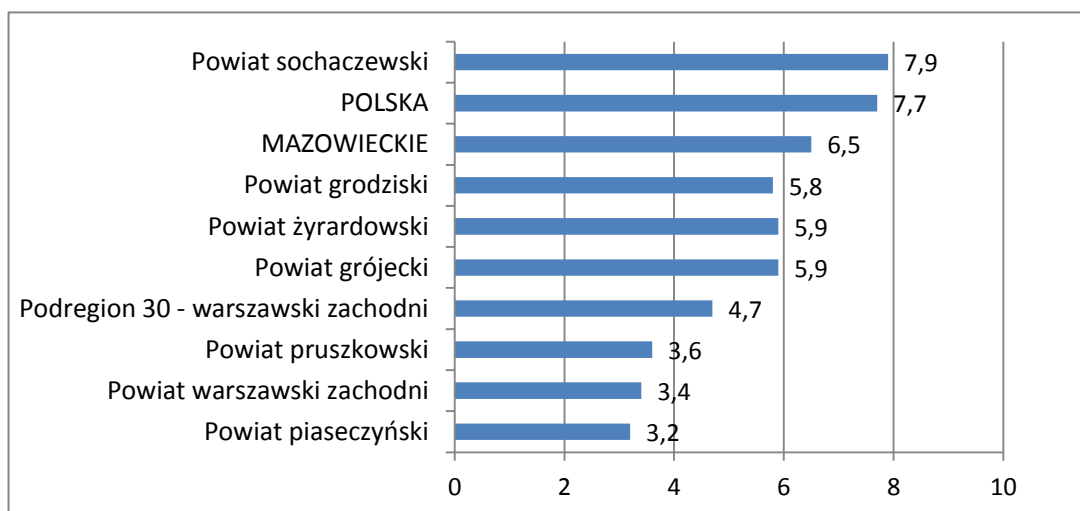
W powiecie sochaczewskim wyzwania stojące przed gminnymi i powiatowymi są znaczące w relacji innych jednostek, zwłaszcza sąsiadujących powiatów aglomeracji warszawskiej. Poniżej zestawione dane dla kraju, województwa i podregionu dotyczące udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2014 (ogółem i na obszarach wiejskich).

Tabela 14. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2014(ogółem).

Jednostka terytorialna	%
Powiat piaseczyński	3,2
Powiat warszawski zachodni	3,4
Powiat pruszkowski	3,6
Podregion 30 - warszawski zachodni	4,7
Powiat grójecki	5,9
Powiat żyrardowski	5,9
Powiat grodziski	5,8
MAZOWIECKIE	6,5
POLSKA	7,7
Powiat sochaczewski	7,9

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDL

Wykres 5. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2014 (ogółem).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDL

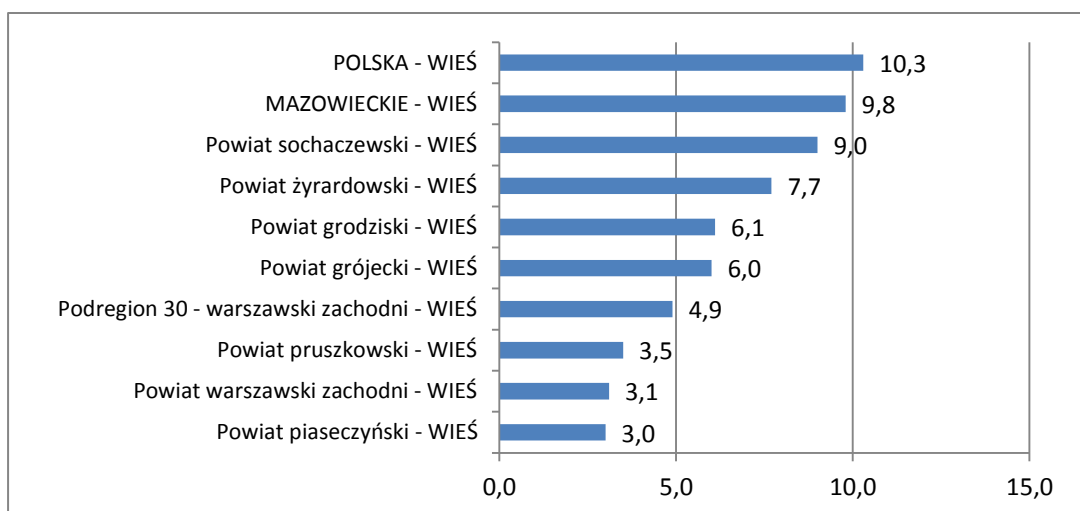
Jak widać sytuacja tym zakresie jest gorsza niż średnio w kraju i na Mazowszu. We wszystkich powiatach podregionu sytuacja jest znacznie lepsza pod tym względem, a w sąsiadującym powiecie warszawskim-zachodnim analizowany wskaźnik jest ponad dwukrotnie niższy.

Tabela 15. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2014 (obszary wiejskie).

Jednostka terytorialna	%
Powiat piaseczyński - WIEŚ	3,0
Powiat warszawski zachodni - WIEŚ	3,1
Powiat pruszkowski - WIEŚ	3,5
Podregion 30 - warszawski zachodni - WIEŚ	4,9
Powiat grójecki - WIEŚ	6,0
Powiat grodziski - WIEŚ	6,1
Powiat żyrardowski - WIEŚ	7,7
Powiat sochaczewski - WIEŚ	9,0
MAZOWIECKIE - WIEŚ	9,8
POLSKA - WIEŚ	10,3

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDL

Wykres 6. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2014 (obszary wiejskie).

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDL

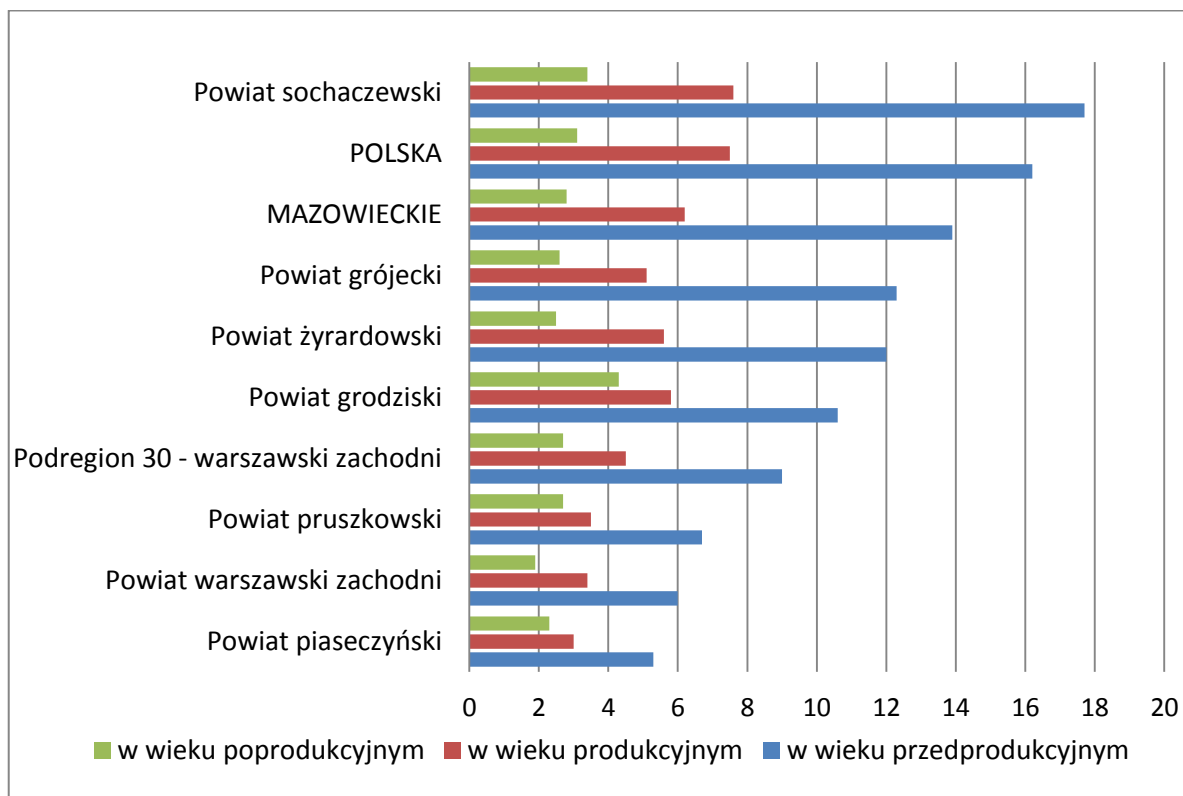
Na obszarach wiejskich sytuacja wydaje się lepsza w relacji do średnich dla kraju i województwa, ale wskaźnik jest tam znacznie wyższy niż w średnio w powiecie i jeszcze gorzej wygląda na tle sąsiadów. W przywoływanym powiecie warszawskim-zachodnim analizowany wskaźnik jest blisko trzykrotnie niższy.

Tabela 16 Udział funkcjonalnych grup wiekowych w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób w tym wieku.

Jednostka terytorialna	udział osób w wieku przedprodukcyjnym	udział osób w wieku produkcyjnym	udział osób w wieku poprodukcyjnym
	%	%	%
Powiat piaseczyński	5,3	3,0	2,3
Powiat warszawski zachodni	6,0	3,4	1,9
Powiat pruszkowski	6,7	3,5	2,7
Podregion 30 - warszawski zachodni	9,0	4,5	2,7
Powiat grodziski	10,6	5,8	4,3
Powiat żyrardowski	12,0	5,6	2,5
Powiat grójecki	12,3	5,1	2,6
MAZOWIECKIE	13,9	6,2	2,8
POLSKA	16,2	7,5	3,1
Powiat sochaczewski	17,7	7,6	3,4

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDL

Wykres 7. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w gminach powiatu sochaczewskiego.

Zródło: Obliczenia własne na podstawie BDL

Najgorzej wygląda sytuacja w przypadku osób w wieku przedprodukcyjnym. Co prawda również w grupy produkcyjnej wskaźnik sochaczewski jest najwyższy w podregionie, ale jest to średni poziom ogólnopolski. Natomiast w przypadku osób w wieku przedprodukcyjnym wskaźnik jest wyższy od średniej krajowej i wojewódzkiej i blisko trzykrotnie wyższy niż w sąsiadów w powiecie warszawskim zachodnim.

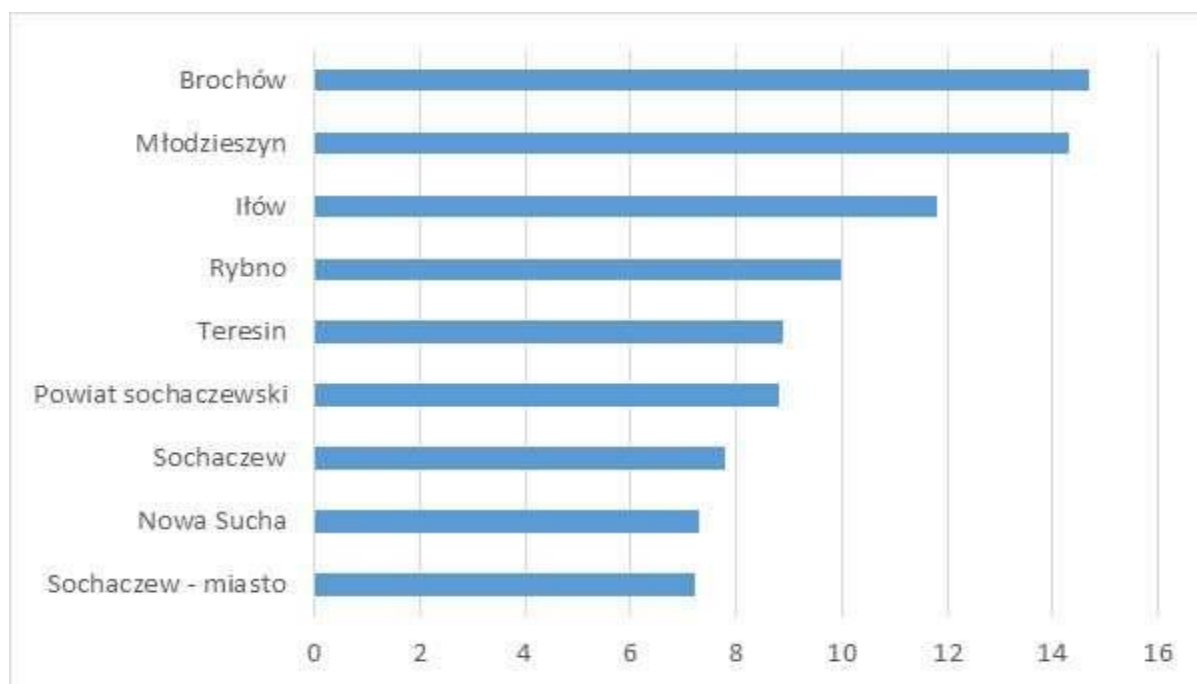
Sytuacja w zakresie zapotrzebowania na środowiskową pomoc społeczną jest zróżnicowana nie tylko w przekrojach miasto/wieś i grup wiekowych. Wskaźnik ten jest też zróżnicowany między gminami powiatu.

Tabela 17. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem

Jednostka terytorialna	%
Sochaczew - miasto	7,2
Nowa Sucha	7,3
Sochaczew	7,8
Powiat sochaczewski	8,8
Teresin	8,9
Rybno	10,0
Ilów	11,8
Młodzieszyn	14,3
Brochów	14,7

Zródło: Obliczenia własne na podstawie BDL

Wykres 8. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem

Źródło: Obliczenia własne na podstawie BDL

Między gminą Nowa Sucha a gminą Brochów różnica wskaźnika jest dwukrotna. Podobnie jak w Brochowie sytuacja wygląda w Młodzieszynie. Nieco lepiej pod tym względem w Iłowie i Rybnie. W Teresinie wskaźnik jest na poziomie średnim dla powiatu. Trzy pozostałe gminy wydają się być w sytuacji lepszej. W tej grupie odmienna jest sytuacja gminy miejskiej Sochaczew. O ile obszary niezurbanizowane w granicach miasta są w podobnej sytuacji jak gminy wiejskie to w zurbanizowanej części miasta (zwłaszcza w Chodakowie) występują problemy charakterystyczne dla zdegradowanych obszarów przemysłowych, ze skupiskami zwartych obszarów problemowych.

Zatem najpoważniejsze wyzwania przed pomocą społeczną stoją w zakresie rozwiązywania problemów osób młodych, na obszarach wiejskich, zwłaszcza gmin Brochów i Młodzieszyn oraz na miejskich obszarach przemysłowych.

Aktywność społeczna i polityczna mieszkańców

Aktywność społeczna mieszkańców powiatu sochaczewskiego mierzona liczbą organizacji społecznych jest wysoka. Na terenie powiatu działają liczne (liczba zarejestrowanych organizacji przekracza 100) stowarzyszenia, m.in.⁴:

- Klub Przedsiębiorców w Sochaczewie
- Sochaczewskie Forum Samorządowe w Sochaczewie

⁴ Źródło: www.powiat.sochaczew.pl

- *Pospołu ku Wspólnej Polityce Rolnej*
- *Kant Klub Sochaczew*
- Forum Inicjatyw Samorządowych - Zgoda
- Klub Młodego Olimpijczyka

Stowarzyszenie na rzecz Ochrony i Rozwoju Gminy Nowa Sucha - *Czysta Gmina*

- Stowarzyszenie *Zion*
- Stowarzyszenie *Bezpieczny Sochaczew*
- Stowarzyszenie *W Obronie Godności Człowieka*
- Stowarzyszenie *Prologis.Pl*
- *Semper Fidelis*
- Klub Olimpijczyka *Ateny 2004*
- Stowarzyszenie Sochaczewskich Spółdzielców
- Sochaczewski Klub Filmowy
- Polskie Stowarzyszenie *Falun Dafa*
- Klub Sportowy *Bzura Chodaków*
- Stowarzyszenie *Włókienko*
- Stowarzyszenie *Porozumienie Ziemi Sochaczewskiej*
- Sochaczewskie Forum Samorządowe
- Społeczny Komitet dla Upamiętnienia Bitwy 26 DP w 1939 Roku
- Stowarzyszenie Rodzina Szkół Chopinowskich - ZS w Sochaczewie
- Stowarzyszenie *Powiatowa Inicjatywa Samorządowa*
- *Przymierze*
- Stowarzyszenie Seniorów Gminy Nowa Sucha
- Porozumienie Obywatelskie - Sochaczew
- Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Ziemi Iłowskiej
- Sochaczewski Klub Motocyklowy *Szarak*

Na obszarze powiatu sochaczewskiego działają aż cztery Lokalne Grupy Działania (LGD) korzystające ze wsparcia finansowego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Są to: LGD *Ziemia Chełmońskiego* (z siedzibą w Żabiej Woli, powiat grodziski) - obejmująca gminy: Teresin, Sochaczew (gmina wiejska), Nowa Sucha, Rybno), LGD *Aktywni Razem* (z siedzibą w Łącku, powiat płocki) - obejmująca gminę Iłów, LGD *Razem dla Rozwoju* (z siedzibą w Wyszogrodzie, powiat płocki) - obejmująca gminę Młodzieszyn, LGD *Między Wisłą a Kampinosem* (z siedzibą w Czosnowie, powiat nowodworski) - obejmująca gminę Brochów.

Ponadto w każdej z gmin wiejskich istnieje po kilka Ochotniczych Straży Pożarnych, których działalność wykracza poza ratowanie życia i mienia zagrożonych katastrofami naturalnymi i spowodowanymi przez człowieka. Z reguły obejmuje działania o charakterze kulturalnym, a czasem także sportowym oraz różne formy aktywizacji społeczności lokalnych.

Imponująca jest liczba różnego typu organizacji sportowych - jest ich ponad 70 ! Szczególnie pozytywny jest fakt, że są to w dużej części uczniowskie kluby sportowe, a więc obok propagowania sportu pełnią również funkcje wychowawcze.

Organizacje społeczne współpracują ze sobą. Powołały związek stowarzyszeń – Porozumienie Organizacji Pozarządowych Powiatu Sochaczewskiego, który zrzesza obecnie 16 organizacji. Podstawowym zadaniem Porozumienia jest budowanie płaszczyzny współpracy, wymiana informacji i doświadczeń oraz podejmowanie wspólnych działań. Porozumienie pełni rolę

rzecznika interesów organizacji członkowskich, podejmując działania tam, gdzie pojedyncze organizacje są za słabe, gdzie potrzeba silnego głosu wyrażenia wspólnego stanowiska.

Jedną z bardziej aktywnych organizacji jest fundacja *Autonomia*. Z jej inicjatywy, z wykorzystaniem środków FIO (projekt „Jeden powiat - trzy sektory - wspólna sprawa. Budujemy fundamenty dialogu obywatelskiego i międzysektorowego w Powiecie Sochaczewskim”) w 2009 roku opracowana została we współpracy ze Starostwem Powiatowym i Powiatową Izbą Gospodarczą w Sochaczewie *Kompleksowa strategia wspierania społeczeństwa obywatelskiego i dialogu międzysektorowego w powiecie sochaczewskim 2009 - 2013*.

Tabela 18. Aktywność polityczna mieszkańców powiatu sochaczewskiego w wyborach na tle podregionu warszawskiego zachodniego, Mazowsza/Okręgu Płockiego oraz Polski (na podst. www.pkw.gov.pl)

Wybory samorządowe (I tura)

Obszar	2002*	2006	2010
Powiat sochaczewski	44,32	46,00	48,24
Mazowsze	50,90	46,00	50,96
Polska	49,48	39,56	47,32

**wybory do Rady Powiatu*

Wybory parlamentarne

Obszar	2005	2007	2011
Powiat sochaczewski	35,22	48,66	45,61
Mazowsze*	36,0	47,1	43,3
Polska	40,6	53,9	48,9

**dane dla Okręgu Płockiego*

Wybory Prezydenta RP

Obszar	2000	2005 (I tura/II tura)	2010
Powiat sochaczewski	54,64	44,48/50,99	54,35
Mazowsze	61,4	54,6/56,6	61,6
Polska	61,1	49,7/51,0	55,3

Aktywność polityczna mieszkańców powiatu sochaczewskiego, mierzona frekwencją w wyborach, jest zróżnicowana, zależnie od rodzaju wyborów. Ich temperament polityczny rozbudzają głównie wybory samorządowe, w których frekwencja w powiecie, począwszy od 2006 roku, przekraczała wskaźniki dla kraju i była zbliżona do tych dla Mazowsza.

Odwrotnie było w przypadku wyborów parlamentarnych: co prawda udział mieszkańców powiatu był wyższy niż średnio w Okręgu Płockim, do którego zaliczono powiat, jednak zarówno w 2007, jak i 2011 roku był to okręg o najniższej na Mazowszu frekwencji. Udział mieszkańców powiatu był także niższy niż średnio w kraju.

Frekwencja w powiecie sochaczewskim w wyborach prezydenckich - w 2000 roku wyraźnie niższa niż na Mazowszu i w kraju - od II tury w 2005 roku dorównuje krajowej, chociaż jest niższa niż średni na Mazowszu. W tym drugim przypadku jednak na wynik bardzo rzutuje frekwencja w Warszawie, tradycyjnie bardzo wysoka w wyborach prezydenckich.

Dziedzictwo historyczne i kulturowe

Obszar powiatu sochaczewskiego posiada bogate dziedzictwo kulturowe. Nie jest to jedynie frazes, którym posługują się wszystkie samorządy w Polsce, bez względu na jego zasadność. Oprócz niezłe zachowanego, zważywszy na burzliwą historię Polski, dziedzictwa w postaci jego materialnych zabytków: kościołów, dworów, pałaców, które można też znaleźć w każdym polskim powiecie, powiat sochaczewski wyróżniają elementy dziedzictwa historycznego i kulturowego o znaczeniu światowym, międzynarodowym i krajowym. Są to:

- dziedzictwo Chopinowskie, związane z genialnym kompozytorem, obecne w postaci zespołu dworsko-parkowego Skarbków w Żelazowej Woli, gdzie urodził się kompozytor - dziś muzeum oraz (XVI-wiecznego, obronnego) kościoła pod wezwaniem św. Rocha i św. Jana Chrzciciela w Brochowie, w którym został ochrzczony;
- dziedzictwo Św. Maksymiliana Marii Kolbe, którego ośrodkiem jest klasztor o.o. Franciszkanów w Niepokalanowie, cel licznych pielgrzymek z kraju i zagranicy, miejsce związane z życiem i działalnością Św. Maksymiliana Marii Kolbe, często nazywane 'mazowiecką Częstochową';
- dziedzictwo historyczne związane z Kampanią Wrześniową 1939 roku, a dokładniej z jej ważnym i tragicznym etapem, jakim była tzw. Bitwa nad Bzurą;
- dziedzictwo historyczne i kulturowe tzw. osadnictwa olęderskiego w dolinie Wisły, trwającego od połowy XVIII wieku, na którełożyło się osadnictwo dość nielicznych, ale wyróżniających się religijnie i kulturowo grup menonickich z Żuław (pierwotnie z Fryzji i Flandrii) oraz osadnictwo ewangelickie z terenu Niemiec.

Aktywność kulturalna

Oferta kulturalna powiatu sochaczewskiego może zainteresować nie tylko jego mieszkańców. W Sochaczewie odbywa się jedna z największych w Polsce rekonstrukcji historycznych - inscenizacji Bitwy nad Bzurą z września 1939 roku.

Historię bitwy oraz Ziemi Sochaczewskiej i okolic prezentuje Muzeum Ziemi Sochaczewskiej i Pola Bitwy nad Bzurą w Sochaczewie. W muzeum znajduje się unikatowa kolekcja zbiorów związanych z II wojną światową, które są jednymi z najbogatszych w kraju i za granicą.

Równie ciekawe jest Muzeum Kolei Wąskotorowej, także znajdujące się w Sochaczewie z największą w Europie kolekcją taboru kolei wąskotorowych: drezyn, parowozów. Ciekawostki muzeum to: przystosowana do jazdy po szynach „warszawa”, oryginalny wagon osobowy ostatniej w Polsce kolei konnej oraz drezyna, którą Marszałek Józef Piłsudski wyprawiał się na leśne przejażdżki.

W gminie wiejskiej Sochaczew leży Żelazowa Wola, miejsce urodzenia Fryderyka Chopina - ośrodek turystyki kulturalnej o znaczeniu światowym.

W klasztorze Ojców Franciszkanów w Niepokalanowie w gminie Teresin znajdują się: Muzeum Świętego Maksymiliana, Muzeum (zakonnej) Straży Pożarnej oraz Muzeum Papieskie

Oferta kulturalna obszaru powiatu to także bardzo liczne imprezy. W samym Sochaczewie odbywa się ponad 300 mniejszych i większych imprez kulturalnych, sportowych i

rekreacyjnych, a każda z gmin wiejskich powiatu także ma swoje stałe wydarzenia.

Infrastruktura społeczna

Na obszarze powiatu działa 18 placówek bibliotecznych, z czego 1/3 w Sochaczewie. Aż w 3 z 7 wiejskich gmin powiatu działa tylko 1 biblioteka. Oznacza to, utrudniony dostęp do książek dla znacznej części ich mieszkańców.

W zakresie infrastruktury kultury i sztuki istotną funkcję spełniają domy kultury, szczególnie na obszarach wiejskich. Niestety obiektów tych w powiecie ubywa, w ostatniej dekadzie ilość domów kultury spadła z 7 do 4. Jednocześnie część dostępnych danych wskazuje na ograniczenie aktywności kulturalnej: liczba imprez spadła do poziomu 25,4%, a liczba uczestników imprez do poziomu 72,3% roku 2003. W tym samym czasie znacząco wzrosła liczba zespołów artystycznych (150%) i ich członków oraz liczba kół (klubów - 192%) i ich członków. W tym ostatnim zakresie również w innych powiatach następował dynamiczny rozwój.

Istotne znaczenie dla mieszkańców powiatu ma fakt, że w Sochaczewie funkcjonuje Zespół Opieki Zdrowotnej „Szpitala Powiatowego” w Sochaczewie.

Ryc. 15. Szpital powiatowy w Sochaczewie

Źródło: <http://szpital.e-sochaczew.pl/>

Jest to nowoczesny kompleks w skład którego wchodzi pięć budynków bloku szpitalnego głównego, połączonych łącznikiem, pawilon psychiatryczny oraz inne, pomocnicze obiekty infrastruktury.

Szpital świadczy usługi medyczne w zakresie opieki krótko i długoterminowego leczenia zamkniętego, pomocy doraźnej stacjonarnej i wyjazdowej, diagnostyki, ambulatoryjnych porad specjalistycznych, rehabilitacji oraz stomatologii. W zakres leczenia stacjonarnego wchodzi następujące oddziały: wewnętrzno-kardiologiczny, pediatryczny z pododdziałem neonatologicznym, ginekologiczno-położniczy, chirurgii ogólnej, chirurgii urazowo-

ortopedycznej, anestezjologii i intensywnej terapii, oddział rehabilitacji dziennej, oddziały psychiatryczne męski i żeński oraz odcinek detoksykacyjny, szpitalny oddział ratunkowy, blok operacyjny z trzema salami operacyjnymi i jedną wydzieloną salą do cięć cesarskich. Szpital świadczy również dla mieszkańców powiatu nocną i świąteczną pomoc lekarską i pielęgniarską, nocną wyjazdową pomoc lekarską i pielęgniarską oraz nocną pomoc lekarską - pediatryczną. W zakresie leczenia ambulatoryjnego dostępne są usługi w poradniach: neurologicznej, neurologicznej dziecięcej, chirurgii ogólnej, chirurgii urazowo-ortopedycznej, dziecięcej, naczyniowej, chorób przewodu pokarmowego, onkologicznej, ginekologiczno- położniczej, diabetologicznej, kardiologicznej, kardiologii dziecięcej, urologicznej, endokrynologicznej, neonatologicznej, stomatologii ogólnej, chirurgii stomatologicznej, leczenia uzależnień, zdrowia psychicznego, chorób płuc, reumatologicznej. W strukturze szpitala funkcjonuje również dobrze wyposażony w sprzęt medyczny dział diagnostyki medycznej z pracownią CT, RTG, USG, mammografii, endoskopii, spirometryczną, EEG i prób wysiłkowych. Szpital dysponuje również nowoczesnym, spełniającym standardy europejskie ładowiskiem dla śmigłowców ratunkowych z możliwością lądowań przez całą dobę.

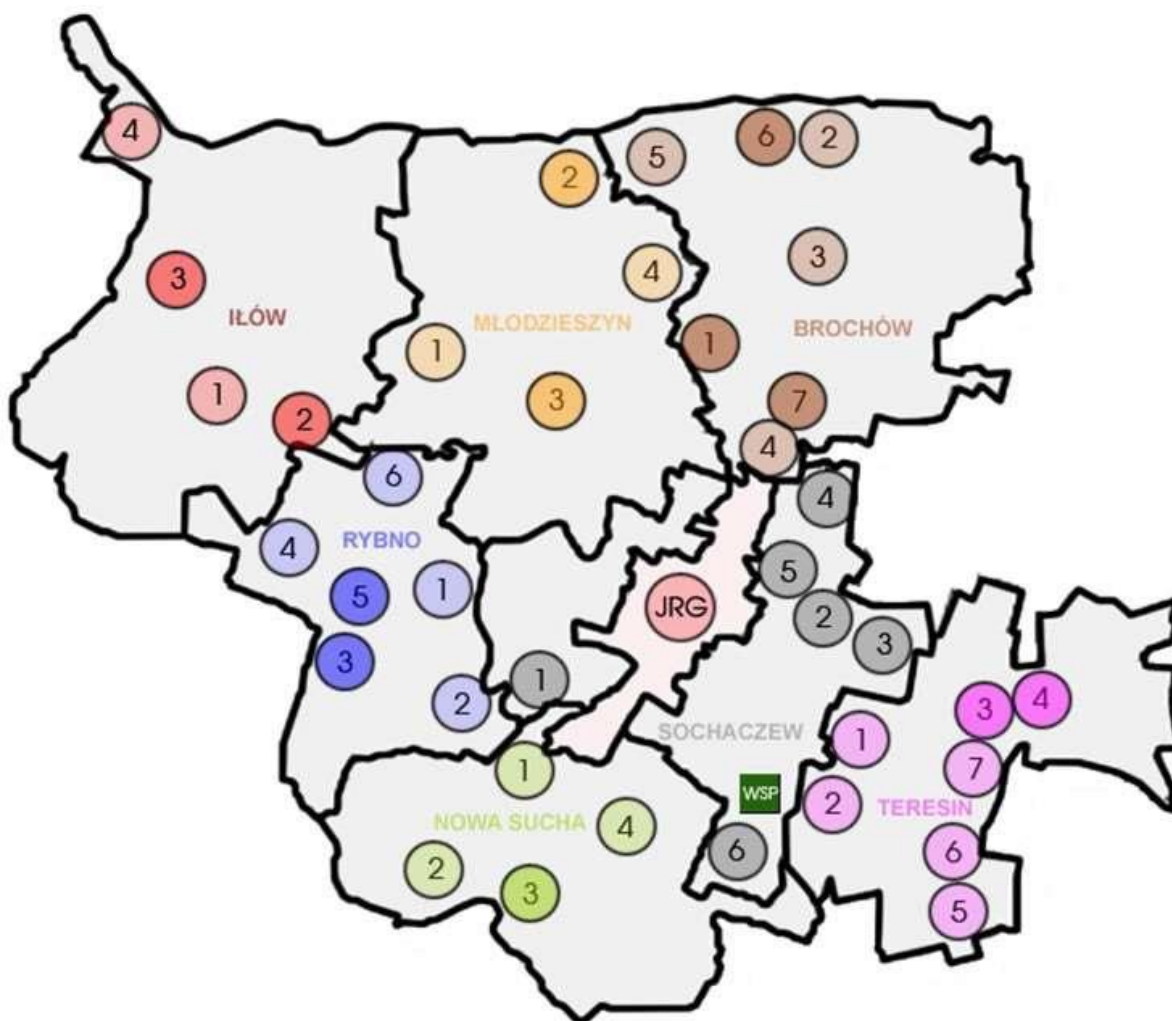
Zgodnie z informacją dostępną na stronie internetowej szpitala umowy zawarte z Mazowieckim Oddziałem Narodowego Funduszu Zdrowia na świadczenie usług medycznych stanowią główne źródło przychodu - 97 %, pozostałe przychody pochodzą ze sprzedaży usług medycznych na rzecz podmiotów, z którymi zawarte są umowy. Szpital zachowuje płynność finansową.

Zgodnie z danymi GUS poprawia się systematycznie sieć przychodni w powiecie, od 1995 roku można obserwować wzrost z poziomu 5 przychodni w powiecie do 35 w 2013 roku. Jest to wzrost z poziomu 2-3 przychodni na 10 tys. ludności do poziomu 4 przychodni na 10 tys. ludności

Bezpieczeństwo

Zadania w zakresie ochrony przeciwpożarowej na terenie powiatu realizuje Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Sochaczewie oraz podporządkowana jej Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza Państwowej Straży Pożarnej z siedzibą również w Sochaczewie. W działaniach ratowniczo-gaśniczych siły Państwowej Straży Pożarnej wspierane są przez Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych (w powiecie jest ich 35 typu "S" i 4 typu "M").

Ryc. 16. Rozmieszczenie jednostek ochotniczych straży pożarnych w powiecie sochaczewskim

Legenda:

- * JRG – Jednostka Ratowniczo-Gaśnicza w Sochaczewie.
- * WSP – Wojkowa Straż Pożarna.

Źródło: <http://www.kppspsochaczew.pl/jednostki-osp/>

Poniżej zestawione zostały najważniejsze zagrożenia na terenie powiatu.

Zagrożenia pożarowo-wybuchowe

Do największych Zakładów na terenie powiatu stwarzających zagrożenie pożarowo-wybuchowe możemy zaliczyć:

1. **Rozlewnia gazu AR-Stan w Sochaczewie** - napełnianie butli propan-butan 11kg, magazynowanie około 60 t gazu,
2. **Spółdzielnia pracy MINOL** - dystrybucja gazu w butlach 11 kg, stacja auto-gaz, magazynowanie gazu około 30 t,
3. **Zakład VOKE w Młodziszynie** - konfekcja rozpuszczalników, około 50 t cieczy palnych,

4. **PZZ Szymanów** - zagrożenie wybuchem pyłu mącznego,
5. **Stacje paliw płynnych i auto-gaz** - około 30.

Stan bezpieczeństwa pożarowego tego typu obiektów jest dobry. Fakt ten dokumentuje statystyka pożarowa, w której w ubiegłym roku odnotowano w budynkach produkcyjnych i magazynowych 17 pożarów na ogólną liczbę 278.

Zagrożenia chemiczno-ekologiczne

Zagrożenie to wynika z możliwości wykorzystania podczas procesów technologicznych oraz magazynowania substancji, które mogą powodować nadzwyczajne zagrożenie środowiska na terenie własnym Zakładu lub poza teren. Do największych Zakładów w powiecie wykorzystujących materiały niebezpieczne można zaliczyć:

1. **BORYSZEW S.A. w Sochaczewie** - nadtlenki wodoru, kwas solny, kwas octowy,
2. **BAKOMA Sp. z o.o. w Warszawie, Zakład Produkcyjny w Elżbietowie** - amoniak,
3. **MARS Polska Sp. z o.o. w Kożuszkach Parcel** - amoniak,
4. **GREINER Packaging Sp. z o.o. w Teresinie** - polipropylen, polistyren.

Zagrożenie w transporcie (kolejowe i drogowe)

Zagrożenie w transporcie wynika głównie z lokalizacji powiatu w Centralnej Polsce, gdzie krzyżują się szlaki komunikacyjne drogowe i kolejowe o znaczeniu międzynarodowym oraz położenie w odległości około 60 km od miasta Płocka, w którym swa siedzibę ma Zakład Petrochemiczny ORLEN S.A. Zagrożenie to można podzielić na dwie zasadnicze grupy zdarzeń:

1. związane z usuwaniem skutków wypadków drogowych,
2. związane usuwaniem skutków zdarzeń z udziałem pojazdów przewożących materiały niebezpieczne.

Położenie powoduje, że przez teren powiatu przewożone są duże ilości substancji niebezpiecznych wytwarzanych w Petrochemii w Płock są do między innymi: produkty po przetworzeniu ropy naftowej (benzyna, olej napędowy, olej opałowy, oleje silnikowe, asfalt, mazut itp.) oraz produkty procesów technologicznych takie jak: amoniak, siarkowodór, fluorowodór, etylen, propylen, tlenki etylu, benzen, chlor, acetylen i inne. Substancje te przewozi się głównie auto-cysternami oraz cysternami kolejowymi. Z prowadzonych wspólnie z Policją kontroli przewozu ładunków niebezpiecznych na terenie powiatu wynika, że dziennie średnio przejeżdża 30-40 auto-cystern z mediami niebezpiecznymi. W statystyce zdarzeń tutejszej komendy rocznie odnotowuje się około 10 zdarzeń chemiczno-ekologicznych związanych z przewozem materiałów niebezpiecznych. Cały czas wzrasta też liczba zdarzeń związanych z skutkami usuwania wypadków drogowych w roku ubiegłym do tych zdarzeń jednostki straży pożarnej powiatu wyjeżdżały 75 razy.

Zagrożenie powodziowe

Na terenie powiatu zagrożenie związane z wystąpieniem powodzi mogą wystąpić na terenie gmin: Iłów, Brochów, Młodzieszyn oraz miasta i gminy Sochaczew. Sprzyjające warunki do powstania powodzi szczególnie występują w sezonie zimowo-wiosennym (zatory lodowe, miejscowe podtopienia). Zagrożenie stwarzają rzeki: Wisła i Bzura.

Zagrozenie obszarów leśnych

Z ogólnej powierzchni powiatu 73.102 ha, lasy i grunty leśne stanowią 11.153 ha. Większość lasów stanowi własność Lasów Państwowych, pozostała jest własnością skarbu państwa, wspólnot gmin i osób prywatnych. Terenami zarządzają Nadleśnictwa w Radziwiłowie, Łącku i Kromnowie (Puszcza Kampinowska). Nadleśnictwo Radziwiłów zaliczane jest to I kategorii zagrożenia pożarowego, Nadleśnictwo Łąck zaliczane jest to II kategorii zagrożenia pożarowego, Nadleśnictwo Kromnów zaliczane jest to I kategorii zagrożenia pożarowego. Na terenie powiatu palność na terenach leśnych jest niewielka i rocznie wynosi w granicach 20 pożarów małych i średnich (poniżej 1 ha i do 10 ha).

W 2013 roku zanotowano na terenie powiatu sochaczewskiego ogółem 1283 zdarzenia, z czego 523 wystąpiło na terenie miasta Sochaczew. Porównując ogólną liczbę zdarzeń można stwierdzić, że zanotowano niespełna 10% spadek w stosunku do roku 2012 roku. Na ogólną liczbę 1283 zdarzeń składa się: 351 pożarów (spadek o 369 pożarów), 855 miejscowych zagrożeń, (wzrost o 208 miejscowych zagrożeń), 77 alarmów fałszywych (wzrost o 28).

Istotne funkcje w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa pełni Komenda Powiatowa Policji w Sochaczewie. Strukturę organizacyjną, organizację kierowania oraz zakres zadań komórek organizacyjnych Komendy Powiatowej Policji w Sochaczewie regulamin Komendy Powiatowej Policji w Sochaczewie z dnia 20 lipca 2010 r. Zgodnie z regulaminem Komenda jest jednostką organizacyjną Policji, stanowiącą aparat pomocniczy przy pomocy którego Komendant Powiatowy Policji w Sochaczewie wykonuje na obszarze swojego działania zadania Policji w zakresie ochrony bezpieczeństwa ludzi oraz utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego. Poniżej zestawione zostały najważniejsze dane dotyczące przestępstw stwierdzonych w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w powiecie na tle kraju, Mazowsza i podregionu.

Tabela 19. Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w powiecie na tle kraju, Mazowsza i podregionu (w 2012 a i 2013 b).

Jednostka terytorialna		POLSKA	MAZOWIECKIE	Podregion 30 - warszawski zachodni	Powiat grodziski	Powiat grójcecki *	Powiat piaseczyński *	Powiat pruszkowski	Powiat sochaczewski	Powiat warszawski zachodni	Powiat żyrardowski
ogółem	a	1119803	142841	19576	2055	2800	3840	3632	2478	2621	2150
	b	1063487	139707	18524	2200	2477	3638	3349	2253	2403	2204
o charakterze kryminalnym	a	781340	103381	14128	1534	2033	2819	2716	1504	1855	1667
	b	711193	96607	12800	1499	1734	2481	2438	1315	1615	1718
o charakterze gospodarczym	a	141483	14042	1730	151	157	309	349	481	147	136
	b	154430	16388	1933	191	133	483	425	365	196	140
drogowe	a	155906	20457	3168	308	511	636	441	416	547	309
	b	141118	19713	2866	375	483	518	362	369	474	285

przeciwko życiu i zdrowiu	a	28553	3154	425	52	87	62	61	55	41	67
	b	25600	2725	339	42	62	61	49	46	25	54
przeciwko mieniu	a	598898	81127	11344	1142	1544	2264	2113	1374	1502	1405
	b	521930	77543	10360	1081	1362	2175	2053	1099	1282	1308
wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw - ogółem (%)	%	0,0	20,0	61,6	58,5	62,0	59,2	62,4	75,4	53,6	60,2
	%	0,0	59,0	60,0	64,0	60,0	54,0	55,0	71,0	58,0	61,0
wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw - o charakterze kryminalnym (%)	%	0,0	47,9	48,8	46,3	49,7	46,2	51,4	62,8	36,3	50,6
	%	0,0	46,0	47,0	52,0	48,0	40,0	44,0	56,0	44,0	53,0
wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw - o charakterze gospodarczym	%	0,0	88,5	90,1	92,7	80,3	94,2	91,6	93,0	81,6	84,6
	%	0,0	79,0	82,0	86,0	72,0	82,0	83,0	88,0	76,0	82,0
wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw - drogowe	%	0,0	99,4	99,3	99,7	99,2	98,7	99,8	99,8	99,8	98,4
	%	0,0	99,0	98,6	98,9	98,1	97,7	98,4	99,2	99,4	98,6
ogółem na 1000 mieszkańców	a	32,17	26,99	25,10	23,64	28,42	22,92	23,24	29,11	24,07	28,06
	b	27,62	26,32	23,54	24,98	25,11	21,34	21,24	26,44	21,79	28,83
o charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców	a	22,45	19,53	18,11	17,65	20,64	16,83	17,38	17,67	17,03	21,76
	b	18,47	18,20	16,27	17,02	17,58	14,55	15,47	15,43	14,64	22,47
o charakterze gospodarczym na 1000 mieszkańców	a	4,06	2,65	2,22	1,74	1,59	1,84	2,23	5,65	1,35	1,77
	b	4,01	3,09	2,46	2,17	1,35	2,83	2,70	4,28	1,78	1,83
drogowe na 1000 mieszkańców	a	4,48	3,86	4,06	3,54	5,19	3,80	2,82	4,89	5,02	4,03
	b	3,67	3,71	3,64	4,26	4,90	3,04	2,30	4,33	4,30	3,73
przeciwko życiu i zdrowiu na 1000 mieszkańców	a	0,82	0,60	0,54	0,60	0,88	0,37	0,39	0,65	0,38	0,87
	b	0,66	0,51	0,43	0,48	0,63	0,36	0,31	0,54	0,23	0,71
przeciwko mieniu na 1000 mieszkańców	a	17,21	15,33	14,55	13,14	15,67	13,51	13,52	16,14	13,79	18,34
	b	13,56	14,61	13,17	12,27	13,81	12,76	13,02	12,90	11,62	17,11

Zródło: BDL

Ilość przestępstw stwierdzonych w powiecie sochaczewskim ogółem na 1000 mieszkańców jest niższa niż średnio w kraju i ma Mazowszu, jednakże w 2012 roku była najwyższa w podregionie. Mimo spadku w 2013 wciąż jest wyższa niż średnio w podregionie. W największym stopniu wpływa na to poziom przestępstw o charakterze gospodarczym (powyżej średniej krajowej, wojewódzkiej i w podregionie). Wyższy niż te średnie jest poziom przestępstw drogowych.

4. Gospodarka

Zgodnie z definicją z wikipedii (<http://pl.wikipedia.org/wiki/Gospodarka>) gospodarka to całokształt działalności polegającej na wytwarzaniu dóbr i świadczeniu usług zgodnie z potrzebami ludności prowadzonej w danym regionie (gospodarka regionalna), kraju (gospodarka narodowa) lub na całym świecie (gospodarka światowa).

Ze względu na sieć powiązań we współczesnym świecie działalność gospodarcza prowadzona na obszarze powiatu pozostaje w ścisłym związku z gospodarką w całym regionie, kraju, Europie i świecie. Ostatnie lata i miesiące przypominają dobitnie jak wydarzenia w odległych regionach wpływają na stan gospodarki lokalnej. Z punktu widzenia niniejszej analizy ten wpływ znajdujący odzwierciedlenie w historycznych danych statystycznych ostatniej dekady możemy zauważyć przede wszystkim w dwóch punktach czasowych. Pierwszą cezurę stanowi rok 2004 - przystąpienie polski do Unii Europejskiej. Integracja z Unią uruchomiła procesy, które spowodowały szereg zmian (w analizowanym regionie najczęściej korzystnych), widocznych w analizach sytuacji gospodarczej. Druga istotna data to rok 2008 - początek światowego kryzysu finansowego. W tym przypadku procesy, które możemy obserwować w wielu przypadkach zmieniły korzystne trendy pojawiające się w analizowanym regionie. Zasygnalizowane powyżej kwestie są istotne, ponieważ w ostatniej dekadzie dynamika procesów gospodarczych jest większa, co wpływa znacząco na zmiany sytuacji ekonomicznej w układach lokalnych, zwłaszcza w relacji do innych lokalnych gospodarek.

Zachodzące zmiany często mogą być niezauważane na obszarach, gdzie nie występują w znacznym nasileniu zjawiska niekorzystne. Powiat sochaczewski ze względu na swoje położenie na Mazowszu, w pobliżu Warszawy, zjawisk tych doświadcza w nasileniu niższym niż wiele innych obszarów w kraju. Mazowsze zawsze charakteryzowało się względnie korzystną sytuacją w porównaniu z resztą kraju. Jednocześnie województwo to uznawane jest za najbardziej zróżnicowane ze względu na charakterystyki ekonomiczne, w tym sytuację na lokalnych rynkach pracy. Na dobrą sytuację Mazowsza wpływ mają przede wszystkim aglomeracja warszawska i powiaty wokół stolicy, natomiast wiele powiatów leżących dalej od centrum województwa od lat zmagają się z niską aktywnością zawodową, wysokim odsetkiem długotrwale bezrobotnych (powyżej 12 miesięcy) i stopą bezrobocia często ponad dwukrotnie przewyższającą stopę bezrobocia w kraju.⁵

Zgodnie z opinią z cytowanego powyżej opracowania, sytuacja ekonomiczna utożsamiana jest często z poziomem życia społeczeństwa, jednak jako zjawisko wielowymiarowe determinowana jest przez szereg innych zmiennych, niekoniecznie o charakterze finansowym. Analiza przeprowadzona przez autorów wskazuje na pięć zmiennych, które najlepiej ukazują zróżnicowanie:

- stopę bezrobocia;
- liczbę podmiotów wpisanych do rejestru REGON, w przeliczeniu na 10.000 mieszkańców;
- odsetek zarejestrowanych bezrobotnych, pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok (w % bezrobotnych ogółem);
- przyrost naturalny w przeliczeniu na 1.000 mieszkańców;

---

⁵ "Analiza potencjału ekonomicznego powiatów województwa mazowieckiego i powiatów województw sąsiadujących", Mazowiecki Ośrodek Badań Regionalnych, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2012.

- ludność zamieszkała w miastach (jako % ogółu ludności).

Biorąc pod uwagę wyżej wymienione zmienne i po przeprowadzeniu analizy skupień w badaniu⁶ powiaty z województwa mazowieckiego i powiaty z województw sąsiadujących zostały pogrupowane w klasy o podobnym potencjale ekonomicznym.

W wyniku przeprowadzonej analizy skupień wyodrębniono 5 grup powiatów:

Grupa 1 - jeden powiat: m.st. Warszawa. Skupienie to charakteryzuje się najniższą stopą bezrobocia, największą liczbą podmiotów w rejestrze REGON (na 10.000 mieszkańców), względnie wysokim przyrostem naturalnym (na 1.000 mieszkańców) oraz najwyższym odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych (w % ogółu bezrobotnych). Jest to w 100% obszar zamieszkały przez ludność miejską.

Grupa 2 - 6 powiatów, w tym 5 zlokalizowanych na terenie woj. mazowieckiego oraz 1 miasto na prawach powiatu (m. Kielce leżące na terenie woj. świętokrzyskiego). Grupa ta charakteryzuje się relatywnie niską stopą bezrobocia, najwyższym przyrostem naturalnym (w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców) oraz najniższym odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych (pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok w % ogółu bezrobotnych), a także stosunkowo dużą liczbą podmiotów (w przeliczeniu na 10.000 mieszkańców) i wysokim odsetkiem ludności mieszkającej w miastach.

Grupa 3 - 28 powiatów, w tym 18 miast na prawach powiatu. Grupa ta charakteryzuje się stosunkowo wysoką stopą bezrobocia, wysokim odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych (w % ogółu bezrobotnych), relatywnie dużą liczbą zarejestrowanych podmiotów przypadających na 10.000 mieszkańców, wysokim przyrostem naturalnym (na 1.000 mieszkańców) oraz dużym odsetkiem ludności zamieszkałej w miastach.

Grupa 4 - najliczniejsza ze wszystkich grup, do której zaklasyfikowano 69 powiatów, w tym 2 miasta na prawach powiatu (Chełm - woj. lubelskiego i Grudziądz - woj. kujawsko-pomorskie). Grupa ta charakteryzuje się najwyższą stopą bezrobocia, stosunkowo wysokim odsetkiem bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok (jako % bezrobotnych ogółem), niewielką liczbą zarejestrowanych podmiotów w przeliczeniu na 10.000 mieszkańców, niskim przyrostem naturalnym oraz niskim odsetkiem ludności zamieszkałej w miastach.

Grupa 5 - 61 powiatów. Grupa ta charakteryzuje się najmniej korzystnymi wskaźnikami: najmniejszą liczbą zarejestrowanych podmiotów przypadających na 10.000 mieszkańców, ujemnym przyrostem naturalnym, najniższym odsetkiem ludności zamieszkałej w miastach oraz stosunkowo wysoką stopą bezrobocia i wysokim odsetkiem osób długotrwale bezrobotnych (jako % ogółu bezrobotnych).

Autorzy analizy w wyniku jej przeprowadzenia potwierdzili stawianą tezę, że zasięg wyodrębnionych obszarów nie pokrywa się z granicami administracyjnymi województw. Większość powiatów leżących na obrzeżach województwa mazowieckiego posiada równie

---

⁶ Jw.

niski potencjał ekonomiczny, co powiaty województw graniczących. W najlepszej sytuacji znajdują się obszary zlokalizowane w centralnej części Mazowsza oraz miasto Kielce z województwa świętokrzyskiego.

Wyniki w postaci graficznej zostały zaprezentowane poniżej na mapie.

Ryc. 17. Zróżnicowanie poziomu potencjału ekonomicznego powiatów wybranych województw w 2010 roku

Źródło: „Analiza potencjału ekonomicznego powiatów województwa mazowieckiego i powiatów województw sąsiadujących”, Mazowiecki Ośrodek Badań Regionalnych, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2012.

Powiat sochaczewski został zaliczony do grupy 3. Przypisano do niej 28 powiatów, w tym aż 18 miast na prawach powiatu. Wydaje się, że w przypadku tych ostatnich jednostek występują

specyficzne uwarunkowania, są to zwarte przestrzennie obszary zurbanizowane ze specyficznymi uwarunkowaniami, otoczone obszarami zaliczonymi do innych grup o niższym potencjale gospodarczym⁷. Większość powiatów ziemskich z tej grupy jest również otoczona obszarami zaliczonymi do innych grup o niższym potencjale gospodarczym.

W grupie 10 powiatów ziemskich jedynie trzy powiaty (żyrardowski, otwocki, wołomiński) poza sochaczewskim są w sytuacji odmiennej. Oprócz bliskości Warszawy składa się na to „tranzytowe” położenie. Każdy z tych czterech powiatów sąsiaduje z jednostkami samorządowymi zaliczonymi do czterech różnych grup. Jest to istotne również ze względu na fakt, że istnieje duże prawdopodobieństwo silnego wewnętrznego zróżnicowania tych powiatów. Można postawić tezę, że zasięg wyodrębnionych obszarów nie pokrywa się nie tylko z granicami administracyjnymi województw, ale też z granicami powiatów i gmin.

Jeśli teza ta byłaby prawdziwa, to część obszarów gmin na zachodzie i północnym-wschodzie powiatu zbliżona byłaby pod względem potencjału gospodarczego do grupy 4, a na północy do grupy 5. Wschodnia część natomiast miałaby cechy grupy 2.

Ryc. 18. Potencjał ekonomiczny powiatu sochaczewskiego na tle potencjału ekonomicznego powiatów otoczenia Warszawy w 2010 roku

Źródło: Analiza potencjału ekonomicznego powiatów województwa mazowieckiego i powiatów województw sąsiadujących", Mazowiecki Ośrodek Badań Regionalnych, Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2012.

⁷ Wyjątkiem są obszary w pobliżu dużych miast wojewódzkich: Łodzi i Bydgoszczy.

Dla analizy prowadzonej w dalszej części tego rozdziału ważne jest także silne zróżnicowanie wewnętrzne podregionu 30 - warszawskiego zachodniego⁸, do którego zaliczany jest powiat sochaczewski. Część istotnych danych gospodarczych jest gromadzona w agregacji na tym poziomie. W tym kontekście istotne jest, że podregion ten składa się z trzech wyraźnie różnych obszarów. Obszar I obejmujący powiat: sochaczewski i żyrardowski (grupa 3), obszar II obejmujący powiaty: grodziski, piaseczyński, pruszkowski, warszawski-zachodni (grupa 2) oraz obszar III obejmujący powiat grójecki (grupa 4).

Poniżej została przeprowadzona analiza potencjału gospodarczego powiatu sochaczewskiego wykorzystująca podstawowe wskaźniki skupień przyjęte w „Analizie potencjału ekonomicznego powiatów województwa mazowieckiego i powiatów województw sąsiadujących”.

W 2013 roku na 10.000 mieszkańców powiatu przypadały 1.020 pomioty, co świadczy o przeciętnych warunkach dla rozwoju przedsiębiorczości oraz o przeciętnej aktywności ekonomicznej mieszkańców (ok. 97% średniej krajowej i jedynie 75% średniej wojewódzkiej). Istotne jest, że wskaźnik ten w relacji do średniej krajowej i wojewódzkiej systematycznie spada od roku 2008 (maksymalny poziom wynosił odpowiednio 107% i 85%).

W powiecie na 1.000 mieszkańców przypadało 210 osób pracujących (Polska - 226, Mazowsze - 272), a przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto wyniosło 3 770,19 zł (Polska - 3 877,43, Mazowsze - 4 773,41), było to nieco ponad 72% przeciętnego wynagrodzenia w Warszawie. Znaczny odsetek pracujących na terenie powiatu stanowili zatrudnieni w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie, ich udział wyniósł prawie 30% ogółu pracujących (Polska - 21,6%, Mazowsze - 17,1%).

Do negatywnych cech powiatu zaliczyć można: wyższą niż powiatach grupy 2 stopę bezrobocia, przeciętną i malejącą liczbę podmiotów w przeliczeniu na 10.000 mieszkańców, znaczny odsetek ludności wiejskiej, niski przyrost naturalny oraz niskie saldo migracji.

Znaczny odsetek ludności zamieszkałej na wsi wpływa na strukturę zatrudnienia, gdyż większość mieszkańców pracuje w rolnictwie. Tradycyjne rolnictwo cechuje się dużym rozdrobnieniem gospodarstw rolnych. Małe gospodarstwa uniemożliwiają utrzymanie się rolników tylko z pracy na swoim gospodarstwie. Niezbędne jest w tej sytuacji tworzenie na wsi nowych miejsc pracy poza rolnictwem, których w powiecie brakuje. Niewystarczająca liczba miejsc pracy oznacza problem bezrobocia.

Warto również zwrócić uwagę na strukturę bezrobotnych w powiecie. Biorąc pod uwagę bezrobotnych w podziale na wiek, we wszystkich powiatach dominują osoby z grupy wieku 25-34 lata. Wśród powiatów reprezentujących obszary o wysokim potencjale ekonomicznym, w strukturze bezrobotnych duży odsetek stanowią również osoby w wieku 45-54 lata, natomiast w powiatach reprezentujących grupy o najsłabszej kondycji gospodarczej duży odsetek zajmują osoby najmłodsze - z grupy wiekowej 24 lata i mniej. Zatem w powiatach o niekorzystnej sytuacji na rynku pracy w najgorszej sytuacji znajdują się osoby młode, nie posiadające doświadczenia, wchodzące na rynek pracy. Ta ostatnia sytuacja ma miejsce w powiecie sochaczewskim. Skłania ona część młodych osób, a więc tych, od których zależy przyszłość obszaru, do opuszczenia go na stałe.

---

⁸ Podregion ten obejmuje powiat sochaczewski i powiaty: grodziski, grójecki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski-zachodni, żyrardowski.

Niepokojące są również wskaźniki dotyczące potencjału demograficznego, gdyż na terenach o słabszej kondycji gospodarczej notuje się ujemny lub niski przyrost naturalny oraz ujemne lub niskie saldo migracji. Jednocześnie powiat charakteryzuje się korzystniejszą (niż w grupie 2) strukturą ludności pod względem ekonomicznych grup wieku - wyższy odsetek ludzi młodych i niższy osób w wieku poprodukcyjnym. Utrzymywanie się tych zjawisk w przyszłości skutkować może wyludnianiem się obszarów o najniższym potencjale ekonomicznym oraz starzeniem się populacji.

Negatywne zjawiska gospodarcze w powiecie mają szczególny kontekst ze względu na bliskie sąsiedztwo m.st. Warszawy oraz powiatów sąsiadujących ze stolicą. Autorzy opracowania „Analiza potencjału ekonomicznego powiatów województwa mazowieckiego i powiatów województw sąsiadujących” podkreślają fakt, że w lepszej sytuacji znajdują się powiaty sąsiadujące z lewobrzeżną Warszawą. Na obszarach tych odnotowano najlepsze wskaźniki dotyczące rynku pracy: dużą liczbę podmiotów, pracujących, którzy znaleźli zatrudnienie głównie w usługach i handlu oraz wysoki poziom przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Na tak korzystne wyniki niewątpliwie wpływa metropolia warszawska - powiaty te rozwijają się dzięki silnym powiązaniom ze stołecznym rynkiem pracy.

Atrakcyjne gospodarczo obszary zlokalizowane na wschód od granicy powiatu stanowią poważną konkurencję dla działalności gospodarczej w powiecie sochaczewskim. Jednocześnie w sposób naturalny mieszkańcy powiatu porównują warunki gospodarcze w swoim powiecie do sąsiadów. Zapewne częściej porównują się do powiatów od strony wschodniej, gdzie i częściej bywają (choćby ze względu na dojazdy do pracy), niż do sąsiadów na północy i zachodzie. Te sąsiadujące na północy i zachodzie powiaty znalazły się w 4 i 5 grupie, tj. w skupiskach w najmniej korzystnej sytuacji gospodarczej. Na obszarach tych negatywne cechy występują często w znacznie większym nasileniu niż w powiecie sochaczewskim (wyższa stopa bezrobocia, mniejsza liczba podmiotów w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, większy odsetek ludności wiejskiej, ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji). Niestety, nie jest to dla mieszkańców powiatu sochaczewskiego kwestia, która znacząco mogłaby poprawić ocenę sytuacji gospodarczej we własnym powiecie.

Jak było to sygnalizowane, dane opisujące różne aspekty działalności gospodarczej często zagregowane są na wyższym poziomie niż poziom powiatu. Dotyczy to dostępnych danych na temat Produktu Krajowego Brutto⁹ (PKB). Najniższy dostępny poziom to poziom subregionu. Poniżej zestawiono dane dotyczące zmian PKB w podregionie 30 - warszawskim zachodnim, na tle zmian PKB w kraju, na Mazowszu, Warszawie i podregionie - warszawskim wschodnim.

---

⁹ Produkt krajowy brutto, PKB (ang. gross domestic product, GDP) - pojęcie ekonomiczne oznaczające jeden z podstawowych mierników dochodu narodowego stosowanych w rachunkach narodowych. PKB opisuje zagregowaną wartość dóbr i usług finalnych wytworzonych na terenie danego kraju w określonej jednostce czasu (najczęściej w ciągu roku). Kryterium geograficzne jest jedyne i rozstrzygające. Nie ma znaczenia pochodzenie kapitału, własność przedsiębiorstw itp. (http://pl.wikipedia.org/wiki/Produkt_krajowy_brutto)

Tabela 20. Produkt krajowy brutto ogółem w latach 2000-2011 (mln zł).

Rok	POLSKA	MAZOWIECKIE	Podregion 28 - m. Warszawa	Podregion 29 - warszawski wschodni	Podregion 30 - warszawski zachodni
2000	744.378	152.079	92.842	10.965	16.102
2001	779.564	163.001	97.757	12.553	17.873
2002	808.578	167.743	103.901	11.993	18.313
2003	843.156	175.146	108.203	12.490	18.902
2004	924.538	191.303	116.332	13.730	20.168
2005	983.302	209.167	128.332	15.278	21.490
2006	1.060.031	229.223	141.231	16.501	23.999
2007	1.176.737	255.560	158.953	17.986	26.511
2008	1.275.508	275.345	169.557	20.418	28.937
2009	1.344.505	293.917	179.647	21.926	32.078
2010	1.416.585	315.792	191.723	24.011	34.702
2011	1.528.127	341.720	204.086	26.574	38.668

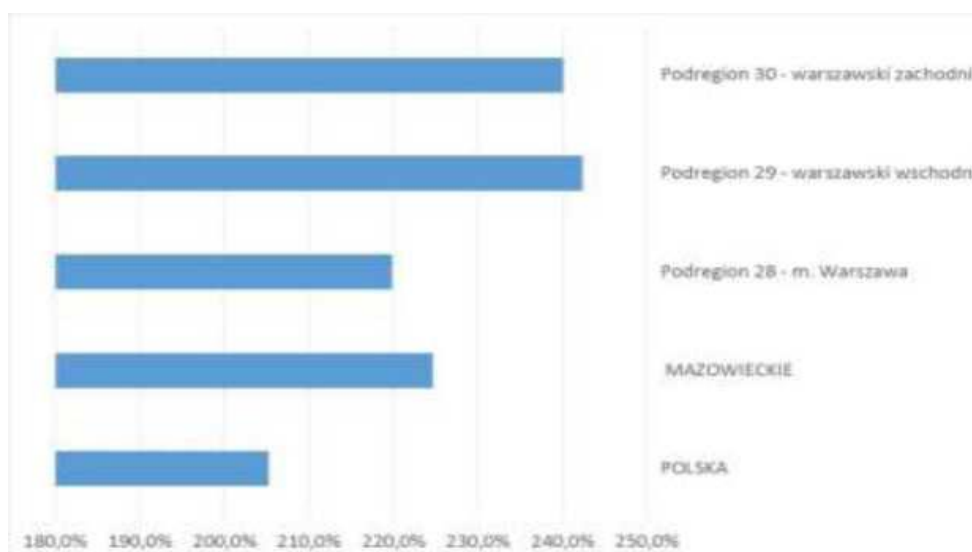
Zródło: BDL GUS

W okresie 2001-2011 PKB stale rosło we wszystkich zestawionych powyżej regionach. Wyraźnie szybszy był we wszystkich analizowanych regionach wzrost od roku 2004, tj. od momentu przystąpienia do Unii Europejskiej. Zauważyć można również osłabienie dynamiki wzrostu po roku 2008 tj. w momencie, kiedy Polska zaczęła odczuwać światowy kryzys. Należy podkreślić, że ten ostatni trend nie pojawił się w podregionach warszawskim wschodnim i warszawskim zachodnim. W tym ostatnim dynamika średnia dynamika PKB w latach 2009-2011 była wyższa (110,2%) niż w latach 2004-2008 (108,9%).

W całym okresie 2001-2011 w podregionach warszawskim wschodnim i warszawskim zachodnim przeciętna dynamika PKB była wyraźnie wyższa niż w kraju, województwie i w Warszawie. Poniżej przedstawione zostały na rysunku procentowe zmiany PKB w okresie 2001-2011.

Wykres 9. Zmiana produktu krajowego brutto ogółem 2011/2001.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W poniższej tabeli przedstawione zostały dane dotyczące wartości dodanej brutto¹⁰ w podregionie 30 - warszawskim zachodnim w latach 2000-2011 w rozbiciu na grupy działalności.

Tabela 21. Struktura wartości dodanej brutto w podregionie 30 - warszawskim zachodnim w latach 2000-2011.

Lata	handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (sekcje G, H, I, J)	przemysł (sekcje B, C, D, E)	pozostałe usługi (sekcje M, N, O, P, Q, R, S, T)	budownictwo (sekcja F)	działalność finansowa i ubezpieczeniowa oraz obsługa rynku nieruchomości (sekcje K,L)	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (sekcja A)
2000	39,6%	24,6%	18,3%	4,6%	8,1%	4,8%
2001	39,5%	22,8%	18,8%	4,8%	9,0%	5,1%
2002	41,5%	23,2%	19,7%	4,2%	7,2%	4,3%
2003	40,3%	24,6%	19,5%	3,8%	7,6%	4,2%
2004	41,1%	22,5%	19,3%	4,0%	8,3%	4,8%
2005	37,8%	22,5%	20,4%	4,9%	9,8%	4,6%
2006	37,8%	22,5%	20,1%	4,7%	10,5%	4,5%
2007	38,7%	20,8%	20,3%	5,4%	10,2%	4,6%
2008	37,2%	21,2%	21,7%	5,7%	9,9%	4,2%
2009	37,0%	24,5%	21,1%	6,1%	7,6%	3,6%
2010	35,4%	22,0%	21,3%	9,6%	7,9%	3,8%
2011	34,3%	23,1%	20,8%	10,1%	7,7%	4,0%

Źródło: BDL GUS

¹⁰ Wartość dodana brutto to wartość produktów (wytworzonych i usług) wytworzona przez jednostki krajowe rynkowe i nierynkowe pomniejszona o zużycie pośrednie poniesione w związku z jej wytworzeniem.

W ujęciu wartościowym największe znaczenie w podregionie mają sekcje G, H, I, J -w analizowanym okresie w sekcjach tych wytworzone zostało 34-41% wartości dodanej brutto. Wyraźny jest jednak spadek udziału tych sekcji od 2004 roku (blisko 7% - z 41% do 34%). Stabilny (na poziomie 21-24%) jest udział przemysłu.

Udział pozostałych usług (sekcje M-T) wzrósł w analizowanym okresie z 18% do 21%. W ostatnich latach nastąpił także wyraźny (o ok. 6%) wzrost udziału budownictwa. W pozostałych sekcjach (w tym w rolnictwie) zaobserwować można zmienność udziału z niewielkim trendem spadkowym od połowy analizowanego okresu.

Na sytuację gospodarczą powiatu sochaczewskiego w ramach podregionu wpływa w dużym stopniu większa, w porównaniu z większością pozostałych powiatów w podregionie 30 - warszawskim zachodnim, odległość od Warszawy. Powiat zapewne w mniejszym stopniu korzysta z procesów rozwojowych niż powiaty sąsiadujące bezpośrednio z lewobrzeżną Warszawą.

Jednym z istotnych czynników wpływających na potencjał gospodarczy danego obszaru jest wielkość majątku trwałego, jaki znajduje się na tym obszarze. Poniżej w tabeli zestawione zostały dane dotyczące wielkości majątku trwałego w powiatach podregionu 30 - warszawskiego zachodniego.

Tabela 22. Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach podregionu 30 (mln zł).

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Podregion 30 - warszawski zachodni	39.866,6	40.239,7	43.006,5	44.196,5	46.103,5	47.861,8
Powiat grodziski	1.873,4	2.190,4	2.405,0	2.411,6	2.732,7	2.710,1
Powiat grójecki	3.438,5	3.769,0	3.838,1	4.305,0	4.550,1	4.764,7
Powiat piaseczyński	21.504,6	19.967,3	21.208,4	21.065,1	22.227,3	22.552,0
Powiat pruszkowski	5.422,0	5.925,1	6.665,7	6.910,5	6.686,9	7.566,2
Powiat sochaczewski	2.011,9	2.098,2	2.215,3	2.223,1	2.599,0	2.708,1
Powiat warszawski zachodni	3.820,7	4.358,1	4.801,8	5.214,4	5.476,8	5.682,3
Powiat żyrardowski	1.795,5	1.931,6	1.872,2	2.066,8	1.830,7	1.878,4

Źródło: BDL

Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach powiatu sochaczewskiego stanowiła 5,6% tej wartości w całym podregionie 30. Należy zaznaczyć, że spora część majątku podregionu jest skupiona w powiecie piaseczyńskim (w analizowanym okresie było to aż 48-54% całego wolumenu środków). Wzrost wartości brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie sochaczewskim w okresie ostatnich 5 lat jest wyraźny, jednak wzrost ten (129%) jest niższy niż w powiatach grodziskim (146%) i warszawskim zachodnim (143%).

W strukturze wartościowej środków trwałych dominują środki z sektora przemysł i budownictwo (72,6%) oraz sektora handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (16,7%).

Łącznie środki trwałe w tych sektorach stanowią blisko 90% łącznej wartości środków trwałych w przedsiębiorstwach w powiecie.

Poniżej zestawione zostały nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach w podregionie 30.

Tabela 23. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach podregionu 30 (mln zł).

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Podregion 30 - warszawski zachodni	3651,1	3154,5	2290,6	2838,0	2697,2	3089,2
Powiat grodziski	256,7	139,6	272,4	224,3	380,9	170,8
Powiat grójecki	417,6	295,5	331,7	315,6	296,0	433,8
Powiat piaseczyński	1260,2	940,8	398,3	574,2	361,6	476,3
Powiat pruszkowski	647,6	976,3	521,4	753,8	715,2	718,1
Powiat sochaczewski	200,6	157,7	140,0	171,6	234,3	444,1
Powiat warszawski zachodni	693,8	447,7	489,1	650,3	532,9	616,2
Powiat żyrardowski	174,6	196,9	137,7	148,2	176,3	229,9

Źródło: BDL

W tabeli widać spadek wysokości nakładów inwestycyjnych w podregionie - w 2012 roku stosunku do roku 2008 roczne nakłady są niższe o blisko 1 mld zł. W powiecie sochaczewskim inwestycje przedsiębiorstw po spadkach w 2009 i 2010 w kolejnych latach rosną. Struktura nakładów inwestycyjnych w powiecie jest zbliżona do struktury środków trwałych - dominują nakłady sektora *przemysł i budownictwo* (76%) oraz sektora *handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja* (16%).

Rolnictwo

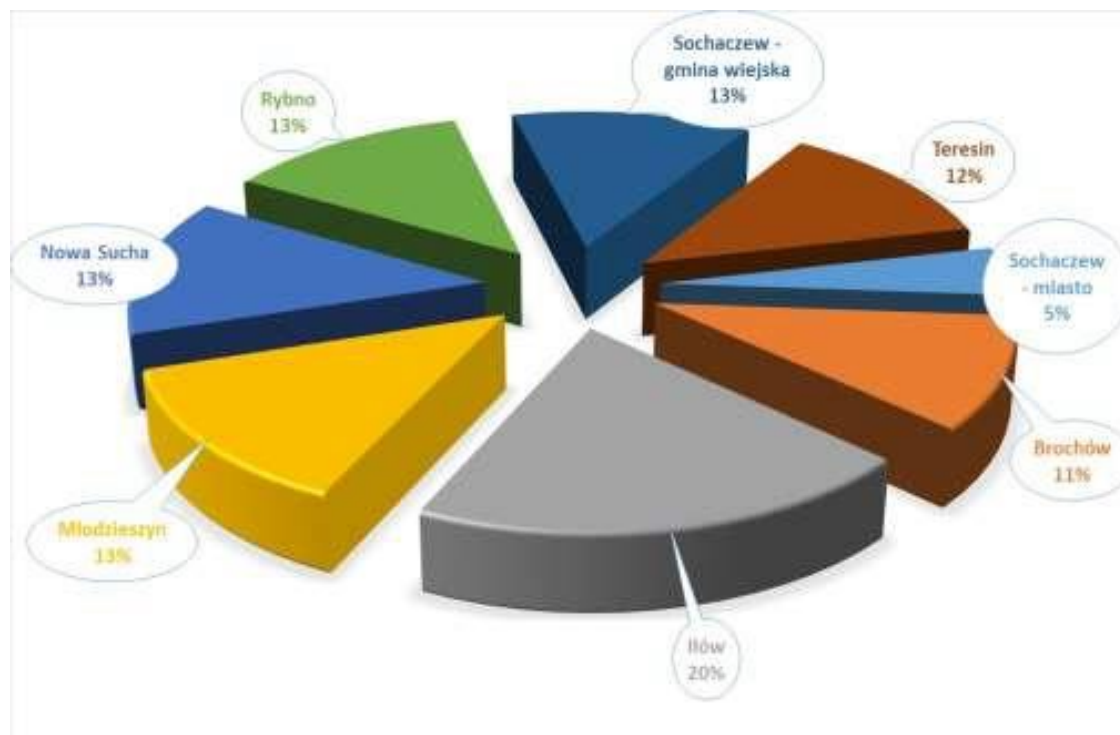
Prawie 2/3 powierzchni powiatu zajmują grunty użytkowane przez gospodarstwa rolne. Udział ten jest silnie zróżnicowany w poszczególnych gminach. Powierzchnię i strukturę użytkowania gruntów, z uwzględnieniem udziału gospodarstw rolnych przedstawia poniższa tabela.

Tabela 24. Struktura użytkowania gruntów w powiecie sochaczewskim

Gmina	Powierzchnia ogółem (ha)	Powierzchnia gospodarstw rolnych (ha)	Udział powierzchni gospodarstw rolnych w powierzchni ogółem%	Udział powierzchni gospodarstw rolnych poszczególnych gmin w łącznej powierzchni gospodarstw rolnych w powiecie
Sochaczew - miasto	2.619	2.319	88,5%	4,8%
Brochów	11.981	5.241	43,7%	10,7%
Iłów	12.907	9.726	75,4%	19,9%
Młodzieszyn	11.749	6.452	54,9%	13,2%
Nowa Sucha	9.015	6.510	72,2%	13,3%
Rybno	7.275	6.244	85,8%	12,8%
Sochaczew - wieś	9.138	6.207	67,9%	12,7%
Teresin	8.796	6.092	69,3%	12,5%
Powiat ogółem	73.480	48.791	66,4%	100,0%

Źródło: BDL

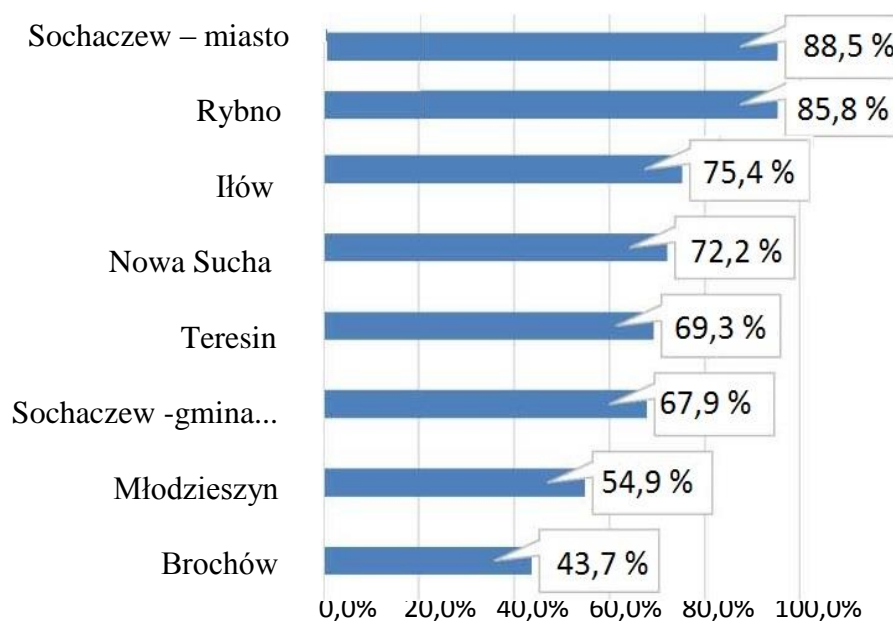
Wykres 10. Struktura użytkowania gruntów gospodarstw rolnych w powiecie sochaczewskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Największa część gruntów gospodarstw rolnych znajduje się w gminie Iłów, co wynika przede wszystkim z wielkości tej gminy (największej pod względem obszaru w powiecie). Najmniejszy areał użytkują gospodarstwa rolne w gminie miejskiej Sochaczew, co wynika z jej miejskiego charakteru, ale również z wielkości gminy - jest to najmniejsza obszarowo gmina w powiecie. Jednakże w poszczególnych gminach różna część gruntów ogółem jest użytkowana przez gospodarstwa rolne, co zostało zobrazowane na poniższym rysunku.

Wykres 11. Udział powierzchni gruntów gospodarstw rolnych w powierzchni gruntów ogółem w gminie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Największy udział powierzchni gruntów gospodarstw rolnych w powierzchni gruntów ogółem jest w gminie miejskiej Sochaczew - ponad 88%¹¹. Nieco mniejszy jest udział powierzchni gruntów gospodarstw rolnych w powierzchni gruntów ogółem w gminie Rybno - 85,8%. Najmniejszy jest udział powierzchni gruntów gospodarstw rolnych w powierzchni gruntów ogółem w gminie Brochów - mniej niż 44%. W kolejnej, pod względem analizowanego udziału gminie Młodzieszyn, udział ten jest o ponad 10% wyższy.

Z danych pochodzących ze spisów powszechnych wynika, że dla znaczącej części mieszkańców powiatu rolnictwo stanowi istotne źródło utrzymania. Jest to wyraźne zwłaszcza przy zestawieniu danych dla powiatu sochaczewskiego z sąsiadującymi powiatami z podregionu warszawskiego - zachodniego (powiaty: grodziski, pruszkowski, warszawski-zachodni, żyrardowski).

Większość areалу upraw stanowią zboża (ponad 72%), w tym przede wszystkim: mieszanki zbożowe - 17,4%, pszenica - 12,4%, pszenżyto - 12,2% i żyto - 11,3%. Ziemiaki stanowią 5,4% zasiewów, a uprawy przemysłowe 3,6%.

¹¹ Wynika to faktu, że w obrębie obszaru gminy miejskiej Sochaczew znajdują się, oprócz terenów zurbanizowanych (przede wszystkim część centralna miasta oraz Boryszew, Chodaków) także tereny typowo rolnicze. Z łącznego obszaru miasta (2 613 ha) w mieście Sochaczew ponad 47 % to użytki rolne (1272,3 ha).

W produkcji zwierzęcej dominującym kierunkiem jest hodowla trzody chlewnej - w powiecie w 2010 roku było 32.794 sztuk, co stanowiło ponad 58% pogłowia w podregionie warszawskim - zachodnim. Pogłowie bydła wynosiło 11.363 sztuk co stanowiło 35% pogłowia w tym podregionie.

Przemysł i usługi

W 2013 roku w powiecie sochaczewskim było zarejestrowanych w systemie REGON 8.690 podmiotów gospodarczych. Poniżej w tabeli zestawione zostały najliczniej reprezentowane sekcje (łącznie blisko 70% podmiotów).

Tabela 25. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru regon w powiecie sochaczewskim - najliczniej reprezentowane sekcje PKD

SEKCJA	Ilość	Udział
Sekcja G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	2763	31,8%
Sekcja H - transport i gospodarka magazynowa	1132	13,0%
Sekcja F - budownictwo	1034	11,9%
Sekcja C - przetwórstwo przemysłowe	635	7,3%
Sekcja M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	473	5,4%

Źródło: BDL

Największy udział ma sekcja G, przy czym większość podmiotów w tej grupie zajmuje się handlem (ponad 19% łącznej ilości podmiotów w powiecie). Liczna jest grupa przedsiębiorstw w sekcji H. W zakresie przemysłu i budownictwa (Sekcje B C D E F) działa nieco poniżej 20% podmiotów, przy czym większość zajmuje się budownictwem.

Największe firmy w powiecie to: Boryszew S.A., MARS Polska Sp. z o.o.¹², Wavin Metalplast-Buk Sp. z o.o., Energop Sp. z o.o., Sarens Polska Sp. z o.o., Uponsor Polska, CTS TCT Polska Sp. z o.o., Zibi S.A., MFO S.A., Bakoma Sp. z o. o., HELIO S.A., Zakłady Przemysłu Zbożowego Szymanów, "Polskie Młyny" S.A., Przedsiębiorstwo Ceramiki Budowlanej Plecewice S.A., Panattoni Europe, Zakład Cukierniczy w Kątach, MILLER-MROCZEK - handel meblami w Kątach, Przetwórnia mięsa PHU Kuznocin KŁOSZEWSKI Marek w Kuznocinie, Plantico, Hodowla i Nasiennictwo Ogrodnicze Gołębiew Sp. z o.o., zakłady chemiczne ANSER JW. Construction Sp. z o.o., VIDAN Kędzierscy Sp. J., AXALUX Polska, REW-TON Sp. z o.o., TTK Sp. z o.o. oraz centra logistyczne i dystrybucyjne (m.in. Prologis Poland Management Sp. z o.o., Greiner Packaging Sp. z o.o., TESCO Polska Sp. z o.o., ViVa Manufacturing Poland).

Pod względem produkcji sprzedanej przemysłu¹³ na jednego mieszkańca powiat sochaczewski znajduje się w czołówce mazowieckich powiatów, zajmując w 2012 roku piątą pozycję w województwie, ustępując pod tym względem jedynie Warszawie, powiatowi piaseczyńskiemu, nowodworskiemu i Ostrołęce. Poniżej zostały zestawione dane charakteryzujące wielkość produkcji sprzedanej przemysłu ogółem i na 1 mieszkańca w powiecie na tle podregionu.

¹² Te dwa pierwsze podmioty zajmują na lokalnym rynku pracy szczególną pozycję, oba należą do grupy podmiotów zatrudniających ponad 1.000 osób. W oparciu o dostępne dane, łączne zatrudnienie w tych firmach można szacować na ok. 3.500 osób, co stanowi istotny udział w powiatowym rynku pracy, zwłaszcza tej jego części, która jest związana z przemysłem.

¹³ Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

Tabela 26. Wielkość produkcji sprzedanej przemysłu ogółem w powiecie sochaczewskim na tle podregionu (mln zł)

Obszar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Podregion warszawski - zachodni	13.887	13.031	18.146	20.886	23.613	24.532	23.583	23.638
Powiat grodziski	2.052	1.452	1.759	2.023	2.332	2.389	2.453	2.229
Powiat grójecki	1.437	1.384	1.507	1.723	2.060	2.203	2.357	2.282
Powiat piaseczyński	2.773	2.512	6.886	7.806	8.571	8.400	7.401	8.316
Powiat pruszkowski	2.676	2.605	2.614	3.093	3.705	3.658	3.203	3.225
Powiat Sochaczewski	2.567	2.211	2.314	2.545	2.909	3.409	3.629	2.641
Powiat warszawski zachodni	1.502	1.531	1.451	1.791	2.060	2.295	2.521	2.855
Powiat żyrardowski	878	1.331	1.610	1.901	1.974	2.176	2.015	2.087

Źródło: BDL

Pod względem produkcji sprzedanej przemysłu ogółem powiat sochaczewski w podregionie ustępuje, oprócz powiatu piaseczyńskiego, również powiatowi pruszkowskiemu. Wielkość produkcji sprzedanej przemysłu w pozostałych powiatach jest znacznie niższa.

Tabela 27. Wielkość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca w powiecie sochaczewskim na tle podregionu (zł)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Podregion warszawski - zachodni	18.983	17.616	24.274	27.294	30.556	31.455	29.974	29.824
Powiat grodziski	25.857	18.087	21.606	23.884	27.149	27.488	27.861	25.007
Powiat grójecki	14.886	14.330	15.562	17.510	20.899	22.370	23.899	23.129
Powiat piaseczyński	18.675	16.480	44.186	48.426	52.109	50.137	43.422	48.092
Powiat pruszkowski	18.239	17.612	17.485	20.196	23.953	23.404	20.318	20.318
Powiat sochaczewski	30.747	26.423	27.620	29.906	34.185	40.054	42.594	31.042
Powiat warszawski	14.701	14.770	13.860	16.874	19.167	21.077	22.865	25.595
Powiat żyrardowski	11.753	17.766	21.404	24.897	25.804	28.403	26.367	27.312

Źródło: BDL

Pod względem wartości sprzedaży na 1 mieszkańca powiat sochaczewski w okresie 2007-2008 zajmował 1 pozycję w podregionie. Po roku 2008 skokowo wzrósł wskaźnik produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca w powiecie piaseczyńskim, dystansując powiat sochaczewski. Jednakże na tle pozostałych powiatów podregionu wskaźnik dla powiatu sochaczewskiego jest wciąż wyraźnie wyższy. Świadczy to o dużym znaczeniu przemysłu w powiecie, zwłaszcza działalności prowadzonej w tym obszarze przez większe podmioty.

Turystyka

Turystyka w powiecie ma jedynie uzupełniający w stosunku do rolnictwa i przemysłu charakter. Mimo stosunkowo dobrych warunków naturalnych i bogatego dziedzictwa historycznego barierą dla turystyki pobytowej (nawet weekendowej) jest słaba baza turystyczna. W województwie mazowieckim, które nie należy do potentatów w tym zakresie, powiat sochaczewski zajmuje odległe lokaty w rankingu pod względem ilości obiektów (28 miejsce) i udzielonych noclegów (25 miejsce).

Dane te nie pokazują rzeczywistego ruchu turystycznego na obszarze powiatu, generowanego m.in. przez ośrodek chopinowski w Żelazowej Woli, ośrodki kultu religijnego w Niepokalanowie i Szymanowie, czy też imprezy organizowane na obszarze. Jednak w większości przypadków goście nie korzystają z noclegów na obszarze powiatu - ich bazą noclegową jest często Warszawa / miejsce zamieszkania. Sytuacja ta wynika ze wspomnianego niedostatku infrastruktury noclegowej, ale także mało złożonych produktów turystycznych, nie skłaniających gości do dłuższego pobytu na obszarze.¹⁴

Rynek pracy

Rolnictwo, przemysł, usługi i turystyka nie są dotychczas w stanie zapewnić mieszkańcom powiatu odpowiedniej ilości i jakości miejsc pracy. Potwierdzają to nie tylko przedstawione wcześniej dane dotyczące bezrobocia, ale także skala dojazdów do pracy. Dane dotyczące dojazdów do pracy były jednym z tematów badanych w Narodowym Spisie Powszechnym Ludności i Mieszkań 2011. Zgodnie z tymi danymi, z powiatu sochaczewskiego dojeżdżało do pracy 8.521 osób, w tym do pracy poza powiat dojeżdżało 5.660 osób. Jednocześnie do miejsc pracy znajdujących się w powiecie dojeżdżało 4.159 osób, w tym 1.298 osób dojeżdżało spoza powiatu. Łącznie 2.861 osób zamieszkujących w gminach na terenie powiatu dojeżdżało do pracy do innych gmin powiatu. Powiatowe saldo dojazdów (dojazdy do powiatu - dojazdy poza powiat) do pracy wynosiło -4.362.

Liczba osób w wieku produkcyjnym w 2011 roku w powiecie wynosiła 57.555. Zatem prawie 15% osób z tej grupy dojeżdżało do pracy, w tym prawie 10% poza powiat.

Poprzednie badanie dojazdów przeprowadzone dla roku 2006 było prowadzone wg odmiennej metodyki, zatem obserwacja zmian zachodzących w czasie jest utrudniona. Jednakże przyjmując, że porównania są obciążone błędem, można spróbować przynajmniej określić tendencje. Zgodnie z danymi dla roku 2006, z powiatu sochaczewskiego dojeżdżało do pracy 7.060 osób, w tym do pracy poza powiat dojeżdżało 4.916 osób. Jednocześnie do miejsc pracy znajdujących się w powiecie dojeżdżało 2.614 osób, w tym 470 osób były to osoby dojeżdżające spoza powiatu. Łącznie 2.144 osób zamieszkujących w gminach na terenie powiatu dojeżdżało do pracy do

---

¹⁴ Część noclegów ma zapewne także miejsce w obiektach nie objętych statystykami

innych gmin powiatu. Powiatowe saldo dojazdów (dojazdy do powiatu - dojazdy poza powiat) do pracy wynosiło -4.446.

Liczba osób w wieku produkcyjnym w 2006 roku w powiecie wynosiła 56.836. Zatem 12,4% osób z tej grupy dojeżdżało do pracy, w tym 8,6% poza powiat.

Zatem w ciągu 5 lat liczba dojeżdżających do pracy poza powiat wzrosła o 744 osób (15,1%), liczba osób dojeżdżających do pracy spoza powiatu wzrosła o 828 osób (176,2%), co oznacza, że mieszkańcy powiatu przegrywają konkurencję o zatrudnienie z przybyszami z zewnątrz. To z kolei wiąże się prawdopodobnie z ich słabszymi kwalifikacjami, albo też przybysze łatwiej akceptowali oferowane w powiecie sochaczewskim warunki płacowe.

Wewnętrzne dojazdy w powiecie wzrosły o 717 osób (33,4%).

We wzmiankowanym okresie liczba osób w wieku produkcyjnym wzrosła w powiecie o ponad 700 osób, natomiast liczba pracujących w powiecie wzrosła o 2.415 osób, przy spadku bezrobocia o 429.

Większość dojeżdżających do pracy z wszystkich gmin powiatu do miejsc pracy poza powiatem (prawie 76%), dojeżdżała w 2011 roku do pracy do Warszawy. Drugim w kolejności miejscem dojazdów był powiat warszawski zachodni - ponad 16% dojeżdżających. Do następnych w kolejności powiatów żyrardowskiego i grodzkiego dojeżdżało po ok. 2%.

Dużą grupę dojeżdżających do pracy do powiatu sochaczewskiego (ponad 26%) stanowią mieszkańcy powiatów województwa łódzkiego, przede wszystkim z powiatu łowickiego. Liczną grupę stanowią też osoby dojeżdżające z powiatu plockiego, powiatu gostynińskiego i Płocka - blisko 29%. Po ponad 13% osób dojeżdża z Warszawy i powiatu żyrardowskiego.

Powiązania występujące na rynku pracy sprawiają, że dopasowanie podaży pracy do popytu wymaga analizy wykraczającej poza granice poszczególnych gmin, ale też poza granice powiatu. Coraz większa część osób zamieszkujących powiat znajduje zatrudnienie poza jego granicami, podobnie jak i coraz większa ilość pracodawców z powiatu zatrudnia osoby spoza powiatu. Wymaga to dostosowania działań adresowanych do osób poszukujących pracy, ale też uwzględnienia tych aspektów przy kreowaniu polityki edukacyjnej.

Infrastruktura techniczna

Poniżej w tabelach poniżej zostały zestawione najważniejsze dane dotyczące dróg i znajdujące się w zarządzie powiatu, dane na dzień 31.12.2015 roku.

Tabela 28. Drogi znajdujące się w zarządzie powiatu.

Łączna długość	w tym o nawierzchni	
	Bitumicznej	gruntowej
km	km	Km
273,678	266,146	7,532

Źródło: Dane Starostwa Powiatowego

Tabela 29. Wykaz obiektów mostowych z podziałem na gminy

Gmina	Liczba obiektów mostowych	Całkowita długość	Całkowita powierzchnia
Gmina Brochów	3	29,78	231,20
Gmina Iłów	7	46,80	392,24
Gmina Rybno	1	4,66	45,67
Gmina Nowa Sucha	8	231,36	1914,57
Gmina Sochaczew	2	38,00	280,00
Gmina Teresin	4	80,30	547,95
Gmina Młodzieszyn	Brak	-	-
Miasto Sochaczew	3	111,90	832,52
Ogółem:	28	542,80	4244,15

Źródło: Dane Starostwa Powiatowego

Do dróg powiatowych zalicza się drogi łączące miasta powiatowe, siedziby gmin z miastem powiatowym i siedziby gmin między sobą. W zarządzie Powiatu znajduje się łącznie 273,678 km dróg, z czego 17 km ulic w obrębie miasta Sochaczew, 7,5 km dróg gruntowych. Wszystkie drogi w obrębie miasta są bitumiczne. Pod opieką Powiatu pozostaje również 28 mostów, z czego 3 są na terenie miasta Sochaczewa.

Stan infrastruktury drogowej jest bardzo zróżnicowany. Część dróg nie spełnia parametrów określonych w rozporządzeniu w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie. Część dróg wymaga remontu lub przebudowy i dostosowania do obowiązujących parametrów technicznych. Poważnym ograniczeniem są niewystarczające środki finansowe. Nawet wsparcie środkami zewnętrznymi nie pokryje w pełni potrzeb Powiatu. Dlatego planowanie inwestycyjne dostosowane jest do realnych możliwości finansowych.

Na terenie powiatu znajduje się stacja kolejowa zlokalizowana w Sochaczewie, na międzynarodowej linii kolejowej E20 (Berlin - Kunowice - Poznań - Warszawa - Terespol - Moskwa). Z Sochaczewa można dojechać pociągami osobowymi do Warszawy i miast aglomeracji stołecznej oraz do Łowicza Głównego i Płocka. Zatrzymuje się tutaj szereg pociągów pośpiesznych i TLK dzięki czemu można się stąd dostać do Lublina, Otwocka, Białegostoku, Poznania, Zielonej Góry, Trójmiasta, Bydgoszczy, Torunia, Krakowa, Szczecina i Świnoujścia. Poza tym na terenie powiatu sochaczewskiego znajdują się przystanki kolejowe w miejscowościach: Seroki, Piasecznica, Kornelin, i Leonów oraz stacja kolejowa Teresin (Teresin-Niepokalanów).

W zakresie gospodarki wodno-ściekowej problemem jest utrzymująca się dysproporcja między poziomem zwodociągowania a poziomem skanalizowania powiatu, a skala tej dysproporcji jest wyższa niż średnio w województwie (powiat jest na 10 pozycji w województwie pod względem zwodociągowania, a na 19 po względem skanalizowania).

Powiat jest na odległej pozycji w województwie, jeśli chodzi o odsetek ludności korzystającej z instalacji gazowej, ale liczba ta cały czas rośnie, dzięki zbudowaniu gazowej sieci przez Spółkę SIME.

Dostęp do internetu jest na terenie powiatu jest ograniczony, gdyż znaczna część powiatu to obszary wiejskie, gdzie jest słabo rozbudowana infrastruktura. W większości tych miejscowości usługi dostępu do internetu dla mieszkańców świadczą prywatni przedsiębiorcy, wykorzystując technologie bezprzewodowe.

5. Samorząd lokalny

Zadania i jednostki

Zgodnie z *ustawą z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym* mieszkańcy powiatu tworzą z mocy prawa lokalną wspólnotę samorządową. Wg ustawy pojęcie 'powiat' oznacza wspólnotę samorządową oraz odpowiednie terytorium.

Powiat wykonuje określone ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie:

- 1) edukacji publicznej;
- 2) promocji i ochrony zdrowia;
- 3) pomocy społecznej;
- 3a) wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 4) polityki prorodzinnej;
- 5) wspierania osób niepełnosprawnych;
- 6) transportu zbiorowego i dróg publicznych;
- 7) kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 8) kultury fizycznej i turystyki;
- 9) geodezji, kartografii i katastru;
- 10) gospodarki nieruchomościami;
- 11) administracji architektoniczno-budowlanej;
- 12) gospodarki wodnej;
- 13) ochrony środowiska i przyrody;
- 14) rolnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego;
- 15) porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli;
- 16) ochrony przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania powiatowego magazynu przeciwpowodziowego, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska;
- 17) przeciwdziałania bezrobociu oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy;
- 18) ochrony praw konsumenta;
- 19) utrzymania powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- 20) obronności;
- 21) promocji powiatu;
- 22) współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536, z późn. zm.);
- 23) działalności w zakresie telekomunikacji.

Do zadań publicznych powiatu należy również zapewnienie wykonywania określonych w ustawach zadań i kompetencji kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży. Ustawy mogą określać inne zadania powiatu. Ustawy mogą określać niektóre sprawy należące do zakresu działania powiatu jako zadania z zakresu administracji rządowej, wykonywane przez powiat. Powiat na uzasadniony wniosek zainteresowanej gminy przekazuje jej zadania z zakresu swojej właściwości na warunkach ustalonych w porozumieniu. Zadania powiatu nie mogą naruszać zakresu działania gmin.

Tabela 30. Podmioty sektora samorządowego w powiecie sochaczewskim (jednostki organizacyjne powiatu)¹⁵

Lp.	Nazwa podmiotu, zadania
1	<p>Powiatowy Zarząd Dróg w Sochaczewie - do podstawowych zadań PZD należy m.in.: opracowanie projektów planów rozwoju sieci drogowej; opracowanie projektów planów finansowania budowy, utrzymania i ochrony dróg oraz obiektów mostowych; pełnienie funkcji inwestora; utrzymanie nawierzchni, chodników, obiektów inżynierskich, urządzeń zabezpieczających ruch i innych urządzeń związanych z drogą; realizacja zadań w zakresie inżynierii ruchu; koordynacja robót w pasie drogowym; wydawanie zezwoleń na zajęcie pasa drogowego, na zjazdy z dróg, na przejazdy po drogach publicznych pojazdów z ładunkiem lub bez ładunku o masie, naciskach osi lub wymiarach przekraczających wielkości określone w odrębnych przepisach oraz pobieranie opłat i kar pieniężnych; prowadzenie ewidencji dróg i drogowych obiektów mostowych; wprowadzenie ograniczeń bądź zamykanie dróg i drogowych obiektów mostowych dla ruchu oraz wyznaczanie objazdów, gdy występuje bezpośrednie zagrożenie bezpieczeństwa osób lub mienia, sadzenie, utrzymywanie oraz usuwanie drzew i krzewów oraz pielęgnacja zieleni w pasie drogowym.</p>
2	<p>Powiatowy Zespół Edukacji (obecnie Powiatowy Zespół Edukacji, Kultury i Sportu) - zadania zespołu zostały szczegółowo określone w uchwale Nr 33/2007 Zarządu Powiatu w Sochaczewie z dnia 27 czerwca 2007 r. należy do nich m.in.: uzgadnianie, opiniowanie jednostkowych planów budżetowych szkół i placówek oświatowych; prowadzenie rachunkowości budżetowej placówek oraz związanej z nią dokumentacji finansowo-księgowej, zgodnie z obowiązującymi przepisami, nadzór nad gospodarką finansową w placówkach w ramach zatwierdzonych planów jednostkowych; prowadzenie spraw związanych z tworzeniem, przekształcaniem i likwidacją szkół i placówek oświatowych; prowadzenie spraw związanych z powoływaniem na stanowisko dyrektora szkoły osoby nie będącej nauczycielem, powierzaniem stanowiska dyrektora szkoły lub placówki, powierzaniem pełnienia obowiązków dyrektora szkoły, określaniem regulaminu konkursu oraz powoływanie komisji konkursowej, przedłużaniem powierzenia stanowiska dyrektora, odwoływaniem dyrektora ze stanowiska kierowniczego; dokonywanie wpisów do ewidencji szkół i placówek niepublicznych, nadawanie szkole niepublicznej uprawnień szkoły publicznej; zapewnianie szkołom i placówkom oświatowym warunków do realizacji przez nauczycieli zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych; uzgadnianie z dyrektorem szkoły lub placówki profili kształcenia i zawodów oraz programu poprawy efektywności kształcenia lub wychowania; prowadzenie spraw związanych z obsługą programów stypendialnych współfinansowanych z funduszy europejskich i budżetu państwa; prowadzenie postępowań związanych z przyznaniem stypendium w ramach powiatowych programów wspierania młodzieży z powiatu sochaczewskiego; prowadzenie spraw związanych z kierowaniem wychowanków do specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii i młodzieżowych ośrodków wychowawczych.</p>
3	<p>Powiatowy Urząd Pracy - do zakresu działania PUP w Sochaczewie należy wykonywanie zadań wynikających z ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy /tekst jedn. Dz. U. z 2008 r. Nr 69 poz. 415 z późn. zm., art. 9/ oraz innych ustaw. Przy realizacji zadań PUP współdziała z radami zatrudnienia, organami samorządów terytorialnych,</p>

¹⁵ Poniższy wykaz nie obejmuje instytucji opieki społecznej omówionych w rozdziale 3 w części poświęconej opiece społecznej.

	organizacjami pracodawców, poszczególnymi pracodawcami, związkami zawodowymi, zarządami funduszy celowych oraz innymi organizacjami i instytucjami rynku pracy.
4	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna - obejmuje swą opieką dzieci i młodzież z terenu powiatu sochaczewskiego. Celem Poradni jest udzielanie pomocy psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej dzieciom, młodzieży, a także ich rodzicom, opiekunom i nauczycielom. Do zadań Poradni należy między innymi: diagnozowanie dzieci i młodzieży; udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno- pedagogicznej; realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą oraz edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych; organizowanie i prowadzenie wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w szczególności w formie: indywidualnych lub grupowych zajęć terapeutycznych dla dzieci i młodzieży; grup wsparcia; prowadzenia mediacji; interwencji kryzysowej; warsztatów; porad i konsultacji; wykładów i prelekcji; działalności informacyjno-szkoleniowej. Poradnia realizuje zadania przy pomocy specjalistów: psychologów, pedagogów, logopedów, doradców zawodowych. W Poradni działają zespoły orzekające o potrzebie kształcenia specjalnego, o potrzebie nauczania indywidualnego, o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju
5	Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego - do podstawowych obowiązków organów nadzoru budowlanego należy nadzór i kontrola nad przestrzeganiem przepisów prawa budowlanego, a w szczególności warunków bezpieczeństwa ludzi i mienia w rozwiązaniach przyjętych w projektach budowlanych, przy wykonywaniu robót budowlanych i utrzymywaniu obiektów budowlanych oraz zgodności rozwiązań architektoniczno-budowlanych z przepisami techniczno-budowlanymi i zasadami wiedzy technicznej. Organy administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego przy wykonywaniu obowiązków określonych przepisami prawa budowlanego mogą dokonywać czynności kontrolnych. Na podstawie art. 50 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo budowlane powiatowy inspektor nadzoru budowlanego wstrzymuje postanowieniem prowadzenie robót budowlanych wykonywanych w sposób mogący spowodować zagrożenie bezpieczeństwa ludzi lub mienia bądź zagrożenia środowiska. Praca powiatowego inspektora nadzoru budowlanego polega także na współdziałaniu z organami kontroli państwowej. Do obowiązków Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego należy także przyjmowanie zawiadomień o zamierzonym terminie rozpoczęcia robót budowlanych, zawiadomień o zakończeniu budowy i przystąpieniu do użytkowania obiektów budowlanych, wniosków o udzielenie pozwolenia na użytkowanie obiektów budowlanych.
6	Podmioty działające w zakresie oświaty i wychowania Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego im. Bohaterów Walk nad Bzurą 1939 r. Zespół Szkół Centrum Kształcenia Praktycznego Zespół Szkół Ogólnokształcących im. Fryderyka Chopina Zespół Szkół im. Jarosława Iwaszkiewicza Zespół Szkół im. Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Teresinie Zespół Szkół w Erminowie Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy "Dom na Szlaku" im. Gen. Tadeusza Kutrzeby

Źródło: <http://www.e-sochaczew.pl/powiat/index.php?pokaz=kontent&idKontent=26&h=18>

Budżet powiatu

Zgodnie z art. 51 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym powiat sochaczewski samodzielnie prowadzi gospodarkę finansową na podstawie uchwały budżetowej. Wielkość budżetu z jednej strony determinuje w znacznym stopniu (obok zasobów przyrodniczych i ludzkich) możliwości rozwojowe gminy, z drugiej zaś, jest ich pochodną. Poniżej w tabelach przedstawione zostały zmiany wielkości dochodów i wydatków oraz struktura dochodów powiatu na przestrzeni ostatnich 5 lat.

W latach 2009-2010 wzrastał deficyt budżetu powiatu - w 2010 roku wyniósł ponad 2 mln zł. Od 2010 roku występuje nadwyżka budżetowa, w 2014 - roku nadwyżka wyniosła ponad 2 mln zł.

Tabela 31. Zestawienie dochodów i wydatków powiatu w okresie 2009-2014

Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dochody	70.069.683,05	74.965.402,99	72.020.823,64	76.745.314,35	73.856.591,71	73348036,36
Wydatki	71.088.310,43	77.074.665,48	69.147.161,60	75.737.135,75	71.771.059,72	70780666,19
Wynik	-1.018.627,38	-2.109.262,49	2.873.662,04	1.008.178,60	2.085.531,99	2.567.370,17

Źródło: BDL

Tabela 32. Struktura dochodów powiatu w okresie 2010-2013 (zł).

Rok	Subwencja - część oświatowa	PIT	Dochody własne poza PIT	Dotacje	Pozostałe dochody	Dochody ogółem
2010	33.649.007	11.315.569	8.952.026	18.324.250	2.724.551	74.965.403
2011	34.512.779	12.504.470	8.404.777	13.729.701	2.869.097	72.020.824
2012	34.981.974	12.509.488	10.595.017	14.738.983	3.919.853	76.745.314
2013	35.618.088	13.334.817	12.194.824	10.816.364	1.892.499	73.856.592

Źródło: BDL

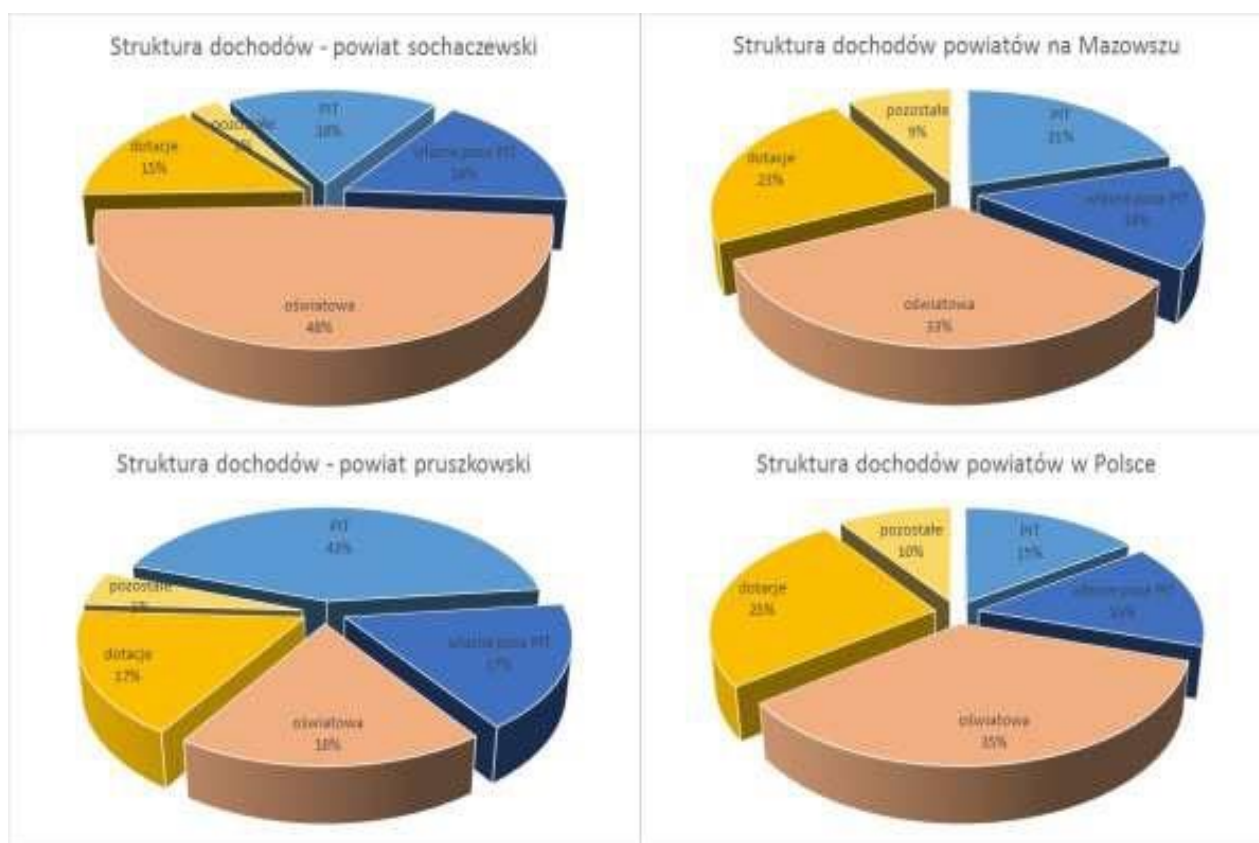
Analiza struktury dochodów powiatu w okresie 2010-2013 pozwala na następujące konkluzje:

1/ Znaczną ich część stanowi część oświatowa subwencji (45-48%), nieco mniejsze, ale rosnące znaczenie (wzrost o 2 mln zł w ciągu 4 lat) mają dochody z podatku od osób fizycznych 15- 18%. W analizowanym okresie pozostałe dochody własne poza PIT również stale rosły (wzrost o ponad 3 mln w ciągu 4 lat). Łącznie dochody własne w analizowanym okresie wzrosły o ponad 5 mln zł (25% poziomu z 2010 roku). Jednocześnie wyraźny jest spadek poziomu dotacji bieżących i majątkowych (7,5 mln zł w ciągu 4 lat). Wynika to ze spadku poziomu dotacji majątkowych, które w 2014 spadły o ponad 8 mln zł w stosunku do 2010.

2/ Spadek budżetu w okresie 2010-2013 wynikał głównie ze spadku dochodów z dotacji majątkowych, który wyniósł ponad 95%. W znacznie mniejszym stopniu - ze spadku w ostatnim roku pozostałych dochodów.

Oznacza to, że szczególnej uwagi (ze względu na udział w dochodach) wymaga subwencja oświatowa. W innych powiatach udział tej części jest istotny, ale nie osiąga takich rozmiarów (obrazują to poniższe rysunki).

Wykres 12. Zestawienie dochodów i wydatków powiatu w okresie 2009-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL

Tabela 33. Struktura wydatków z budżetu powiatu wg działów gospodarki w okresie 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Dział 801 - Oświata i wychowanie + Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	39.088.418	36.604.652	36.346.064	36.359.860	34.931.039
Dział 750 - Administracja publiczna	7.459.936	9.167.193	8.716.997	11.314.280	9.150.085

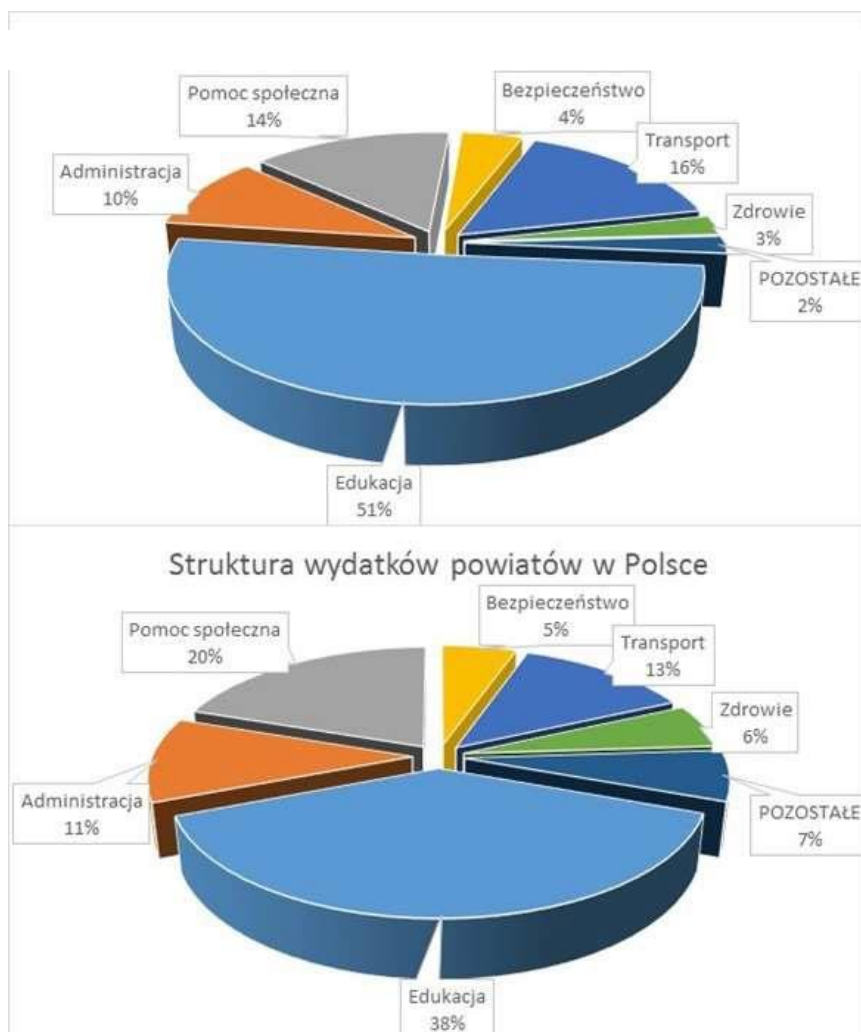
Dział 852 - Pomoc społeczna + Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	11.230.752	9.893.290	10.410.133	11.294.049	10.376.148
Dział 754 - Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3.440.498	4.430.587	3.722.452	4.016.859	4.008.213
Dział 600 - Transport i łączność	12.121.960	5.085.305	12.199.320	3.837.101	8.293.105
Dział 851 - Ochrona zdrowia	1.995.061	2.160.824	2.378.343	3.358.140	2.705.049
POZOSTAŁE WYDATKI	1.738.039	1.805.311	1.963.827	1.590.771	1.317.027
WYDATKI RAZEM	77.074.665	69.147.162	75.737.136	71.771.060	70.780.666

Źródło: BDL

Analiza struktury wydatków z budżetu powiatu wg działów gospodarki w okresie 2010-2014 pokazuje, że ich największą część pochłaniała oświata i wychowanie - 48-53%. Znaczące pozycje stanowiły też wydatki na administrację publiczną (10-16%) i pomoc społeczną (14- 16%).

Wykres 13. Zestawienie dochodów i wydatków powiatu w okresie 2009-2013

Źródło: Opracowanie własne na danych BDL

CZEŚĆ II: ANALIZA UWARUNKOWAŃ I GŁÓWNYCH PROBLEMÓW ROZWOJU POWIATU SOCHACZEWSKIEGO

Zarówno aktualny poziom rozwoju powiatu, ograniczające go problemy, jak i perspektywy tego rozwoju są definiowane przez zespół czynników o charakterze zarówno wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Dlatego zasadniczą kwestią w procesie formułowania strategii rozwoju powiatu sochaczewskiego jest identyfikacja tych czynników. Została ona przeprowadzona, zgodnie z przyjętą metodologią procesu, w sposób ekspercko-partycypacyjny. Czynniki wewnętrzne i zewnętrzne zostały podzielone wg trzech elementów tkanki powiatu, czyli jej:

- terytorium,
- społeczeństwa,
- gospodarki

1. Powiat sochaczewski: wewnętrzne uwarunkowania procesu rozwoju

Wewnętrzne uwarunkowania procesu rozwoju powiatu sochaczewskiego to cechy tego powiatu wpływające na proces jej rozwoju. Zależnie od charakteru tego wpływu: pozytywnego - wspierającego ten proces lub negatywnego - hamującego go zostały one zakwalifikowane do jednej z dwóch kategorii: mocnych stron lub słabych stron powiatu. Poniższa tabela zawiera zestawienie tych cech.

MOCNE STRONY - czynniki wspierające proces rozwoju Powiatu	SŁABE STRONY - czynniki hamujące proces rozwoju Powiatu
Terytorium	
<ul style="list-style-type: none"> • Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie aglomeracji warszawskiej • Korzystne położenie w układzie komunikacyjnym kraju i Europy: drogowym, kolejowym i lotniczym • Zasoby potencjalnych terenów pod osadnictwo i przemysł • Walory przyrodnicze i krajobrazowe północnej części powiatu • Dobrej klasy gleby w południowej części powiatu • Znacząca poprawy jakości wód powierzchniowych w ostatnim 20-leciu • Relatywnie dobra jakość powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> • Nieprzystosowanie znacznej części dróg lokalnych do obecnego ruchu i lokalizacji przedsiębiorstw • Niski odsetek ludności mającej dostęp do sieci gazowej • Niezadowalająca jakość wód powierzchniowych, ograniczająca ich gospodarcze i rekreacyjne wykorzystanie • Utrzymujący się proces zanieczyszczania wód przez powierzchniowy spływ substancji pochodzenia rolniczego i odprowadzanie ścieków bytowych • Utrzymująca się dysproporcja między poziomem zwodociągowania a poziomem

<ul style="list-style-type: none"> • Brak istotnego negatywnego oddziaływania przemysłu na środowisko • Ograniczenie zanieczyszczeń i hałasu komunikacyjnego dzięki wybudowaniu obwodnicy Sochaczewa • Występowanie warstw wód geotermalnych o bardzo dobrych właściwościach • Istnienie lotniska w Bielicach • Liczne inwestycje drogowe na drogach różnej kategorii – z dostosowaniem do potrzeb ruchu kołowego • Liczne inwestycje drogowe generujące możliwość zwiększenia ruchu pieszego i rowerowego, poprzez uwzględnienie potrzeb tych grup uczestników ruchu drogowego przy projektowaniu, budowie i modernizacji dróg 	<p>skanalizowania powiatu, o skali wyższej niż średnio w województwie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zagrożenie powodziowe miejscowości położonych w dolinie Wisły, w dolnym biegu Bzury i Kanału Kromnowskiego • Niezbyt korzystne warunki wietrzne obszaru powiatu • Poziom lesistości południowej części obszaru nie zapewniający warunków odnowy i równowagi ekologicznej nizinnych terenów rolniczych • Rozdrobnienie obszarów leśnych • Dość duży udział lasów prywatnych • Słaba jakość infrastruktury drogowej, niski poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego, słabo rozwinięta infrastruktura rowerowa
Spoleczeństwo	
<ul style="list-style-type: none"> • Dość korzystny układ osadniczy, ułatwiający dostęp do usług ponadlokalnych (koncentracja ok. 44% populacji powiatu w Sochaczewie, centralne położenie miasta, ale rozproszenie wiejskiej populacji powiatu) • Postępujący proces koncentracji populacji powiatu • Pozytywny (choć ograniczony liczbowo i do wschodniej części powiatu) bilans migracji • Dość korzystna z punktu widzenia kosztów opieki społecznej struktura wiekowa ludności - relatywnie mały, względem kraju i Mazowsza, udział grupy w wieku poprodukcyjnym • Zaangażowanie samorządów powiatu w rozwijanie szkolnictwa (infrastrukturalne, organizacyjne i programowe) • Kompletna infrastruktura instytucjonalna opieki społecznej na obszarze powiatu • Relatywnie wysoka frekwencja mieszkańców w wyborach na poziomie gmin i powiatu oraz prezydenckich • Liczne organizacje społeczne • Współpraca części organizacji • Bardzo intensywne propagowanie sportu w szkołach na obszarze powiatu • Duża aktywność kulturalna samorządów i organizacji społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Następujące obecnie i w przyszłości wyludnianie się północnej i wschodniej części powiatu, co będzie zmniejszać ekonomiczną efektywność usług publicznych na tym obszarze i ograniczać rozwój obszaru (nieatrakcyjny rynek dla podmiotów komercyjnych) • Ujemny na znacznej części powiatu przyrost naturalny • Postępujący szybciej niż w podregionie warszawskim zachodnim, na Mazowszu i w kraju proces starzenia się populacji powiatu • Malejąca, w związku z sytuacją demograficzną, efektywność ekonomiczna utrzymania i rozwoju systemu oświaty, zwłaszcza na poziomie podstawowym i gimnazjalnym • Niedopasowanie oferty szkolnictwa ponadgimnazjalnego do potrzeb rynku pracy • Wyższa, niż średnio w podregionie warszawskim zachodnim, a także na Mazowszu, stopa bezrobocia na obszarze powiatu • Duży odsetek osób z grupy wiekowej 24 lata i mniej wśród bezrobotnych • Strukturalny charakter zjawiska bezrobocia • Niski poziom bezpieczeństwa ruchu drogowego; znaczna liczba śmiertelnych ofiar wypadków drogowych

<ul style="list-style-type: none"> • Dość liczne zachowane zabytki kultury materialnej • Dziedzictwo Chopinowskie - o znaczeniu światowym (Żelazowa Wola, Brochów) • Ośrodek kultu św. Maksymiliana Kolbe - o znaczeniu międzynarodowym (Niepokalanów) • Kultywowana pamięć Bitwy ad Bzurą (muzeum, rekonstrukcja historyczna) • Zabytki techniki: funkcjonująca (turystyczna) wąskotorowa linia kolejowa, Muzeum Kolei Wąskotorowej • Ośrodek kultu NMP Jazłowieckiej w Szymanowie - o co najmniej regionalnym znaczeniu • Rosnąca aktywność organizacji społecznych na rzecz zachowania i propagowania dziedzictwa kulturowego i historycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczający względem potrzeb potencjał kadrowy i finansowy opieki społecznej na obszarze powiatu • Relatywnie niska frekwencja mieszkańców w wyborach parlamentarnych • Mała liczba dobrze wykształconych osób • Trudna sytuacja materialna wielu mieszkańców • Ograniczony zakres współpracy samorządów lokalnych • Słabość finansowa organizacji społecznych • Nie w pełni wykorzystany potencjał turystyczny związany z dziedzictwem kulturowym powiatu - niewystarczająca oferta produktów turystycznych i ich promocja • Brak efektywnego systemowego wsparcia właścicieli cennych obiektów kultury materialnej • Ograniczone środki samorządów przeznaczane na kulturę
Gospodarka	
<ul style="list-style-type: none"> • Struktura wiekowa ludności powiatu sochaczewskiego jest dość korzystna z punktu widzenia rozwoju gospodarczego • Znacząca liczba dość dużych przedsiębiorstw • Wzrost nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach od 2011 roku • Relatywnie wysoka wartość produkcji sprzedanej przemysłu na mieszkańca • Obecność przedsiębiorstw branży spożywczej, tworzących rynek zbytu dla lokalnej produkcji rolnej • Dobre rolnictwo • Zasoby siły roboczej 	<ul style="list-style-type: none"> • Niedostatek firm w stosunku do potrzeb • Niedostatek miejsc pracy (w tym dla młodych ludzi) • Zanik potencjału rolnictwa kreowania miejsc pracy • Spadający od 2008 roku (w relacji do średniej krajowej i wojewódzkiej) wskaźnik aktywności ekonomicznej mieszkańców • Relatywnie (na tle podregionu warszawskiego zachodniego) niska wartość środków trwałych i nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach • Rozdrobnienie gospodarstw rolnych • Niewystarczające pokrycie komunikacją publiczną terenów wiejskich powiatu • Mało wykorzystany gospodarczo potencjał turystyczny powiatu • Wzrost odsetka mieszkańców dojeżdżających do pracy poza powiatem, przy wzroście liczby osób spoza powiatu zatrudnionych na jego obszarze

Analiza wewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy powiatu sochaczewskiego pokazuje jego endogeniczny potencjał rozwojowy, ustępujący potencjałowi aglomeracji warszawskiej, ale wyraźnie wyższy niż praktycznie całej pozostałej części Mazowsza. Powiat już dziś jest w znacznym stopniu beneficjentem dynamicznego rozwoju stołecznej aglomeracji, a jednocześnie dysponuje zasobami (ludzkimi, przyrodniczymi, kulturowymi), które w niedalekiej przyszłości - przy odpowiedniej dbałości o te zasoby dziś i ich wykorzystaniu - pozwolą społeczności powiatu uczestniczyć w tym rozwoju w większym stopniu.

Powiat jest bardzo korzystnie położony w systemie komunikacyjnym kraju i Europy, w odległości około 40-75 kilometrów od centrum stolicy kraju. Jednocześnie cechuje go duża atrakcyjność przyrodnicza i krajobrazowa oraz poprawiający się stan środowiska naturalnego, które tworzą bazę dla rozwoju usług, związanych z rekreacją i turystyką, a także stanowią magnes dla potencjalnych nowych mieszkańców. Powiat posiada także zasoby dobrych gleb, umożliwiających rozwój wydajnego rolnictwa. Korzystny układ osadniczy, ze skoncentrowaną, centralnie ulokowaną ponad połową populacji powiatu (Sochaczew i okolice) ułatwia dostęp do usług ponadlokalnych. Chociaż liczba mieszkańców powiatu nie zwiększa się znacząco, to także nie maleje, co ma na ogół miejsce na przeważająco wiejskich obszarach kraju. Struktura wiekowa mieszkańców sprzyja jego rozwojowi gospodarczemu i ogranicza koszty opieki społecznej. Dobra baza edukacyjna tworzy warunki do kształcenia młodzieży i dokształcania dorosłych mieszkańców powiatu. Wywołany przez transformację gospodarczą i globalizację ubytek miejsc pracy został w dużej części zrekompensowany przez drobną przedsiębiorczość lokalną i zewnętrzne inwestycje, przede wszystkim w Sochaczewie, gminie Teresin i gminie wiejskiej Sochaczew. Dziedzictwo kulturowe powiatu jest cenne nie tylko w skali lokalnej i regionalnej, ale także krajowej i międzynarodowej.

Dzięki wsparciu funduszami europejskimi i aktywności samorządów stan infrastruktury technicznej na terenie Powiatu ulega poprawie. Ciągle jednak znacząca część dróg lokalnych jest nieprzystosowana do obecnego ruchu pojazdów i lokalizacji przedsiębiorstw. Odsetek ludności korzystającej z sieci gazowej w powiecie sochaczewskim jest znacznie niższy niż na Mazowszu czy w kraju. Ma to negatywny wpływ na jakość powietrza, a co za tym idzie - zdrowie mieszkańców, w okresie grzewczym. Niezbyt korzystny rozkład kierunków i siły wiatrów sprzyja zaleganiu tych zanieczyszczeń na obszarze Powiatu.

Mimo wyraźnej poprawy, niezadowolająca jest jakość wód powierzchniowych, ograniczająca ich gospodarcze i rekreacyjne wykorzystanie. Wynika ona z utrzymującego się procesu zanieczyszczania tych wód przez powierzchniowy spływ substancji pochodzenia rolniczego i odprowadzanie ścieków bytowych. To ostatnie zjawisko jest pochodną utrzymującej się dysproporcji między poziomem zwodociągowania a poziomem skanalizowania powiatu. Jest to zjawisko powszechne w Polsce, zwłaszcza na obszarach wiejskich, jednak jego skala w powiecie sochaczewskim jest wyższa niż średnio na Mazowszu.

Mimo realizowanych przez Rząd inwestycji w dolinie Wisły, utrzymuje się zagrożenie powodziowe miejscowości położonych w dolinie Wisły, w dolnym biegu Bzury i Kanału Kromnowskiego, będące skutkiem zmian poziomu koryta Wisły oraz lokalizacji obiektów na terenach zalewowych.

Bardzo niski poziom lesistości południowej części obszaru Powiatu nie zapewnia warunków odnowy i równowagi ekologicznej terenów rolniczych. Dla utrzymania długoterminowo efektywności rolnictwa na tym obszarze niezbędne jest zwiększanie powierzchni lasów i

zadrzewień śródpolnych. Nawet bardziej lesistą północną część Powiatu cechuje rozdrobnienie lasów, utrudniające utrzymanie ich w dobrym stanie i ograniczające jego funkcje: ekologiczną i ekonomiczną. Efekt ten pogłębia relatywnie duży udział lasów prywatnych - ich właściciele często nie dysponują odpowiednią wiedzą dotyczącą gospodarki leśnej.

Udziałem bardziej peryferyjnych, położonych dalej od aglomeracji warszawskiej części obszaru Powiatu jest spadek liczby mieszkańców. Mimo aktualnie korzystnej struktury wiekowej populacji zarysowuje się już dość szybki proces jej starzenia, co się wiąże z ujemnym na znacznej części powiatu przyrostem naturalnym. Zmniejszająca się liczebność roczników w wieku szkolnym zmniejsza ekonomiczną efektywność utrzymania i rozwoju systemu oświaty, zwłaszcza na poziomie podstawowym i gimnazjalnym.

Niedopasowanie oferty szkolnictwa ponadgimnazjalnego do potrzeb rynku pracy jest jedną z przyczyn wyższej, niż średnio w podregionie warszawskim zachodnim, a także na Mazowszu, stopy bezrobocia na obszarze Powiatu. Szczególnym problemem jest duży odsetek bezrobotnych osób z grupy wiekowej 24 lata i mniej oraz strukturalny charakter zjawiska bezrobocia, związany z niskim poziomem kompetencji znacznej części siły roboczej oraz ukrytym bezrobociem w rolnictwie. Między innymi efektem ograniczonych kompetencji części potencjalnych pracowników z terenu Powiatu jest wzrost liczby osób spoza powiatu zatrudnionych na jego obszarze. Z drugiej strony oferta pracy firm z obszaru Powiatu nie satysfakcjonuje rosnącej grupy lepiej wykształconych pracowników, czego skutkiem jest wzrost odsetka mieszkańców dojeżdżających do pracy poza Powiatem.

Wymuszane przez rynek modernizacja rolnictwa i koncentracja ziemi oznaczają niestety zanik jego potencjału kreowania miejsc pracy. Mimo, że rolnictwo na obszarze powiatu ma korzystne warunki glebowe, jego znaczenie dla zatrudnienia będzie ograniczone. Najważniejszą przyczyną słabości rynku pracy w Powiecie jest niedostatek firm w stosunku do potrzeb. Wynika on w dużej mierze z uwarunkowań zewnętrznych, ale w części - także z wewnętrznych: wskaźnik aktywności ekonomicznej mieszkańców - w relacji do średniej krajowej i wojewódzkiej - spada od 2008 roku. Przedsiębiorstwa w Powiecie cechuje relatywnie (na tle podregionu warszawskiego zachodniego) niska wartość środków trwałych i nakładów inwestycyjnych. W tej sytuacji

Wzrostowi zatrudnienia nie sprzyja niewystarczające pokrycie komunikacją publiczną terenów wiejskich Powiatu. Utrudnia lub wręcz uniemożliwia ono dojazd mieszkańcom tych terenów do miejsc na obszarze Powiatu, w których mogliby znaleźć pracę.

Znaczący potencjał turystyczny powiatu jest, póki co, w niewystarczającym stopniu wykorzystywany dla tworzenia miejsc pracy, co wynika z niedostatku odpowiednich produktów turystycznych i infrastruktury turystycznej.

W mniejszym stopniu, ale także, dotyczy to wykorzystania dziedzictwa kulturowego Powiatu. Zachowaniu i wykorzystaniu tego dziedzictwa nie służy brak (w skali kraju) efektywnego systemowego wsparcia właścicieli cennych obiektów kultury materialnej ograniczone środki na kulturę, będące w dyspozycji samorządów.

Chociaż Powiat posiada wszystkie podstawowe placówki opieki społecznej, ich potencjał kadrowy i finansowy jest niewystarczający względem potrzeb - podobnie jak w całym kraju. Powiat już na starcie transformacji miał niższy niż w aglomeracji warszawskiej udział osób z wyższym wykształceniem. Jednakże zróżnicowana dynamika zmian spowodowała zwiększenie

przewagi konkurencyjnej w tym zakresie pobliskich powiatów. Pewną nadzieję na zmianę sytuacji można wiązać z relatywnie wyższym wzrostem liczby osób z wyższym wykształceniem w powiecie w okresie 2002-2011. Zmiany te dokonywały się z nieco wyższym tempie niż w poprzednim okresie.

Trudna sytuacja materialna wielu mieszkańców wymaga aktywnych działań. Najpoważniejsze wyzwania w tym zakresie stoją w zakresie rozwiązywania problemów osób młodych, na obszarach wiejskich, zwłaszcza gmin Brochów i Młodzieszyn oraz na miejskich obszarach przemysłowych.

Na możliwości rozwojowe Powiatu negatywnie rzutuje dość ograniczony zakres współpracy samorządów lokalnych. Słabość finansowa, a czasem także organizacyjna, organizacji społecznych, mimo ich niewątpliwego zaangażowania ogranicza ich pozytywny wpływ na społeczny oraz ekonomiczny rozwój powiatu.

2. Powiat sochaczewski: zewnętrzne uwarunkowania procesu rozwoju

Zewnętrzne czynniki warunkujące rozwój Powiatu występują na kilku poziomach. O ile w okresie PRL dominujący wpływ miały czynniki definiowane na poziomie centralnym - krajowym, o tyle po wprowadzeniu w Polsce ustroju demokratycznego opartego na gospodarce rynkowej dołączyły do nich czynniki kształtowane na poziomie regionu oraz ponadnarodowym. Oddziaływanie tych ostatnich nasiliło się szczególnie po podpisaniu przez Polskę umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską (jeszcze przed uzyskaniem formalnego członkostwa w Unii).

Te czynniki zewnętrzne to nie tylko możliwe do wykorzystania zewnętrzne zasoby: wiedzy, umiejętności i kapitału, nie tylko - stanowiące poza granicami Powiatu, a nawet kraju - prawo, ale także kształtowane na zewnątrz koniunktury, a także trendy i style życia.

To wszystko sprawia, że władze i elity każdej pragnącej się szybko rozwijać JST muszą już nie tylko sprawnie zarządzać będącymi w ich dyspozycji lokalnymi zasobami, ale też dobrze się orientować w kierunkach zachodzących praktycznie na całym świecie zmian (każda z nich może mieć znaczenie - być 'szansą' lub 'zagrożeniem' dla rozwoju obszaru) i umieć połączyć te dwie wydawałoby się odległe sfery.

Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju obszaru dzieli się najczęściej na dwie główne kategorie:

- szanse dla rozwoju obszaru - czynniki mogące przyspieszyć jego rozwój, jeśli zostaną odpowiednio wykorzystane;
- zagrożenia dla rozwoju obszaru - czynniki mogące ograniczać jego rozwój, pomimo wysiłków społeczności lokalnej i właściwego wykorzystywania zasobów.

SZANSE - procesy zachodzące w otoczeniu geograficznym, politycznym, społecznym, instytucjonalnym i prawnym Powiatu, mogące wspierać proces jego rozwoju	ZAGROŻENIA - procesy zachodzące w otoczeniu geograficznym, politycznym, społecznym, instytucjonalnym i prawnym Powiatu, mogące hamować proces jego rozwoju
Terytorium	
<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększające się pozytywne oddziaływanie na obszar powiatu aglomeracji warszawskiej, w rezultacie jej rozwoju • Rozwój infrastruktury technicznej o znaczeniu krajowym i regionalnym, obejmującej obszar powiatu • Wymuszona przez przepisy Unii Europejskiej polityka zrównoważonego rozwoju kraju, lepiej chroniąca jego środowisko naturalne 	<ul style="list-style-type: none"> • Powolność procesu zwiększania spójności społeczno-gospodarczej Mazowsza, Polski i Europy (niewystarczające środki i nie zawsze racjonalne zarządzanie nimi) • Trwające zaniechania i opóźnienia w zakresie rozwoju ponadlokalnej infrastruktury technicznej • Niska ranga ochrony środowiska naturalnego w faktycznie realizowanej polityce Państwa • Utrzymująca się tendencja do zabudowywania cennych przyrodniczo obszarów • Brak krajowej polityki właściwego wykorzystania obszarów Natura 2000 • Zaniedbania dotyczące zagospodarowania przestrzennego kraju, w tym obszarów zagrożonych powodzią
Spółeczeństwo	
<ul style="list-style-type: none"> • Będące rezultatem polityki UE akceptacja i wsparcie procesu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w Polsce • Środki UE, Rządu i Samorządu Mazowsza na rozwój kapitału ludzkiego • Dopływ nowych idei i dostęp do dobrych praktyk, wynikające z integracji europejskiej i rozwoju wirtualnych społeczności • Zwiększająca się mobilność społeczeństwa, migracja ludności miejskiej na obszary wiejskie 	<ul style="list-style-type: none"> • 'Drenaż' kadr powiatu przez aktywniejsze ośrodki rozwoju • Marginalizacja słabszych grup społecznych wskutek niewystarczającego wsparcia • Postępujący proces starzenia się społeczeństwa przy niewystarczającej efektywnych działań wspierających seniorów • Potencjalne konflikty społeczne spowodowane rozwarstwieniem materialnym i alienacją klasy politycznej

<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost świadomości społecznej odnośnie znaczenia dziedzictwa kulturowego • Środki UE, Rządu i Samorządu Mazowsza na ochronę dziedzictwa kulturowego • Wzrost zainteresowania sektora prywatnego wykorzystaniem obiektów kulturowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak woli efektywniejszej współpracy ze strony sąsiadujących samorządów lokalnych • Marginalne znaczenie ochrony dziedzictwa kulturowego w polityce Państwa • Pogorszenie koniunktury gospodarczej, odwracające uwagę od znaczenia dziedzictwa kulturowego dla rozwoju społeczności lokalnych
Gospodarka	
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój gospodarki internetowej • Dalszy rozwój gospodarczy Polski i stopniowo wzrastająca zamożność społeczeństwa • Środki UE, Rządu i Samorządu Mazowsza na rozwój obszarów wiejskich • Środki UE, Rządu i Samorządu Mazowsza na rozwój gospodarki • Wzrost zainteresowania zdrowym trybem życia (ekoturystyka) • Wzrost popytu w kraju na zdrową żywność • Wzrost popytu na polską żywność 	<ul style="list-style-type: none"> • Spowolnienie gospodarcze będące pochodną europejskiego kryzysu finansowego • Kryzys finansów Państwa i Samorządu Województwa • Konkurencja o inwestycje ze strony bardziej aktywnych/lepiej położonych powiatów • Nadmierny fiskalizm, niejasne prawo, biurokracja ograniczające rozwój przedsiębiorstw • Polityka rozwoju Państwa w niewystarczającym stopniu uwzględniająca potrzeby obszarów wiejskich • Dalsze zwiększanie zadań samorządów terytorialnych przy braku odpowiedniego ich finansowania

Największe pozytywne oddziaływanie spośród zewnętrznych uwarunkowań rozwoju powiatu sochaczewskiego ma zapoczątkowany przez transformację ustrojową i zintensyfikowany przez przystąpienie Polski do Unii Europejskiej proces niwelowania różnic rozwojowych między obszarami zurbanizowanymi i wiejskimi. Wykorzystanie go na rzecz społecznego i gospodarczego rozwoju powiatu wymaga mobilizacji i współpracy całej społeczności lokalnej - odejścia także w praktyce od nieaktualnego paradygmatu, że czynnikiem sprawczym procesu rozwoju jest głównie administracja.

Rozwój gospodarki rynkowej w Polsce nie stworzył lepszego rynku pracy w powiecie, otworzył natomiast możliwości podjęcia jej poza jego obszarem dla najbardziej mobilnych jej mieszkańców, zarówno w kraju, jak i poza jego granicami. Transformacja gospodarcza poskutkowała m.in. zamknięciem jednego z dwóch głównych przedsiębiorstw powiatu - Chodakowskiego Chemitexu. W warunkach gospodarki rynkowej o lokalizacji i rozwoju przedsiębiorstw decydują: jak najłatwiejszy dostęp do jak największego rynku, jak najniższe koszty produkcji (co oznacza także obecność odpowiedniej infrastruktury technicznej) oraz dostępność wykwalifikowanej siły roboczej. To w jakim stopniu instytucje i mieszkańcy powiatu będą w stanie spełnić te warunki, konkurując z lepiej położonymi, ale coraz droższymi (koszt siły roboczej, podatki lokalne) obszarami wchodzącymi w skład aglomeracji warszawskiej zadecyduje w dużej mierze o rozwoju gospodarczym powiatu.

Zapewnienie warunków dla rozwoju powiatu w nieodległej przyszłości (pozyskania nowych mieszkańców, rozwoju turystyki, stworzenia warunków do wypoczynku mieszkańcom) wymaga dbałości dziś o przyrodnicze i krajobrazowe walory obszaru Powiatu.

Perspektywy rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu wydają się optymistyczne. Sprzyjać mu będą:

- wyczerpywanie się potencjału inwestycyjnego bardziej rozwiniętych i bardziej korzystnie położonych obszarów,
- większa mobilność ludzi i kapitału wraz z tendencją do zamieszkania na wsi,
- stały wzrost popytu na produkty rolne,
- lepszy dostęp do wiedzy i informacji dzięki wykorzystaniu współczesnych technik informacyjno-komunikacyjnych,
- lepszy dostęp do usług (na obszarze lub poza nim - dzięki rozwojowi sieci komunikacyjnej),
- stopniowe zmniejszanie różnic w jakości infrastruktury technicznej i społecznej.

Istotną rolę w procesie - w sposób bezpośredni lub pośredni - odegra w najbliższym wykorzystanie pomocy finansowej Unii Europejskiej. Nie będzie ono możliwe - na satysfakcjonującym poziomie - bez współpracy sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego, a także współpracy JST w obrębie powiatu i na podwarszawskim obszarze funkcjonalnym. Taka współpraca wymaga strategicznego podejścia do rozwoju ze strony wszystkich jego aktorów: zdefiniowania i uzgodnienia wspólnych celów rozwojowych oraz określenia roli poszczególnych instytucji, organizacji i podmiotów.

Wielkie znaczenie ma także, trudno uchwytne i niewymierny, ale niezmiernie ważny, dopływ wiedzy i idei wynikający ze zwiększonej mobilności mieszkańców, także w wymiarze międzynarodowym, rozwoju mediów i dostępu do zewnętrznych zasobów wiedzy.

Negatywnie na rozwój Powiatu w największym stopniu może oddziaływać względna powolność (w stosunku do potrzeb) procesu zwiększania spójności społeczno-gospodarczej kraju i województwa ze względu na ograniczoność środków i niewystarczająco efektywne zarządzanie nimi. Ta powolność może spowodować, że potencjał rozwojowy (w tym demograficzny) Powiatu spadnie do poziomu skutkującego stagnacją lub nawet dekonstrukcją. Okresowym, miejmy nadzieję, istotnym zagrożeniem jest kryzys finansów Państwa i Samorządu Wojewódzkiego, ograniczający inwestycje i wykorzystanie środków unijnych. Fiskalizm Państwa, niejasność prawa oraz biurokracja ograniczają rozwój przedsiębiorstw, a co za tym idzie - tworzenie miejsc pracy i przychody z podatków, które finansują działania sektora publicznego. Jeśli nie zostaną ograniczone, sytuacja na rynku pracy oraz stan finansów samorządów ulegną dalszemu pogorszeniu.

Niedostateczne wsparcie dla słabszych grup społecznych i brak kontroli społecznej nad działaniami polityków może skutkować patologiami i konfliktami społecznymi negatywnie rzutującymi na jakość życia społeczności powiatu i tempo jego rozwoju.

Bardzo istotną i trwałą barierę dla rozwoju obszaru Powiatu stworzy brak odpowiedniej i skutecznej polityki zagospodarowania przestrzennego, skutkujący rozwojem zabudowy zwiększającej koszty budowy i utrzymania infrastruktury technicznej, wygradzeniem dużych obszarów cennych przyrodniczo i dewastacją krajobrazu (zła architektura), co uniemożliwi rozwój turystyki i rekreacji. Z kolei brak odpowiedniego wsparcia na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym dla rozwoju przedsiębiorczości i rolnictwa spowoduje erozję gospodarki Powiatu.

3. Główne problemy rozwoju Powiatu Sochaczewskiego

Jako problemy rozwoju powiatu sochaczewskiego należy rozumieć występujące w nim zjawiska i zachodzące procesy, które negatywnie wpływają na tempo i zakres jego rozwoju, często będąc jednocześnie efektem słabego tempa lub braku rozwoju.

Zapytani o główne problemy ograniczające rozwój Powiatu uczestnicy warsztatów i pogłębionych wywiadów wskazali szereg szczegółowych problemów, które można sprowadzić do następujących nieco ogólniejszych zjawisk i procesów:

- niedostatek przedsiębiorstw
- niedostatek miejsc pracy
- niedostosowane do potrzeb gospodarki kwalifikacje poszukujących zatrudnienia
- malejąca liczba uczniów
- nieodpowiadająca potrzebom infrastruktura techniczna, w szczególności drogowa
- braki w infrastrukturze społecznej, zwłaszcza na obszarach wiejskich
- niewystarczające środki finansowe na niezbędne inwestycje infrastrukturalne
- ubytek mieszkańców w północnej i zachodniej części Powiatu
- niewykorzystywane w pełni atuty Powiatu dla tworzenia miejsc pracy w sektorze turystyki
- ograniczony zakres współpracy samorządów oraz współpracy międzysektorowej

CZĘŚĆ III: STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

1. WPROWADZENIE

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych wskazuje na kluczowe kwestie społeczne, z jakimi borykają się mieszkańcy powiatu sochaczewskiego, na ich niezaspokojone potrzeby oraz wytycza kierunki działań na rzecz niwelowania zjawisk społecznie niepożądanych, dolegliwych i negatywnych, a także zajmuje się tworzeniem mechanizmów wzmacniających efektywność dokonywanych zmian. Jest średniookresowym dokumentem planistycznym, uwzględniającym w szczególności programy pomocy społecznej, profilaktyki i przeciwdziałania przemocy, mające na celu wspieranie grup szczególnego ryzyka, prowadzące do ich integracji. Stanowi integralną część „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sochaczewskiego 2014-2020”. Dokument został opracowany, przy wykorzystaniu materiałów sprawozdawczych i analiz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie oraz materiałów przygotowanych przez wydziały oraz jednostki administracji publicznej. Przyjęte w nim koncepcje wskazujące sposoby zaradzenia problemom dotyczą okresu 6 lat. Cele pozostają w zgodności z celem nadrzędnym zawartym w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sochaczewskiego zapisanym jako: „Poprawa jakości życia i trwały rozwój Powiatu Sochaczewskiego”.

Strategia jest spójna z odnośnymi zapisami Regionalnej Strategii Innowacji dla Mazowsza do 2020 roku, Strategii Polityki Społecznej Województwa Mazowieckiego na lata 2014–2020, Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest w pełni zgodna z podstawowymi zasadami życia społecznego, a w szczególności zasadą pomocniczości, partycypacji społecznej i współodpowiedzialności. W tym ujęciu znaczenia nabiera zasada partycypacji społecznej polegająca na włączaniu obywateli w rozwiązywanie lokalnych problemów, czy też zaspakajaniu istniejących potrzeb. Bardzo istotny staje się aspekt samopomocy, którego idea polega na wyzwolaniu i wykorzystywaniu wewnętrznych zasobów oraz kompetencji osób, grup oraz społeczności lokalnych. Zadaniem winno być zatem wspieranie i wzmacnianie tego potencjału oraz tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi. Wszelkie podejmowane przedsięwzięcia będą prowadzone w oparciu o współdziałanie aktywnych podmiotów (zasoby ludzkie i instytucjonalne) działających w obszarze sfery publicznej:

- ⇒ nieformalnych (bliższa i dalsza rodzina, kręgi koleżeńsko – przyjacielskie, sąsiedzi),
- ⇒ instytucji publicznych rządowych i samorządowych,
- ⇒ organizacji pozarządowych,
- ⇒ biznesu.

Działania, które będą podejmowane w odpowiedzi na faktyczne potrzeby i problemy mieszkańców będą realizowane na trzech poziomach:

- ⇒ **profilaktyki**, czyli zapobieganiu powstawaniu niekorzystnych zjawisk jako działania o charakterze priorytetowym,
- ⇒ **pomocy doraźnej** (ratownictwo), czyli świadczeniu natychmiastowej pomocy w sytuacjach kryzysowych,
- ⇒ **długofalowych programów naprawczych** zmierzających do rozwiązania lub przynajmniej zminimalizowania problemów społecznych i lokalnych.

Działania będą kierowane głównie ku środowiskom, które pozostają na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem. Pod pojęciem wykluczenia należy rozumieć: brak lub ograniczenie możliwości uczestnictwa, wpływania i korzystania z podstawowych instytucji publicznych i rynków, które powinny być dostępne dla wszystkich, a w szczególności dla osób ubogich. Są to między innymi: publiczna edukacja, pośrednictwo pracy, ochrona pracy, transport publiczny i publiczny sektor mieszkaniowy, administracja publiczna, sektor pozarządowy i organizacje polityczne, rynek pracy, rynek dóbr konsumenckich, rynek usług telekomunikacyjnych, bankowych i innych, prywatna własność i przedsiębiorczość. Do grup najbardziej zagrożonych zjawiskiem wykluczenia należy zaliczyć:

- ⇒ dzieci i młodzież ze środowisk zaniedbanych oraz wychowujących się poza rodziną,
- ⇒ osoby bezrobotne, w tym w szczególności długotrwale oraz kobiety pozostające poza rynkiem pracy,
- ⇒ kobiety samotnie wychowujące dzieci,
- ⇒ ofiary patologii życia rodzinnego,
- ⇒ osoby o niskich kwalifikacjach,
- ⇒ osoby żyjące w bardzo trudnych warunkach mieszkaniowych,
- ⇒ niepełnosprawnych i przewlekle chorych,
- ⇒ osoby psychicznie chore,
- ⇒ starsze osoby samotne,
- ⇒ osoby opuszczający zakłady karne,

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpocząć każdy rodzaj oferowanej pomocy.

2.STRUKTURA

Strategia rozwiązywania problemów społecznych powinna zawierać trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany i poprawy tych stanów rzeczy czy zjawisk, występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Powiatowa Strategia rozwiązywania problemów społecznych reguluje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej i pokrewnych, prowadzone na terenie powiatu, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane

kategorie osób i rodzin. Strategia opracowana dla struktury powiatowej jest dokumentem szczególnym, odnosząc się w swych zapisach kierunkowych do zadań i możliwości realizacyjnych samorządu powiatowego musi brać pod uwagę przesłanki wynikające z działań m.in. jednostek organizacyjnych pomocy społecznej szczebla gminnego. W porównaniu ze strategiami gminnymi dokument powiatowy sygnalizuje występujące w poszczególnych gminach problemy społeczne projektując rozwiązania systemowe pozostające poza zasięgiem możliwości kompetencyjnych samorządu gminnego.

Głównym narzędziem stosowanym w celu dokonania pozytywnych zmian będzie praca socjalna rozumiana jako wszelkie działania typu prospołecznego, których celem jest podtrzymywanie, chronienie lub rozwijanie interesów jednostek, rodzin, grup i społeczności. Celem podejmowanych działań będzie nie tylko łagodzenie skutków trudnej sytuacji, w jakiej znalazło się wiele rodzin, ale również usuwanie przyczyn zaistniałej sytuacji oraz zapobieganie ich powstawaniu. W tym znaczeniu działania z zakresu pracy socjalnej będą polegały na udzielaniu pomocy wszystkim tym, którzy nie posiadają środków do egzystencji. Pomoc w uzyskaniu tych środków i osiągnięciu najwyższego możliwego stopnia samodzielności odnosi się do ostatecznych celów pracy socjalnej, czyli umożliwienia kierowania własnym postępowaniem oraz niezależności od innych w procesie zabezpieczenia niezbędnych warunków. Tego rodzaju cel zakłada również to, że samowystarczalność najwyższego stopnia ma podstawowe znaczenie dla osiągnięcia przez jednostkę najwyższego poziomu godności, szacunku dla samej siebie i poczucia własnej wartości. Zdolność do niezależności od innych wzmacnia zdolność dokonywania wyborów i samostanowienia oraz zmniejsza potencjalną możliwość kontroli zewnętrznej, manipulacji i wyzysku. Przedmiotem diagnozy są poszczególne i charakterystyczne dla różnych grup społecznych problemy o najwyższym stopniu dolegliwości takie jak np.: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, samotne wychowywanie dzieci, starość, uzależnienia, przemoc, które wymagają podejmowania wszechstronnych działań w celu przeciwdziałania sytuacjom krytycznym w życiu jednostek i zbiorowości, poprawy ich warunków bytowych oraz wyrównywania różnic socjalnych w wielu obszarach aktywności społecznej. Obejmuje ona także sprawy związane z zapobieganiem powstawania niekorzystnym zjawiskom, poprzez rozszerzanie dostępu do informacji, zagospodarowania czasu wolnego, propagowanie działań wolontarystycznych oraz samopomocowych.

Zakres diagnozy odnosi się do wizji rozwoju regionu przyjętej w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku oraz Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sochaczewskiego 2014-2020 i obejmuje 2 sfery identyfikacji uwarunkowań obecnej sytuacji związane z:

1. przepisami prawa nakładającymi na samorząd obowiązki realizowania zadań w obszarze pomocy społecznej oraz profilaktyki i przeciwdziałania przemocy,
2. niezdefiniowanymi instytucjonalnie kwestiami społecznymi określanymi przez nieformalne i formalne grupy społeczne.

System pomocy społecznej jako jeden z elementów zabezpieczenia społecznego polityki społecznej państwa ma za zadanie wspieranie osób i rodzin, które z przyczyn obiektywnych nie są w stanie zaspokoić swoich elementarnych potrzeb życiowych. Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu

umożliwienie osobom i rodzinom przewyższanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art. 3. 1). Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie poszczególnych gmin powiatu sochaczewskiego odpowiedzialne są ośrodki pomocy społecznej, których jest 7. Do ich podstawowych obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

Liczba osób objętych systemem pomocy społecznej ulega nieustannym zmianom. Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczeń zawęża liczbę potrzebujących i może istotnie wypaczać skalę występującego ubóstwa.

Świadczenia pieniężne są preferowaną i najbardziej pożądaną przez beneficjentów formą pomocy. Analizując możliwości przyznawania przez ośrodki pomocy społecznej świadczeń finansowych, należy wskazać na podstawowe zasiłki, którymi obecnie są: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne oraz pomoc na ekonomiczne usamodzielnienie. Finansowe wsparcie dotyczy również świadczeń rodzinnych, które obejmują:

-zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego z tytułu: urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego, rozpoczęcia roku szkolnego, podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania,

-świadczenia opiekuńcze: w tym zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy i świadczenie pielęgnacyjne,

-jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka.

2.1.PROBLEMY SPOŁECZNE Z PERSPEKTYWY POWIATOWEGO CENTRUM POMOCY RODZINIE

Za realizację zadań powiatowych z zakresu pomocy społecznej odpowiedzialne jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Sochaczewie. Do jego obowiązków należy m.in. **realizacja zadań własnych.:**

- 1) opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych;
- 2) prowadzenie specjalistycznego poradnictwa;
- 3) organizowanie opieki w rodzinach zastępczych, udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci oraz wypłacanie wynagrodzenia z tytułu pozostawania w gotowości przyjęcia dziecka albo świadczonej opieki i wychowania niespokrewnionym z dzieckiem zawodowym rodzinom zastępczym;
- 4) zapewnienie opieki i wychowania dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodziców, w szczególności przez organizowanie, placówek opiekuńczo-wychowawczych, dla dzieci i młodzieży, w tym placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym, a także tworzenie i wdrażanie programów pomocy dziecku i rodzinie;
- 5) pokrywanie kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i w rodzinach zastępczych, również na terenie innego powiatu;
- 6) przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze;
- 7) pomoc w integracji ze środowiskiem osób mających trudności w przystosowaniu się do życia, młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, mających braki w przystosowaniu się;
- 8) pomoc osobom mającym trudności w integracji ze środowiskiem, które otrzymały status uchodźcy;
- 9) prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób;
- 10) udzielanie informacji o prawach i uprawnieniach;
- 11) szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr pomocy społecznej z terenu powiatu;
- 12) doradztwo metodyczne dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu;
- 13) podejmowanie innych działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- 14) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu informatycznego;
- 15) sporządzanie bilansu potrzeb powiatu w zakresie pomocy społecznej;

Do zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy:

- 1) pomoc uchodźcom w zakresie indywidualnego programu integracji oraz opłacanie za te osoby składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia;

- 2) prowadzenie i rozwój infrastruktury ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- 3) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

2.2.OCHRONA DZIECKA

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego. System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się m.in.:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska i świetlice wychowawcze oraz kluby środowiskowe – placówki wsparcia dziennego zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze,
- młodzieżowe ośrodki socjoterapii.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym,

2.3.OCHRONA DZIECKA W ŚRODOWISKU

Na zapewnienie odpowiedniej pozycji dziecka w środowisku lokalnym wpływa wiele czynników, jednym z kluczowych jest możliwość korzystania ze wsparcia odpowiednich instytucji w tym poradnictwa rodzinnego oraz pedagogicznego.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Sochaczewie

Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna obejmuje swą opieką dzieci i młodzież z terenu powiatu sochaczewskiego. Jest poradnią publiczną, której usługi są nieodpłatne, a korzystanie z nich jest dobrowolne. W placówce jest zatrudniony zespół specjalistów — psychologów, pedagogów, logopedów. Oferowane są różne formy pomocy dla dzieci, młodzieży, rodziców, nauczycieli i wychowawców. Pod opieką poradni są dzieci od okresu niemowlęcego do ukończenia edukacji. Celem Poradni jest udzielanie pomocy psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej dzieciom, młodzieży, a także ich rodzicom, opiekunom i nauczycielom.

Do zadań Poradni należy między innymi: diagnozowanie dzieci i młodzieży; udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej; realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą oraz edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych; organizowanie i prowadzenie wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna jest udzielana w szczególności w formie:

- indywidualnych lub grupowych zajęć terapeutycznych dla dzieci i młodzieży;
- grup wsparcia;
- prowadzenia mediacji;
- interwencji kryzysowej;
- warsztatów;
- porad i konsultacji;
- wykładów i prelekcji;
- działalności informacyjno-szkoleniowej. Poradnia realizuje zadania przy pomocy specjalistów: psychologów, pedagogów, logopedów, doradców zawodowych.

Poradnia realizuje zadania przy pomocy specjalistów: psychologów, pedagogów, logopedów i doradców zawodowych. W Poradni działają również zespoły orzekające o potrzebie kształcenia specjalnego, o potrzebie nauczania indywidualnego, o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju.

Specjalistyczne poradnictwo rodzinne

W ramach Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej funkcjonuje Specjalistyczne Poradnictwo Rodzinne, w ramach którego rodziny zastępcze i wychowankowie Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej mogą skorzystać z pomocy 2 psychologów i prawnika. Problematyka doradztwa prawnego to:

- Ustanowienia rodziny zastępczej;
- Ustanowienie opieki prawnej;
- Rozszerzenie uprawnień rodziny zastępczej;
- Uzasadnienia postanowienia Sądu dot. władz rodzicielskiej;
- Przywrócenia władzy rodzicielskiej;
- Powództwa alimentacyjnego na rzecz dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej;
- Zmiany osoby uprawnionej do odbioru alimentów;
- Przywrócenia terminu do wniesienia apelacji;
- Odwołania od orzeczenia Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności;
- Ubezważnowolnienia;
- Ustanowienia kuratora do zarządu majątkiem dziecka;
- Udzielenie zezwolenia na rozporządzenie majątkiem dziecka;
- Dokonanie spisu inwentarza majątku dziecka;
- Ustalenia ojcostwa i roszczeń z tym związanych.

Problematyka poradnictwa psychologicznego to:

- Problemy wychowawcze;
- Problemy szkolne;
- Problemy emocjonalne;

- Diagnozy psychofizyczne;
- Modelowanie postaw rodzicielskich;
- Rozwiązywanie bieżących problemów.

2.4.DZIECKO POZBAWIONE OPIEKI RODZINY

Znaczącą część klientów lokalnego systemu pomocy społecznej stanowią rodziny z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi. Najczęściej niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu własnych dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak: uzależnienie od alkoholu, przemoc domowa, zaburzenia równowagi systemu rodzinnego w sytuacjach kryzysowych, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych, wyrażające się m. in. w postaci niedojrzałości emocjonalnej, problemach we współżyciu z ludźmi, trudnościach adaptacyjnych, niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym, szkolnym ujawniają się w postaci zachowań buntowniczych, agresywnych, konfliktowych, łamania przez dzieci i młodzież panujących obyczajów, norm, wartości.

Wyuczona bezradność prowadzi do zjawiska sieroctwa społecznego, które związane jest ze stanem pozbawienia dzieci, trwale lub przejściowo, szans wychowywania we własnej rodzinie, ze względu na brak odpowiednich warunków opiekuńczo-wychowawczych. Problem nie jest zjawiskiem nowym. Dzieci w coraz większym stopniu pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych, w których panuje niewłaściwa atmosfera, konflikty rodzinne, błędy wychowawcze, brak odpowiedzialności za dzieci, są zerwane więzi uczuciowe między członkami rodziny, a szczególnie w stosunku do dziecka. Na dezintegrację rodziny wpływa również zła sytuacja materialna, mieszkaniowa, narastająca frustracja spowodowana bezrobociem.

Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych niejednokrotnie jest podstawą do organizowania zastępczych form opieki nad dzieckiem. Jedną z najbardziej dogodnych form opieki nad dzieckiem jest rodzina zastępcza. Rodzina zastępcza tymczasowo lub stale opiekuje się i wychowuje dzieci, które zostały osierocone, odrzucone lub których rodzice nie są w stanie zapewnić im bezpieczeństwa i opieki. Rodzina zastępcza nie jest rodziną adopcyjną. Przyjęcie dziecka do rodziny przez małżeństwo lub osobę samotną następuje najczęściej bez zrywania więzi z rodziną biologiczną dziecka.

2.5.PROBLEM NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

2.6.ZJAWISKO PRZEMOCY

O skali zjawiska przemocy w rodzinie w powiecie sochaczewskim mogą świadczyć dane pochodzące od instytucji

Komendy Powiatowej Policji w Sochaczewie

Gminnych zespołów Interdyscyplinarnych

Sądu Rejonowego w Sochaczewie
 Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Sochaczewie
 Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Sochaczewie
 Placówek oświatowych z całego powiatu sochaczewskiego

Z danych uzyskanych z Komendy Powiatowej Policji w Sochaczewie wynika, że w 2013 r. miało miejsce 1381 interwencji związanych z przemocą domową, w roku 2014 liczba ta zmniejszyła się do 1263, nie mamy danych za 2012 r. Jednocześnie policja wszczęła procedurę Niebieskie Karty:

Rok	2012 r.	2013 r.	2014 r.
Liczba założonych NK	132	220	187

Z tabeli wynika, że liczba ta wzrasta co może świadczyć o wzroście przemocy w powiecie sochaczewskim, ale też o większej świadomości społecznej mieszkańców powiatu sochaczewskiego. Jeśli chodzi o dane całościowe dotyczące procedury Niebieskie Karty, przedstawiają się następująco:

rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba NK	187	197	Brak danych	165	257	218

W Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie funkcjonuje Zespół Wsparcia i Interwencji, który realizuje zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy. Pracownicy Zespołu udzielają pomocy osobom znajdującym się w kryzysie w następujących formach:

- Udzielamy szybkiej doraźnej pomocy osobom znajdującym się w sytuacji kryzysowej
- Prowadzenie poradnictwa rodzinnego
- Prowadzenie mediacji małżeńskich i rodzinnych
- Zabezpieczanie miejsce hostelowych w nagłych sytuacjach kryzysowych przez krótki okres czasu
- Pomoc w znalezieniu miejsca pobytu osobie/rodzinie w innym ośrodku (np. domy samotnej matki, domy dla bezdomnych, ośrodki dla osób uzależnionych, zakłady opiekuńczo-lecznicze itp.)
- Organizowanie grup wsparcia dla osób będących ofiarami przemocy
- Prowadzenie indywidualnych programów pomocy dla ofiar przemocy, dzieci dotkniętych przemocą oraz dla sprawców przemocy
- Organizowanie spotkań i warsztatów dla dorosłych, dzieci i młodzieży

3.IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania.

Trudności w funkcjonowaniu rodziny w powiecie

Wśród trudności, na jakie napotykają rodziny mieszkające na terenie powiatu sochaczewskiego, pojawia się kilka kwestii. Najistotniejszą z nich jest bezradność członków rodzin oraz związane z nim ubóstwo dotykające zwłaszcza dzieci. Kolejną bolączką jest duża liczba osób samotnych, starych i niepełnosprawnych. Zaniepokojenie wzbudza także niedostateczna pomoc oferowana samotnej matce, a także spadek odpowiedzialności rodziców za dzieci. Pojawia się również kwestia braku perspektyw na przyszłość dla młodych ludzi, często wykształconych. Należy zwrócić uwagę na problemy patologii, zwłaszcza uzależnień oraz przemocy w rodzinach osób nadużywających alkoholu.

Najważniejsze problemy społeczne w powiecie

Za najważniejsze problemy w powiecie uznać należy: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i uzależnienia. Zagrożeniem jest wzrost liczby osób uzależnionych, jak również małodziejność lub wręcz bezdzietność rodzin. Innym, poważnym zagadnieniem, jest niski poziom wykształcenia, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych. Zwrócić należy uwagę na potrzebę zwiększenia pomocy dla rodzin dysfunkcyjnych, wielodzietnych, niepełnych, rodzin, w których są dzieci niepełnosprawne, albo w których występuje problem uzależnień.

Problemy związane z dziećmi i młodzieżą na terenie powiatu

Trudności, na jakie natrafiają dzieci i młodzież mieszkający na terenie powiatu sochaczewskiego to: brak ofert ukierunkowanych na rozwój zainteresowań u dzieci niepełnosprawnych i dzieci zdrowych, zła sytuacja finansowa i trudności w znalezieniu pracy dla absolwentów szkół.

Problemy związane z dziećmi i młodzieżą, uznane za najważniejsze do rozwiązania na terenie powiatu, to: wsparcie funkcji opiekuńczej rodziny, poprawa sytuacji materialnej rodzin poprzez możliwość wykonywania pracy zawodowej przez rodziców, wzmoczenie opieki nad dzieckiem ze strony pedagoga szkolnego, psychologa, kuratora zawodowego w stałej i ścisłej współpracy z rodziną. Należy również podjąć starania w celu zapobiegania patologiom rodzin (alkoholizm, narkomania).

Niepełnosprawni w powiecie

W celu skutecznej pomocy osobom niepełnosprawnym zamieszkującym powiat sochaczewski, należy: zlikwidować bariery psychologiczne, społeczne, a także architektoniczne w budynkach i na ulicach (np. chodniki); skierować pomoc finansową i rzeczową (wyposażanie w sprzęt); prowadzić terapię i rehabilitację; pomagać rodzinom z osobami niepełnosprawnymi w sprawowaniu opieki (w oparciu o wolontariat); tworzyć nowe stanowiska pracy dla osób niepełnosprawnych; zapoznać osoby niepełnosprawne z ofertą pomocy dla nich; nawiązać współpracę z gminami i wyznaczać zadania dla całego powiatu; umożliwić lepszy dostęp do opieki medycznej; organizować spotkania dla osób niepełnosprawnych; podjąć działania w celu zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne poprzez umożliwienie im uczestniczenia w życiu szkoły, środowiska oraz stworzenie im atmosfery bycia z całym społeczeństwem.

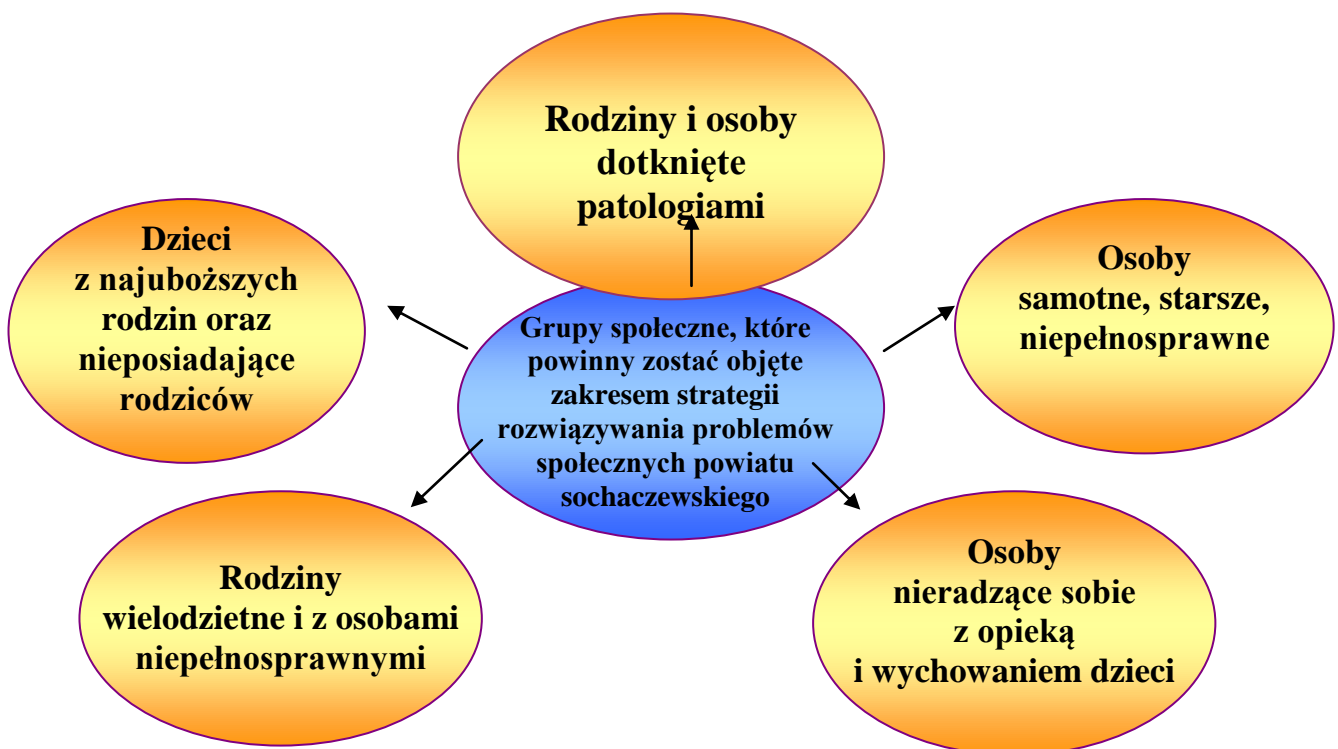
Rola organizacji pozarządowych

Nowo powstające organizacje pozarządowe na terenie powiatu powinny się zająć: promocją powiat; uatrakcyjnieniem powiatu jako ośrodka turystyki; pomocą osobom starszym, niepełnosprawnym; pomocą dzieciom, młodzieży i rodzinom patologicznym; zapobieganiem patologiom; stwarzaniem korzystniejszych warunków do tworzenia miejsc pracy; pomocą osobom najbardziej potrzebującym, m.in. osobom niepełnosprawnym; utworzeniem skutecznego systemu wolontariatu; wspieraniem inicjatyw lokalnych; organizowaniem zajęć dydaktycznych, sportowych i kulturalnych, wyrównujących braki w wykształceniu; organizowaniem konkretnego wsparcia ukierunkowanego na konkretne osoby; wspieraniem ludzi znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji materialnej, matek samotnie wychowujących dzieci; osób niepełnosprawnych; pomocą rodzinom wielodzietnym i dysfunkcyjnym oraz młodzieży uzależnionej; doposażaniem placówek zajmujących się rehabilitacją w sprzęt rehabilitacyjny; zapewnieniem atrakcyjnego miejsca do spędzania wolnego czasu dla dzieci i młodzieży; wspieraniem inicjatyw lokalnych;

4. BENEFICJENCI STRATEGII

Grupy społeczne, na których powinna koncentrować się Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie sochaczewskim Na podstawie zebranych danych i analizy wyłonione zostały trzy grupy wymagające szczególnej interwencji. Przedstawiamy te, które uzyskały największą liczbę wskazań.

Ryc. 19. Rozkład grup osób, które winny stać się obiektem szczególnej troski samorządu lokalnego

Ponadto do grup, które powinny stać się obiektami szczególnej troski władz lokalnych, zaliczono samotne kobiety w ciąży i matki, które są w trudnej sytuacji życiowej, oraz osoby bezdomne.

5. ANALIZA SWOT

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Sochaczewie. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

KWESTIA OSÓB UZALEŻNIONYCH

Mocne strony

- istnienie instytucji i podmiotów zajmujących się osobami uzależnionymi,
- współpraca władz lokalnych i regionalnych z organizacjami pozarządowymi w obszarze uzależnień,
- zapewnienie miejsca pobytu dla ofiar przemocy
- udzielanie wsparcia osobom w kryzysie i ofiarom przemocy

Słabe strony

- brak szkoleń dla kadry do pracy z osobami uzależnionymi,
- nieistnienie dobrze przygotowanej bazy lokalowej oraz bazy leczenia odwykowego,
- niedysponowanie stałymi środkami finansowymi na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień,
- niewymienianie się doświadczeniami przez instytucje zajmujące się uzależnieniami,
- niewłączanie się społeczności lokalnych w działania pomocowe,

Szanse

- uzależnienie traktowane jako problem społeczny,
- zainteresowanie fachowców różnych dziedzin współpracą na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom.

Zagrożenia

- niewystarczające możliwości, by sprostać potrzebom w zakresie uzyskiwania pomocy w dziedzinie uzależnień,
- brak jednolitego systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy,
- nieskuteczne i nieefektywne działania podejmowane na rzecz osób uzależnionych,
- niedostatecznie wykorzystany system informacji,
- zjawiska zmęczenia, bezsilności i bezradności zachodzące w społeczeństwie.

ROZWÓJ KADR I SŁUŻB POMOCOWYCH

Mocne strony

- dostęp do placówek zajmujących się kształceniem pracowników socjalnych.

Słabe strony

- brak środków finansowych na wyspecjalizowane szkolenia dla kadr pracowników pomocy społecznej,
- przeciążenie pracowników socjalnych ilością zadań,
- nieprowadzenie przez pracowników działań socjalnych z rodziną.

Szanse

- szkolnictwo przygotowujące absolwentów do potrzeb rynku w zakresie służb pomocy społecznej,
- współpraca z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty.

Zagrożenia

- niedoskonalenie kwalifikacji zawodowych przez kadrę pomocy społecznej,
- niewystarczająca ilość wykwalifikowanej kadry w stosunku do potrzeb.

KWESTIE DZIECI, MŁODZIEŻY I RODZINY

Mocne strony

- aktywne działanie pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny,
- prowadzenie działalności w kierunku rozwoju zastępczej opieki rodzinnej nad dziećmi,
- wykorzystywanie potencjału zawodowego pracowników,
- aktywne poszukiwanie środków pozabudżetowych,
- zabezpieczanie dzieciom i młodzieży dostępu do różnorodnych form spędzania wolnego czasu,
- propagowanie idei wolontariatu na rzecz dzieci i młodzieży.

Słabe strony

- brak systemu współpracy między instytucjami zajmującymi się problematyką dzieci i młodzieży,
- niewystarczająca liczba specjalistów do pracy z rodziną,
- brak placówek resocjalizacyjnych na terenie powiatu,
- niedostateczna liczba placówek dla nieletnich i samotnych matek z dziećmi,
- ograniczone działania zapobiegający dysfunkcjom rodziny,
- brak specjalistycznych analiz jakościowych w zakresie potrzeb dzieci i młodzieży,
- brak warunków do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej,

Szanse

- wzrost znaczenia organizacji pozarządowych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- wzrost świadomości społecznej władz samorządowych,,
- prowadzenie programów profilaktycznych przez szkoły,
- oferowanie dzieciom i młodzieży różnych form spędzania wolnego czasu.

Zagrożenia

- istnieje zjawisko uzależnienia od pomocy społecznej, wyuczona bezradność oraz dochodzi do rozpadu więzi społecznych i zaniku kontroli społecznej, a także do marginalizacji i alienacji grup i osób,
- występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnienia, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc w rodzinie, ubóstwo,
- niski poziom współpracy między szkołą a rodziną,
- niewystarczająca opieka medyczna w szkołach,
- niewystarczające środki publiczne,
- brak ofert szkoleń i doskonań zawodowych dla kadry w dziedzinie pracy z dziećmi, młodzieżą i rodziną,
- niski poziom kultury prawnej społeczeństwa,
- brak stabilności prawnej w dziedzinie pomocy społecznej dziecku i rodzinie.

KWESTIE OSÓB BEZROBOTNYCH

Mocne strony

- wzrost znaczenia umiejętności i wykształcenia jako wartości w życiu zawodowym,
- podnoszenie swoich kwalifikacji przez osoby bezrobotne długotrwale,
- istnienie lokalnych inicjatyw i programów przeciwdziałających temu zjawisku.

Słabe strony

- występowanie bezrobocia długotrwałego oraz zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- niski poziom wykształcenia osób długotrwale bezrobotnych,
- brak organizacji pozarządowych pomagających osobom bezrobotnym,
- niedostatecznie rozwinięty potencjał organizacyjno-techniczny organizacji pozarządowych,

Szanse

- istnienie lokalnych i regionalnych działań skierowanych do osób długotrwale bezrobotnych,
- powiązanie programów skierowanych do osób długotrwale bezrobotnych z programami skierowanymi na rozwój zasobów ludzkich, rozwój przekwalifikowań i reorganizacji,
- wzrost mobilności zawodowej i geograficznej.

Zagrożenia

- wzrastające zjawisko dziedziczenia bezrobocia,
- rozwijanie się zjawiska wykluczenia społecznego,
- zjawisko osłabienia instytucji rodzinnych w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem,
- istnienie zjawiska „szarej strefy”.

KWESTIA LUDZI STARSZYCH

Mocne strony

- istnienie określonego standardu usług dla ludzi starszych,
- dobra dostępność domów pomocy społecznej,
- zjawisko przedłużającego się przeciętnego dalszego trwania życia,
- możliwość realizowania się osób starszych w organizacjach samopomocowych,
- korzystanie z pomocy wolontariuszy w dziedzinie pomocy osobom starszym.

Słabe strony

- niedostateczne przygotowanie kadry w dziedzinie spraw osób starszych,
- niewystarczająca liczba osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej, a zajmujących się problematyką osób starszych,
- zakłócony obieg informacji o formach pomocy społecznej,
- wzrastająca liczba świadczeniobiorców pomocy społecznej,
- marginalizacja problemów osób starszych,
- zmiana modelu rodziny wielopokoleniowej na jedno-, dwupokoleniową,
- zwiększający się udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców,
- niemożliwianie osobom starszym kontynuacji aktywności zawodowej,
- niepoprawianie sfery technicznej, która ma ułatwiać codzienne życie osób starszych,

Szanse

- standaryzacja usług dla osób starszych,
- podmiotowe traktowanie osób starszych,
- postęp medycyny wpływający na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych,
- system prawny regulujący funkcjonowanie nowych form pomocy społecznej osób starszych szansą na poprawę warunków ich życia,

Zagrożenia

- wzrastająca liczba osób samotnych,
- infrastruktura niedostosowana do osób starszych,
- nieprowadzenie dokładnego rozpoznania potrzeb wśród osób starszych,
- istnienie problemu ujawniających się enklaw starości,
- migrowanie młodych ludzi na inne tereny,
- zmiana modelu funkcjonowania rodziny,
- nieprawidłowa polityka mieszkaniowa,
- niska świadomość społeczna dotycząca osób starszych.

KWESTIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Mocne strony

- organizacje pozarządowe funkcjonujące w sferze niepełnosprawności,

- współpraca instytucji rządowych z pozarządowymi,
- zaangażowanie środowiska osób niepełnosprawnych w działalność samopomocową,
- rozpowszechnianie w środowisku pozytywnych wzorców postaw charytatywnych i filantropijnych.

Słabe strony

- istnienie barier utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym,
- dostateczne rozpoznawanie potrzeb osób niepełnosprawnych w kontekście środowiska lokalnego,
- nierównomierna i niewystarczająca oferta pomocy osobom niepełnosprawnym,
- niedostateczna baza rehabilitacyjna dla osób niepełnosprawnych,
- niedostateczna oferta opieki nad osobami niepełnosprawnymi,

Szanse

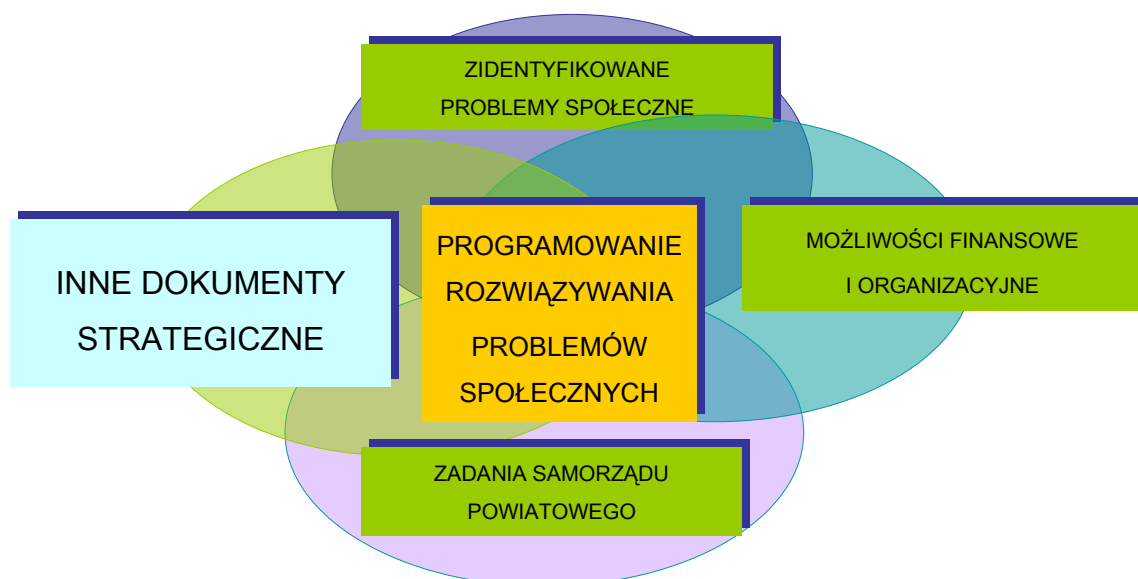
- wzrastająca społeczna akceptacja osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym,
- edukowanie o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych,
- współpraca sektora publicznego z sektorem pozarządowym w dziedzinie pomocy osobom niepełnosprawnym,
- korzystanie w równym stopniu ze środków pozabudżetowych i pomocowych,
- upowszechnianie problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw,
- likwidowanie barier architektonicznych.

Zagrożenia

- zmniejszająca się liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych,
- wzrastające zapotrzebowanie na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne.

6. ZWIĄZEK ZIDENTYFIKOWANYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH Z PROGRAMOWANIEM DZIAŁAŃ

Ryc. 20.

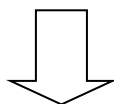

Powyższy wykres przedstawia związek zidentyfikowanych w procesie badawczym problemów społecznych z czynnikami, które należy brać pod uwagę w programowaniu działań służących rozwiązywaniu problemów społecznych powiatu. Oczywiście wpływ poszczególnych czynników jest złożony i niejednorodny. Największe znaczenie przy projektowaniu działań mają możliwości kompetencyjne samorządu powiatowego oraz warunki finansowe, nieco mniejszy, choć także istotny wpływ mają inne dokumenty strategiczne omówione w części wstępnej.

CZEŚĆ PROGRAMOWA

W tej części strategii zawarte są programy szczegółowe polityki i pomocy społecznej, przeznaczone do realizacji na terenie powiatu. Zostały one ujęte w formie celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań.

POWIAT SOCHACZEWSKI JAKO POWIAT WSPIERAJĄCY RODZINĘ ORAZ DAŻĄCY – W OPARCIU O AKTYWNOŚĆ MIESZKAŃCÓW – DO ZAPEWNIENIA INTEGRACJI MARGINALIZOWANYCH GRUP SPOŁECZNYCH

Zintegrowany system wsparcia rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem pozycji dzieci i młodzieży

Aktywizacja i integracja grup zagrożonych
wykluczeniem społecznym

Zintegrowany system rehabilitacji, aktywizacji i wsparcia
osób niepełnosprawnych oraz seniorów

Partnerstwo na rzecz aktywizacji i mobilizacji
podmiotów lokalnych

CELE STRATEGICZNE, OPERACYJNE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cel strategiczny nr 1

**ZINTEGROWANY SYSTEM WSPARCIA RODZINY, ZE SZCZEGÓLNYM
UWZGLĘDNIENIEM DZIECI I MŁODZIEŻY**

Cel operacyjny:

1.1. Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.1.

1.1.1. Podejmowanie kompleksowych działań edukacyjnych, informacyjnych, interwencyjnych służących zapobieganiu problemom bądź rozwiązywaniu ich we wczesnym stadium szczególnie poprzez dokształcanie kadr pomocy społecznej w powiecie.

- 1.1.2. Rozwój usług społecznych na rzecz dzieci i młodzieży poprzez:
- dokształcanie kadry w celu podniesienia poziomu i jakości edukacji, m.in. warsztaty, konferencje,
  - zwiększenie dostępności pomocy specjalistycznej dla dzieci i młodzieży (baza i kadra).
- 1.1.3. Włączenie rodziców do współpracy z placówkami w procesach edukacyjnych i wychowawczych poprzez zwiększenie dostępności i jakości poradnictwa rodzinnego i pedagogiczno-psychologicznego.
- 1.1.4. Wspieranie działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe i samorządy lokalne, które są ukierunkowane na zapobieganie lub zmniejszanie pojawiających się w rodzinie problemów.

Cel operacyjny:

- 1.2. Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.2.

- 1.2.1. Wsparcie rodziny biologicznej w środowisku oraz pomoc w przezwyciężaniu trudności materialnych, emocjonalnych i wychowawczych, w szczególności poprzez współpracę z gminnymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej.
- 1.2.2. Objęcie opieką dziecka poza rodziną biologiczną:
- rozwój zastępczej opieki rodzinnej,
  - dążenie do zabezpieczenia w zasobach gminy mieszkań dla wychowanków opuszczających system opieki zastępczej, w tym organizacja mieszkań chronionych.
- 1.2.3. Wspieranie rozwoju sieci placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin.
- 1.2.4. Poprawa funkcjonowanie instytucji zajmujących się wsparciem osób i rodzin z problemami wychowawczymi.

Cel operacyjny:

- 1.3. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Kierunki działań do celu operacyjnego 1.3.

- 1.3.1. Rozwój i wspieranie działalności Zespołu Interwencji Kryzysowej i Wsparcia .
- 1.3.2. Rozwój poradnictwa i upowszechniania informacji z zakresu praw ofiar przemocy domowej.
- 1.3.3. Zintensyfikowana praca interdyscyplinarnych zespołów złożonych z przedstawicieli samorządów terytorialnych, policji, ochrony zdrowia rozwiązujących problemy przemocy w rodzinie i kwestie krzywdzenia dzieci.
- 1.3.4. Opracowanie materiałów promocyjnych zawierających informację o instytucjach udzielających pomocy w sytuacjach występowania przemocy.
- 1.3.5. Edukacja społeczna w zakresie problematyki przemocy w rodzinie

Cel strategiczny nr 2

AKTYWIZACJA I INTEGRACJA GRUP ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM

Cel operacyjny:

2.1. Promocja zatrudnienia oraz tworzenie systemu wsparcia dla osób bezrobotnych w celu ich aktywizowania.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.1.

- 2.1.1. Rozwijanie stałej współpracy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z Powiatowym Urzędem Pracy, organizacjami pozarządowymi, organizacjami pracodawców w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia.
- 2.1.2. Objęcie szczególną pomocą osób długotrwale bezrobotnych (poradnictwo, zapoznanie z aktywnymi technikami poszukiwania pracy, programy dla grup szczególnego ryzyka.)
- 2.1.3. Tworzenie sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, tworzących nowe miejsca pracy, m.in. poprzez m.in. aktywizację i animację środowiska lokalnego poprzez ogłaszanie konkursów na realizację zadań publicznych.
- 2.1.4. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia w szczególności wśród grup szczególnego ryzyka, programy specjalne.
- 2.1.5. Wsparcie osób bezrobotnych w zmianie kwalifikacji, kształceniu, w szczególności poprzez zapewnienie dostępu do odpowiednich źródeł informacji poprzez zastosowanie instrumentów rynku pracy, włączenie sektora NGO, organizacji pracodawców.
- 2.1.6. Rozwój działań polegających na podwyższaniu usług poradnictwa zawodowego poprzez promowanie na każdym etapie życia zawodowego idei planowania rozwoju zawodowego (szczególnie wśród młodzieży).

Cel operacyjny:

2.2. Współpraca w tworzeniu spójnego systemu wsparcia dla wychowanków opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze i rodziny zastępcze.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.2

- 2.2.1. Określenie potrzeb i możliwości w zakresie mieszkań chronionych dla wychowanków usamodzielniających się.
- 2.2.2. Objęcie opieką i wsparciem psychologiczno-pedagogicznym wychowanków w procesie usamodzielniania.

Cel operacyjny:

2.3. Współpraca w zakresie tworzenia warunków sprzyjających ograniczeniu i eliminowaniu skutków niedostosowania społecznego wśród dzieci i młodzieży.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.3.

2.3.1. Rozwój profilaktyki poprzez tworzenie i umacnianie środowiskowych form pomocy dzieciom i rodzinie.

2.3.2. Umiejętne spędzanie czasu wolnego jako czynnik sprzyjający ograniczaniu skutków niedostosowania społecznego wśród dzieci i młodzieży.

Cel operacyjny:

2.4. Promowanie właściwych postaw społecznych, ważnych dla przeciwdziałania zjawisku uzależnień i przemocy.

Kierunki działań do celu operacyjnego 2.4.

2.4.1. Zwiększenie świadomości w środowiskach lokalnych na temat zjawiska uzależnienia i przemocy – kampanie informacyjne i pogadanki.

2.4.2. Diagnoza problematyki uzależnień w powiecie .

2.4.3. Szkolenia na temat profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy dla różnych grup zawodowych.

Cel strategiczny nr 3

**ZINTEGROWANY SYSTEM REHABILITACJI, AKTYWIZACJI I WSPARCIA
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH ORAZ SENIORÓW**

Cel operacyjny:

3.1. Podnoszenie świadomości społecznej na temat osób niepełnosprawnych oraz ich praw i uprawnień.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.1.

3.1.1. Upowszechnianie informacji o prawach i uprawnieniach osób niepełnosprawnych oraz dostępnych formach pomocy za pośrednictwem Internetu i mediów lokalnych.

3.1.2. Opracowywanie i rozpowszechnianie informatorów dotyczących organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

3.1.3. Wspieranie grup samopomocowych.

3.1.4. Szkolenia dla otoczenia współpracującego z osobami niepełnosprawnymi.

Cel operacyjny

3.2. Zapewnienie zwiększonego dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej, rehabilitacji.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.2.

- 3.2.1. Zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do opieki medycznej i zabiegów rehabilitacyjnych poprzez opracowanie bazy informacyjnej o świadczeniodawcach, udzielanych zabiegach i warunkach korzystania z nich.
- 3.2.2. Podnoszenie jakości usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez systematyczne szkolenie kadr samorządowych.
- 3.2.3. Wspieranie profesjonalnych form pomocy przy udziale wolontariuszy.
- 3.2.4. Podnoszenie jakości i dostępności usług świadczonych dla osób niepełnosprawnych.

Cel operacyjny:

3.3. Integracja osób niepełnosprawnych ze środowiskiem.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.3.

- 3.3.1. Systematyczny lobbing na rzecz łamania barier architektonicznych.
- 3.3.2. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym (w szczególności poruszającym się na wózkach inwalidzkich) pełnego uczestnictwa w życiu społecznym poprzez rozwijanie właściwych dla nich form transportu.
- 3.3.3. Zwiększenie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w działalności sportowej i kulturalnej.
- 3.3.4. Budowa programów integrujących ze środowiskiem osoby zaburzone i chore psychicznie.
- 3.3.5. Wspieranie realizacji programów integracyjnych obejmujących niepełnosprawne dzieci.
- 3.3.6. Dalszy rozwój bazy wsparcia środowiskowego dla osób niepełnosprawnych.

Cel operacyjny:

3.4. Rozwijanie form rehabilitacji zawodowej.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.4.

- 3.4.1. Rozwijanie systemu informacji.
- 3.4.2. Umożliwienie osobom niepełnosprawnym udziału w szkoleniach i przekwalifikowaniach zawodowych.
- 3.4.3. Wspieranie pracodawców w tworzeniu i przystosowywaniu stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych stosownie do ich potrzeb i możliwości.
- 3.4.4. Działanie służące rozwijaniu i promocji form współpracy pomiędzy pracodawcami, organizacjami pozarządowymi, samorządem lokalnym, zwiększające możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych.

Cel operacyjny:

3.5. Rozwój opieki rodzinnej i poprawienie standardu w placówkach instytucjonalnych.

Kierunki działań do celu operacyjnego 3.5.

- 3.5.1. Wspieranie organizacji pozarządowych działających na rzecz ludzi starych w promowaniu opieki rodzinnej.
- 3.5.2. Szkolenie profesjonalnych kadr zajmujących się opieką środowiskową.
- 3.5.3. Systematyczne podnoszenie jakości usług w domu pomocy społecznej.
- 3.5.4. Promowanie rodzinnych form wsparcia, w tym mieszkań chronionych.
- 3.5.5. Rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.
- 3.5.6. Promowanie środowiskowych form wsparcia, w tym klubów seniora, dziennych domów pomocy i grup samopomocowych.

Cel strategiczny nr 4

PARTNERSTWO NA RZECZ AKTYWIZACJI I MOBILIZACJI PODMIOTÓW LOKALNYCH

Cel operacyjny:

4.1. Profesjonalizacja służb społecznych jako czynnika integracji lokalnej.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4.1.

- 4.1.1. **Wzmocnienie roli pracownika socjalnego jako profesjonalisty działającego na rzecz pełniejszej integracji społecznej klientów systemu poprzez systematyczne doszkalcenie pracowników socjalnych i rozwój kadr pomocy społecznej z terenu powiatu.**
- 4.1.2. **Upowszechnianie informacji o aktualnej ofercie i formach świadczeń pomocowych.**
- 4.1.3. **Projektowanie i wdrażanie nowych rozwiązań organizacyjnych oraz instrumentów i programów służących podniesieniu jakości świadczonych usług przez instytucje pomocy społecznej.**

Cel operacyjny:

4.2. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

Kierunki działań do celu operacyjnego 4.2.

- 4.2.1. Aktywna współpraca z organizacjami pozarządowymi, koordynacja i wspieranie wspólnych działań.
- 4.2.2. Rozwój wolontariatu.
- 4.2.3. Wspieranie działań na rzecz tworzenia aktywnych środowisk lokalnych.
- 4.2.4. Inspirowanie społeczności lokalnych powiatu do tworzenia własnych lokalnych systemów wsparcia i pomocy różnym grupom społecznym.
- 4.2.5. Promocja i wspieranie aktywności i współpracy środowisk lokalnych, gospodarczych, pozarządowych i samorządowych na rzecz rozwoju społecznego.

Realizatorzy celów i kierunków działań:

Starostwo Powiatowe, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, jednostki organizacyjne powiatu, jednostki zgodnie z właściwością zadań.

Środki finansowe na realizację celów:

Budżet powiatu, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych, europejskich.

Partnerzy w realizacji celów:

Instytucje rządowe, samorządowe w szczególności miejskie i gminne ośrodki pomocy społecznej, placówki naukowe i oświatowe, organizacje społeczne, zakłady opieki zdrowotnej, pracodawcy.

Efekty realizacji celów:

Profesjonalna kadra merytoryczna, wysoka jakość usług świadczonych na rzecz beneficjentów pomocy społecznej, zróżnicowane formy współpracy z organizacjami pozarządowymi i zwiększające się obszary tej współpracy. Wzrost aktywności społecznej lokalnej społeczności i świadomości własnych możliwości i potencjału (wzrastająca liczba inicjatyw lokalnych).

MONITORING I EWALUACJA

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegać będą na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych kwestii społecznych. Podstawowym celem wyżej wymienionych działań będzie dostarczenie praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji. Wdrażanie Strategii monitorowane będzie na bieżąco przez realizatorów merytorycznych poszczególnych zadań, natomiast ocena stopnia realizacji i osiągniętych efektów dokonywana będzie corocznie przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

WSKAŹNIKI STOPNIA EFEKTYWNOŚCI REALIZACJI STRATEGII

Do oceny wdrażanych działań wykorzystane zostaną wskaźniki społeczne. Odzwierciedlają one ważne wartości zakładane do osiągnięcia celów i ukierunkowują proces rozwoju, w tym m.in.:

- dane statystyczne w obszarze dotyczącym ludności – np. przyrost naturalny, saldo migracji, dochody na 1 osobę w podstawowych typach gospodarstw domowych, liczba podopiecznych korzystających ze wsparcia pomocy społecznej,
- w obszarze dotyczącym rynku pracy – np. udział zarejestrowanych bezrobotnych w ogólnej liczbie czynnych zawodowo, udział bezrobotnych do 30 roku życia w ogólnej liczbie bezrobotnych z podziałem na poziom i kierunek wykształcenia, liczba poszukujących pracy na jedno wolne miejsce pracy, oraz te same wskaźniki w odniesieniu do osób niepełnosprawnych bezrobotnych,
- w obszarze dotyczącym edukacji i poziomu wykształcenia – np. liczba ludności z wykształceniem wyższym, liczba ludności z wykształceniem co najmniej średnim,
- wskaźniki społeczne: liczba programów i projektów socjalnych zrealizowanych w ramach poszczególnych celów strategicznych, liczba uczestników szkoleń i warsztatów, liczba osób opuszczających system pomocy społecznej, wychodzących z bezdomności, uzależnienia, liczba utworzonych mieszkań chronionych dla różnych grup potrzebujących, liczba inicjatyw społecznych w obszarze aktywizacji i integracji społecznej i zadań zleconych w tym zakresie (grupy wsparcia, rodzinne formy opieki nad dziećmi, seniorami i niepełnosprawnymi),
- wskaźniki ekonomiczne: stopień poniesionych nakładów, koszty jednostkowe uzyskania efektu, ilość środków finansowych przeznaczonych na realizację danego projektu.

CZĘŚĆ IV: KIERUNKI I CELE ROZWOJU POWIATU SOCHACZEWSKIEGO

1. Zrównoważony charakter rozwoju Powiatu Sochaczewskiego

Niniejszy dokument nosi tytuł „*Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sochaczewskiego do 2020 roku*”. Użyte w nim pojęcie 'zrównoważony' nie jest jedynie pustym ozdobnikiem, ani odpowiedzią na chwilowy trend społeczno-ekonomiczny. Dlaczego więc rozwój powiatu sochaczewskiego ma być zrównoważony i co się kryje pod tym pojęciem? Jest ono relatywnie nowe, bo szersze grono odbiorców poznało je zaledwie 27 lat temu. Zostało wtedy użyte w *Raporcie "Nasza wspólna przyszłość"* Światowej Komisji Środowiska i Rozwoju ONZ, obradującej pod przewodnictwem Gro Harlem Brundtland, byłej premier Norwegii. Wg definicji zawartej w tym raporcie: „Zrównoważony rozwój to proces mający na celu zaspokojenie aspiracji rozwojowych obecnego pokolenia, w sposób umożliwiający realizację tych samych dążeń następnym pokoleniom”.

Nie jest to jedyna definicja rozwoju zrównoważonego. Wraz z rosnącym zrozumieniem konieczności realizacji rozwoju o charakterze trwałym (gdyż tak właściwie należy tłumaczyć angielski przymiotnik „sustainable”), poszerzano jego definicję o aspekty rozwoju wpływające na jego trwałość czy zrównoważenie. Tak więc rozwój o charakterze zrównoważonym to rozwój gospodarczy połączony z dbałością o środowisko, realizacją potrzeb i aspiracji jednostki (takich jak m.in. zdrowie, edukacja, rozwój osobisty) i jakością relacji społecznych (demokracja, społeczeństwo obywatelskie), a przez to także - dbałością o jakość życia następnych pokoleń. Rozwój nie może mieć bowiem charakteru trwałego, jeśli opiera się o nadmierne zużycie zasobów (gdyż ich wyczerpanie będzie oznaczać jego kres) i zniszczenie środowiska, które jest niezbędne dla dobrobytu obecnego i następnych pokoleń, ale jest też wartością samą w sobie. Nie będzie też trwały, jeśli nie będzie definiowany i realizowany udziału społecznego, gwarantującego uwzględnienie potrzeb całych społeczności, a nie tylko wybranych jednostek.

Zasady zrównoważonego rozwoju uzyskały akceptację na poziomie globalnym dzięki tzw. *Szczytowi Ziemi*, czyli Konferencji Narodów Zjednoczonych *Środowisko i Rozwój*, która odbyła się w 1992 r. w Rio de Janeiro. Uczestniczyły w niej 172 państwa, w tym Polska, około 2.400 organizacji pozarządowych i około 10.000 dziennikarzy. Została ona zakończona podpisaniem tzw. *Deklaracji z Rio* i *Agendy 21*, będących kodeksem postępowania człowieka wobec środowiska naturalnego.

W ślad za *Szczytem Ziemi*, polityka zrównoważonego rozwoju została także przyjęta na poziomie europejskim, zapisana w 2001 roku w tzw. *Strategii Goeteborskiej* (właściwa nazwa: *Zrównoważona Europa dla Lepszego Świata: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Unii Europejskiej*, a następnie w tzw. *Odnowionej Strategii Goeteborskiej* z 2006 roku. Zgodnie z ich

zapisami zrównoważony rozwój określany jest jako nadrzędny i długoterminowy cel Unii Europejskiej.

Najnowsza (z marca 2010 r) strategia gospodarcza Unii Europejskiej pod nazwą *Europa 2020* określiła zrównoważony rozwój jako jeden z trzech najważniejszych czynników wzrostu gospodarczego - obok tzw. rozwoju inteligentnego i rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

Także w Polsce polityka zrównoważonego rozwoju uzyskała wysoką rangę i to jeszcze przed przystąpieniem do Unii Europejskiej. Zasada zrównoważonego rozwoju została podniesiona do rangi zasady konstytucyjnej. Artykuł 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zawierający najbardziej fundamentalne zasady funkcjonowania Państwa mówi: *"Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju"*.

Tak sformułowany zapis Konstytucji jest obligujący dla wszystkich struktur i obywateli Państwa Polskiego. Realizowanie tej zasady jest w jak najlepiej rozumianym interesie jego mieszkańców. Zrównoważony proces rozwoju oznacza w przypadku powiatu sochaczewskiego podnoszenie jakości życia jego mieszkańców z poszanowaniem dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego powiatu oraz przy udziale społeczności lokalnej w tym procesie (umożliwienie jej kształtowania własnej przyszłości).

2. Wizja Powiatu w perspektywie średniookresowej

Wizja Powiatu Sochaczewskiego to syntetyczny, łatwy do zapamiętania, wyrazisty obraz tego powiatu, do zrealizowania w średniookresowej perspektywie 10-15 lat, oddający potrzeby i oczekiwania jego mieszkańców.

Wizja Powiatu Sochaczewskiego wynika ze współczesnego rozumienia procesu rozwoju, potrzeb i aspiracji jego mieszkańców oraz troski o przyszłe pokolenia. Zakłada podmiotowość społeczności Powiatu i jej aktywny udział w procesie rozwoju, bez dzielenia jej na sektory i podmioty. Brzmi ona następująco:

Powiat Sochaczewski
to społeczność rozwijająca się w sposób zrównoważony,
tworząca miejsca pracy w nowoczesnej gospodarce i atrakcyjne
warunki życia,
inwestująca w siebie,
dbająca o dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe
oraz wykorzystująca je dla swojego rozwoju.

3. Cele rozwoju Powiatu Sochaczewskiego do roku 2020

Cele rozwoju Powiatu Sochaczewskiego określają kierunki działania jego administracji i społeczności dla zrealizowania powyżej przedstawionej wizji Powiatu. Cele te uwzględniają w maksymalnym możliwym stopniu nurtujące lokalną społeczność problemy oraz wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwoju Powiatu.

CELE WSKAZUJĄ NAJKRÓTSZĄ DROGĘ DO PODNIESIENIA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW. Cele nie opisują wszystkich potrzeb społeczności Powiatu, lecz - zgodnie ze strategicznym podejściem do rozwoju - koncentrują na najbardziej istotnych problemach i najbardziej efektywnych działaniach, które mogą te problemy zlikwidować lub znacząco ograniczyć w najkrótszym czasie i przy najmniejszych nakładach, tworząc jednocześnie ekonomiczne, społeczne i instytucjonalne warunki dla realizacji innych potrzeb mieszkańców.

CELE WSKAZUJĄ NA SPRAWY WAŻNE. Zdefiniowanie strategicznych i, towarzyszących im, operacyjnych celów umożliwia określenie priorytetów rozwojowych oraz służących ich realizacji działań, a co za tym idzie - koncentracja tych działań i zasobów Powiatu na najbardziej istotnych i efektywnych kierunkach. Jest to szczególnie cenny efekt w kontekście zdominowania działań samorządów lokalnych przez bieżące kwestie i problemy, gdy sprawy ważne, ale - jak się wydaje - mniej pilne przegrywają z mniej ważnymi, ale - subiektywnie - pilniejszymi. Jest on równie cenny wobec powszechnie występującego, nie tylko w Powiecie Sochaczewskim i nie tylko w Polsce, problemu 'krótkiej kołdry', czyli niemożności sfinansowania wszystkich potrzeb społeczności Powiatu.

CELE POZWALAJĄ NA BARDZIEJ ŚWIADOME DZIAŁANIE. Zdefiniowanie celów pozwala na bardziej świadome, analityczne podejście do realizacji zadań samorządu lokalnego. Przez to umożliwia bieżącą ocenę tych działań i ewentualną ich korektę, co daje możliwość zaoszczędzenia kosztów i czasu, a w rezultacie lepszy i szybciej osiągnięty ich rezultat.

Cele rozwoju Powiatu Sochaczewskiego

Cel nadrzędny: Poprawa jakości życia i trwały rozwój Powiatu Sochaczewskiego	
Cel strategiczny 1: Rozwój gospodarczy Powiatu	
Cel operacyjny 1.1: Podnoszenie jakości i rozwój infrastruktury technicznej	
<i>Kierunki działań</i>	<i>Uczestniczące podmioty</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie jakości i rozwój sieci dróg, zwłaszcza na obszarach aktywności gospodarczej • Rozwój sieci internetu szerokopasmowego • Rozwój sieci energetycznej na obszarach aktywności gospodarczej • Rozwój sieci gazowej na obszarach aktywności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> • Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad, Mazowiecki Zarząd Dróg Wojewódzkich, Powiatowy Zarząd Dróg, samorządy gmin • Samorząd Województwa Mazowieckiego, samorządy gmin ('ostatnia mila') • Samorządy gmin, firmy energetyczne • Samorządy gmin, Mazowiecki Okręgowy

<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój systemów oczyszczania ścieków na obszarach aktywności gospodarczej • Rozwój i usprawnienie układu komunikacyjnego na terenie Powiatu – modernizacja i rozwój infrastruktury drogowej łączącej główne szlaki komunikacyjne • Popraw bezpieczeństwa poprzez budowę i modernizację ciągów drogowych oraz mostów 	<p>Zakład Gazownictwa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Samorządy gmin
<p>Cel operacyjny 1.2: Promocja zatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobociu</p>	
<p><i>Kierunki działań</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Szczegółowa analiza systemu edukacji w kontekście rynku pracy Powiatu • Opracowanie sektorowej strategii zatrudnienia ze szczególnym uwzględnieniem młodych mieszkańców Powiatu • Rozwój oferty edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym, zgodnej z potrzebami lokalnego rynku pracy • Rozwój oferty kształcenia ustawicznego • Rozwój doradztwa zawodowego w szkołach • Propagowanie i tworzenie podmiotów ekonomii społecznej • Aktywizacja bezrobotnych m.in. z wykorzystaniem systemu bonów • Propagowanie przedsiębiorczości wśród młodzieży – w szkołach i poza nimi (konkursy, wizyty studyjne w firmach, tworzenie quasifirm) • Rozwój transportu na obszarach peryferyjnych umożliwiającą im mieszkańcom dostęp do rynków pracy 	<p><i>Uczestniczące podmioty</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Powiatowy Urząd Pracy, eksperci • Powiatowy Urząd Pracy, eksperci • Starostwo Powiatowe, Kuratorium Oświaty, publiczne i prywatne podmioty edukacyjne • Kuratorium Oświaty, publiczne i prywatne podmioty edukacyjne • Samorządy, Powiatowy Urząd Pracy • Samorządy gminne, organizacje społeczne • Powiatowy Urząd Pracy • Kuratorium Oświaty, publiczne i prywatne podmioty edukacyjne, przedsiębiorcy, organizacje społeczne • Starostwo Powiatowe, samorządy gminne, podmioty gospodarcze branży transportowej
<p>Cel operacyjny 1.3: Promocja gospodarcza Powiatu i ułatwianie procesu inwestycji ze szczególnym uwzględnieniem zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz inwestycji w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym</p>	
<p><i>Kierunki działań</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie Strategii Promocji Gospodarczej Powiatu Sochaczewskiego • Przygotowanie ofert inwestycyjnych na obszarze Powiatu • Efektywna promocja ofert inwestycyjnych • Stworzenie jednolitego systemu zachęt inwestycyjnych na terenie gmin Powiatu 	<p><i>Uczestniczące podmioty</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Starostwo Powiatowe, eksperci • Starostwo Powiatowe, samorządy gminne, eksperci • Starostwo Powiatowe, samorządy gminne, eksperci • Starostwo Powiatowe, samorządy gminne, eksperci
<p>Cel operacyjny 1.4: Inicjowanie i wspieranie rozwoju infrastruktury dla turystyki</p>	
<p><i>Kierunki działań</i></p>	<p><i>Uczestniczące podmioty</i></p>

<ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie Master Planu Rozwoju Turystyki w Powiecie Sochaczewskim wraz z Planem Operacyjnym Rozwoju Infrastruktury Turystycznej • Doradztwo dla podmiotów turystycznych dot. pozyskiwania funduszy na inwestycje • Rozwój infrastruktury turystycznej z wykorzystaniem funduszy zewnętrznych • Rozwój ciągów pieszych, rowerowych i wodnych 	<ul style="list-style-type: none"> • Starostwo Powiatowe, samorządy gminne, podmioty turystyczne, branżowe organizacje społeczne, eksperci • Samorządy gminne, organizacje społeczne, Eksperci • Starostwo Powiatowe, samorządy gminne, podmioty turystyczne, eksperci • Powiatowy Zarząd Dróg
--	--

Cel strategiczny 2: Rozwój i wykorzystanie kapitału społecznego dla społeczno-gospodarczego rozwoju Powiatu

Cel operacyjny 2.1: Integrowanie społeczności z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego Powiatu

<i>Kierunki działań</i>	<i>Uczestniczące podmioty</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój oferty i wspieranie imprez nawiązujących do dziedzictwa kulturowego • Rozwój oferty i wspieranie imprez integrujących różne grupy wiekowe • Wspieranie i promowanie lokalnych zespołów artystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • Samorząd Powiatowy, samorządy gminne, organizacje społeczne • Samorząd Powiatowy, samorządy gminne, organizacje społeczne • Samorząd Powiatowy, samorządy gminne, organizacje społeczne

Cel operacyjny 2.2: Stałe podnoszenie poziomu nauczania z wykorzystaniem jego ponadstandardowych form

<i>Kierunki działań</i>	<i>Uczestniczące podmioty</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Intensyfikacja procesu doskonalenia Nauczycieli • Rozwój oferty zajęć dodatkowych i fakultatywnych i objęcie nimi większej części uczniów • Udział szkół Powiatu w krajowych i międzynarodowych programach i projektach 	<ul style="list-style-type: none"> • Powiatowy Zespół Edukacji, samorządy gminne, Mazowieckie Samorządowe Centrum Doskonalenia Nauczycieli, dyrekcje szkół, Nauczyciele • j.w. • j.w.

Cel operacyjny 2.3: Podnoszenie jakości i rozwój infrastruktury społecznej

<i>Kierunki działań</i>	<i>Uczestniczące podmioty</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój sieci bibliotecznej w gminach wiejskich na bazie świetlic • Tworzenie przestrzeni publicznej na obszarach wiejskich: skwerów, placów 	<ul style="list-style-type: none"> • Samorządy gminne • j.w.

zabaw, lokalnych boisk • Modernizacja placówek kultury • Modernizacja placówek/jednostek pomocy społecznej	• j.w.
Cel operacyjny 2.4: Podnoszenie jakości i rozwój usług publicznych	
<i>Kierunki działań</i>	<i>Uczestniczące podmioty</i>
• Podnoszenie dostępności i jakości opieki zdrowotnej (specjalistyczne mobilne ambulanse, modernizacja sprzętu, informatyzacja placówek, zwiększenie liczby specjalistów itp.) • Rozwój oferty Domów Kultury i GOK-ów • Poprawa wyposażenia szkół i placówek kultury	• Starostwo Powiatowe, niepubliczne ZOZ • Samorządy gminne • j.w.
Cel operacyjny 2.5: Ograniczanie wykluczenia społecznego	
<i>Kierunki działań</i>	<i>Uczestniczące podmioty</i>
• Uspołecznianie systemu opieki, promocja wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej • Rozwój instytucjonalnego systemu wsparcia (porady prawne, rehabilitacja, wsparcie psychologiczne, finansowe) • Rozwój rodzicielstwa zastępczego • Rozwój infrastruktury dla usamodzielniających się wychowanków • Rozwój oferty i wspieranie imprez integrujących społecznie grupy wykluczone • Rozwój systemu stypendiów naukowo – socjalnych dla uczniów	• Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowy Ośrodek Interwencji Kryzysowej (w ramach PCPR), Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej, Dom Pomocy Społecznej, Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Giżycach z filią " Mały Domek" w Giżycach, organizacje społeczne, szkoły, mieszkańcy, sponsorzy - firmy i osoby fizyczne)
Cel operacyjny 2.6: Współpraca międzysektorowa na rzecz społeczno-gospodarczego rozwoju Powiatu	
<i>Kierunki działań</i>	<i>Uczestniczące podmioty</i>
• Współpraca Samorządu Powiatu z Lokalnymi Grupami Działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich Powiatu • Powołanie międzysektorowej Powiatowej Rady Pożytku Publicznego • Realizacja idei budżetów obywatelskich w gminach wiejskich Powiatu	• Starostwo Powiatowe, Lokalne Grupy Działania: Ziemia Chełmońskiego, Między Wisłą a Kampinosem, Razem dla Rozwoju, Aktywni Razem • Starostwo Powiatowe, organizacje społeczne • Rady Gmin i Wójtowie
Cel operacyjny 2.7: Współpraca JST na rzecz społeczno-gospodarczego rozwoju Powiatu	
<i>Kierunki działań</i>	<i>Uczestniczące podmioty</i>
• Uzgadnianie kierunków rozwoju Powiatu • Współpraca samorządów przy pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych	• Starostwo Powiatowe, samorządy gminne • j.w.

• Wspólna realizacja inwestycji infrastrukturalnych	• j.w.
Cel strategiczny 3: Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego Powiatu i poprawy jakości życia	
Cel operacyjny 3.1: Ochrona krajobrazowej atrakcyjności Powiatu jako istotnego warunku jego atrakcyjności osadniczej i turystycznej	
<i>Kierunki działań</i>	<i>Uczestniczące podmioty</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Edukacja mieszkańców i instytucji w Powiecie nt. ekologicznej i ekonomicznej wartości krajobrazu i obszarów chronionych • Promocja, wspieranie i realizacja działań utrzymujących i przywracających ład przestrzenny na obszarze Powiatu • Przeciwdziałanie rozpełzaniu się osadnictwa na obszarze Powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> • Organizacje społeczne, szkoły, biblioteki /ośrodki kultury • Samorządy gminne, Starostwo Powiatowe • Samorządy gminne, Starostwo Powiatowe
Cel operacyjny 3.2: Podnoszenie jakości środowiska naturalnego Powiatu	
<i>Kierunki działań</i>	<i>Uczestniczące podmioty</i>
<ul style="list-style-type: none"> • Stymulowanie procesu dolesiania powiatu sochaczewskiego, zwłaszcza w sposób umożliwiający łączenie obecnych rozproszonych, niewielkich powierzchni zalesionych. • Edukacja prywatnych właścicieli lasów w zakresie prawidłowej gospodarki leśnej – dla utrzymania ich lasów w dobrej kondycji, umożliwiającej odpowiednią realizację funkcji lasów, w tym ekonomicznej • Wykonanie mapy akustycznej Powiatu i opracowanie kompleksowego programu ochrony środowiska przed hałasem w powiecie sochaczewskim • Rozbudowa sieci gazowej i lokalnych sieci energetycznych wykorzystujących odnawialne źródła energii • Rozbudowa systemów oczyszczania ścieków, w tym oczyszczalni przydomowych na obszarach rozproszonego osadnictwa 	<ul style="list-style-type: none"> • Lasy Państwowe, samorządy gminne, Starostwo Powiatowe, właściciele gruntów • Lasy Państwowe, samorządy gminne, Starostwo Powiatowe, właściciele gruntów, organizacje społeczne • Starostwo Powiatowe, samorządy gminne, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska • Samorząd Województwa Mazowieckiego, samorządy gminne, firmy energetyczne, inwestorzy, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska (WFOŚ) • Samorządy gminne, inwestorzy prywatni • Starostwo Powiatowe, samorządy gminne, WIOŚ • Starostwo Powiatowe, samorządy gminne, organizacje społeczne

<ul style="list-style-type: none"> • Likwidacja nielegalnych źródeł zanieczyszczenia wód, powietrza i gleby • Edukacja mieszkańców nt. szkodliwości spalania odpadów 	
Cel operacyjny 3.3: Wykorzystanie potencjału walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego Powiatu i poprawy jakości życia	
<p style="text-align: center;"><i>Kierunki działań</i></p>	<p style="text-align: center;"><i>Uczestniczące podmioty</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym, w szczególności powodziom (zapobieganie osadnictwu na terenach zalewowych, uzupełnianie i modernizacja obiektów ochronnych) • Propagowanie i wspieranie produkcji energii z lokalnych źródeł odnawialnych • Rozwój produktów turystycznych Powiatu opartych na dziedzictwie przyrodniczym Powiatu • Wykorzystanie atrakcyjności przyrodniczej i krajobrazowej Powiatu do promocji osadnictwa 	<ul style="list-style-type: none"> • Mazowiecki Urząd Wojewódzki, Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej • WFOŚ, producenci urządzeń, organizacje społeczne, rolnicy • Mazowiecka Regionalna Organizacja Turystyczna (MROT), samorządy lokalne, Starostwo Powiatowe, przedsiębiorcy turystyczni, organizacje społeczne • Samorządy lokalne
Cel operacyjny 3.4: Zachowanie, rozwój i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego Powiatu	
<p style="text-align: center;"><i>Kierunki działań</i></p>	<p style="text-align: center;"><i>Uczestniczące podmioty</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie i realizacja działań propagujących dziedzictwo kulturowe Powiatu • Upowszechnienie kultury i twórczości • Rewitalizacja zabytkowych obiektów i Parków • Rozwój produktów turystycznych opartych na dziedzictwie kulturowym Powiatu 	<ul style="list-style-type: none"> • Samorządy lokalne, Starostwo Powiatowe, organizacje społeczne • j.w. • samorządy lokalne, właściciele obiektów, Wojewódzki Konserwator Zabytków, organizacje społeczne • MROT, samorządy lokalne, Starostwo Powiatowe, przedsiębiorcy turystyczni, właściciele obiektów, organizacje społeczne

Cele *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sochaczewskiego do 2020 roku* mogą zostać osiągnięte tylko poprzez realizację określonych, wpisujących się w nie działań, realizowanych przez samorządy, administrację państwową, podmioty gospodarcze, organizacje społeczne i samych mieszkańców. Należy podkreślić, że ani lista proponowanych kierunków działań, ani podmiotów mogących je zrealizować, nie stanowią zbiorów zamkniętych. Mogą i powinny one być uzupełniane i aktualizowane w trakcie okresu realizacji Strategii.

Zarząd Powiatu w Sochaczewie wśród celów wskazanych w ujęciu tabelarycznym, jako podstawowe i wymagające realizacji, określa cele ujęte na 3 płaszczyznach – w zakresie: infrastruktury drogowej, edukacji oraz pomocy społecznej.

W zakresie infrastruktury drogowej, która wymaga pilnych inwestycji, będzie realizowanie zadań inwestycyjnych opartych w głównej mierze na finansowaniu ze środków zewnętrznych – przede wszystkim z budżetu Unii Europejskiej na lata 2013 – 2020, który może być ostatnią szansą dla Polski na pozyskanie takiej ilości środków pieniężnych na podnoszenie jakości dróg poprzez ich przebudowę i rozbudowę. Główne założenia zostały opisane powyżej w ujęciu tabelarycznym.

W zakresie edukacji należy uwzględnić szereg działań ujętych poniżej:

- 1) Rozwój kształcenia ponadgimnazjalnego
  - Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb i aspiracji/preferencji uczniów, w tym uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych
  - Dostosowanie oferty edukacyjnej kształcenia ogólnego i zawodowego do potrzeb rynku pracy na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym, UE (współpraca z uczelniami wyższymi, PUP, współpraca z przedsiębiorcami, monitoring rynku pracy, współpraca z biznesem)
  - Zwiększenie udziału uczniów kontynuujących naukę w szkołach powiatu poprzez konkurencyjność oferty edukacyjnej w stosunku do powiatów ościennych (utrzymanie liczby przynajmniej na poziomie wyjściowym przy spadku liczby osób w wieku 16–18 lat w wyniku postępującego niżu demograficznego).
- 2) Podnoszenie jakości kształcenia
  - Podnoszenie jakości kształcenia, poprawa wyników egzaminów zewnętrznych
  - Organizacja płatnych zajęć dydaktycznych, wyrównawczych i pozalekcyjnych
  - Poprawa warunków kształcenia ogólnego (dalsze wyposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne i naukowe: multimedialne i elektroniczne, sprzęt TIK)
  - Poprawa warunków kształcenia zawodowego (dalsze wyposażenie szkół w nowoczesne pomoce dydaktyczne i naukowe: multimedialne i elektroniczne, wyposażenie pracowni nauki zawodu zgodne z wymogami i wytycznymi przeprowadzania egzaminów zawodowych oraz podstawy programowej kształcenia zawodowego)
  - Dalsza modernizacja pozostałych szkół i placówek oświatowych, poprawa estetyki (ZSJI, ZSCKP)
  - Modernizacja infrastruktury sportowej w placówkach oświatowych (ZSO, ZSJI, MOW, ZSCKP)
  - Tworzenie jak najlepszych warunków do pracy dydaktycznej i wychowawczej nauczycieli dalsze doskonalenie zawodowe nauczycieli, dalsze podnoszenie kompetencji i umiejętności wychowawczych, poprawa warunków placowych nauczycieli oraz pracowników A i O,
  - Nagradzanie najlepszych nauczycieli (Nagrody Starosty), wnioskowanie o medale i odznaczenia państwowe dla dyrektorów

- 3) Bezpieczeństwo i zdrowie
  - Zapewnienie uczniom wszechstronnego rozwoju i bezpieczeństwa (rozbudowa/modernizacja bazy sportowej i rekreacyjnej, eliminowanie barier architektonicznych, rozbudowa systemu monitoringu, realizacja programów dot. szeroko pojętego bezpieczeństwa)
  - Stworzenie pomocy specjalistycznej dla uczniów na poziomie powiatu(psycholog, laryngolog, psychiatra dziecięcy, neurolog, endokrynolog)
  - Zapewnienie systematycznego wsparcia terapii uzależnień
  - Kontynuacja podstawowej opieki medycznej w szkołach (gabinety pielęgniarstwa)
- 4) Zarządzanie oświatą
  - Poprawa jakości i efektywności zarządzania oświatą – informatyzacja szkół, dziennik elektroniczny, wdrożenie programu „Nowy Arkusz” firmy Vulcan (do IX 2016)
  - Stworzenie stanowisk komputerowych w szkołach dla nauczycieli oraz zakup kserokopiarki dla nauczycieli
  - Szybki przepływ informacji między organem prowadzącym a szkołami/placówkami
- 5) Wspieranie edukacji uczniów
  - Wspieranie edukacji uczniów napotyających na bariery ekonomiczne,
  - Kontynuacja programu stypendialnego dla uzdolnionej młodzieży
  - Wykorzystanie ogólnokrajowych programów stypendialnych dla uczniów uzdolnionych
- 6) Pozyskiwanie środków spoza budżetu OP
  - Aktywny udział w realizacji programów unijnych oraz innych programów na rzecz rozwoju oświaty
- 7) Inwestycje
  - Termomodernizacja budynków /ZSJI/
  - Doprowadzenie instalacji gazowej i zmiana ogrzewania na gazowe w ZSCKP, ZSJI i ZSRCKU (budynek po byłym internacie)
  - Budowa boisk wielofunkcyjnych przy szkołach
  - Budowa kanalizacji deszczowej wokół budynków szkolnych, wymiana kanalizacji wewnętrznej w szkołach
  - Podłączenie szkoły do kanalizacji miejskiej (ZST),
  - Utwardzenie terenu wokół szkół,
  - Budowa oczyszczalni ścieków (MOW),
  - Wymiana instalacji elektrycznej oraz oświetlenia,
  - Oświetlenie terenu wokół szkół,
  - Ogrodzenie terenu szkoły (ZSRCKU),
  - Remont pomieszczeń sanitarnych, wymiana podłóg w salach lekcyjnych oraz pomieszczeniach warsztatowych (ZSCKP)
  - Remont dachów (duża sala gimnastyczna w ZSCKP, hala sportowa ZST),
  - Dopuszczenie pracowni specjalistycznych w szkołach (ZSCKP, ZSRCKU, ZST)
  - Założenie sadu dydaktycznego(ZSRCKU)

W zakresie pomocy społecznej opracowane zostaną nowe rozwiązania strategiczne ujmujące wszystkie bieżące oraz przyszłe potrzeby, które będą w kręgu działania instytucji na tym ze szczególnym zorientowaniem na należytą obsługę osób potrzebujących wsparcia ze strony różnych form funkcjonowania pomocy społecznej. W tym zakresie będzie optymalizowana baza lokalowa oraz baza kadrowa, z wykorzystaniem instrumentów finansowych dostępnych na poziomie krajowym oraz lokalnym. Olbrzymia ilość nałożonych na powiaty obowiązków w zakresie świadczenia pomocy społecznej będzie wymagał zaangażowania finansowego i w

związku z tym rodzi się potrzeba jak najlepszej absorpcji środków ze źródeł zewnętrznych, aby zapewnić wymagany standard obsługi klientów.

Doprecyzowanie znajdzie swój wyraz w strategii rozwoju pomocy społecznej, która będzie uzupełnieniem i doprecyzowaniem przedmiotowej strategii.

CZEŚĆ V: SPÓJNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU POWIATU Z KIERUNKAMI ROZWOJU MAZOWSZA, POLSKI I UNII EUROPEJSKIEJ

Zgodnie z najbardziej aktualną metodologią dla dokumentów strategicznego zarządzania rozwojem społeczno-ekonomicznym, strategia powinna mieć charakter zintegrowany. Jedną z cech tak definiujących strategię jest jej integracja wertykalna. Oznacza ona, że strategia rozwoju danego obszaru powinna być spójna ze strategiami na poziomie nadrzędnym, obejmującymi większe obszary, w skład których wchodzi dany obszar.

Spójność strategii nie oznacza jednak pełnej tożsamości celów, a tym bardziej kierunków zapisanych w nich działań. Należy tu bowiem wziąć pod uwagę specyfikę obszarów, których dotyczą te dokumenty: inny poziom oddziaływania (inne zakresy kompetencji ich władz) oraz różnice poziomu rozwoju (różnych jego aspektów), wpływające na różne definiowanie jego priorytetów. Im mniejszy dystans w hierarchii obszarów i różnice w ich rozwoju (np. relacja strategia powiatowa - strategia wojewódzka), tym większa powinna być spójność celów i kierunków działań w ich dokumentach strategicznych, podczas gdy przy większym dystansie (strategia powiatowa vs. strategia kraju, strategia powiatowa vs. strategia Unii Europejskiej) spójność ta będzie bardziej ograniczona. Jednak i tu, chociażby z powodów praktycznych, powinny wystąpić (racjonalnie uzasadnione), wspólne elementy, gdyż to warunkuje dostęp do środków unijnych i krajowych na realizację zapisanych w tych dokumentach celów rozwoju.

Liczba strategicznych dokumentów na różnych poziomach jest bardzo duża - są to zarówno strategie i programy o charakterze ogólnym, jak i sprofilowane (sektorowe). Z konieczności więc odnosimy się tylko do najistotniejszych, na trzech poziomach:

- 1/ Mazowsza (*Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 roku*);
- 2/ kraju (*Strategia Rozwoju Kraju 2020*);
- 3/ oraz Unii Europejskiej (*Strategia Europa 2020*).

Powiązania celów *Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu sochaczewskiego do 2020 roku* i celów strategii rozwoju terytoriów obejmujących obszar powiatu zaprezentowane zostały poniżej.

Cel strategiczny 1: Rozwój gospodarczy Powiatu

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO ROKU 2030:

Priorytetowy cel strategiczny PRZEMYSŁ I PRODUKCJA - Rozwój produkcji ukierunkowanej na eksport w przemyśle zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym

Kierunek działania 1. Tworzenie warunków do generowania i absorpcji innowacji

Działanie 1.3. Zwiększenie współpracy pomiędzy środowiskami biznesu i nauki oraz samorządem w procesie rozwoju innowacji

Kierunek działania 2. Rozwój produkcji: tworzenie warunków przyjaznych dla inwestorów i przedsiębiorców

Działanie 2.1. Działania na rzecz rozwoju usług okołobiznesowych dla przedsiębiorców oraz rozwój systemów poręczeń kredytowych i pożyczek, szczególnie dla przedsięwzięć innowacyjnych

Działanie 2.2. Wsparcie rozwoju stref produkcyjnych i terenów inwestycyjnych zgodnie z zapisami PZPVM lub SUiKZP/MPZP

Kierunek działania 3. Wsparcie tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw produkcyjnych

Działanie 3.1. Wsparcie dla firm produkcyjnych inwestujących w nowe miejsca pracy, w tym tworzących i rozwijających jednostki B+R

Kierunek działania 5. Tworzenie warunków do zwiększenia inwestycji pozarolniczych – głównie w przemyśle rolno-spożywczym

Działanie 5.1. Rozwój specjalizacji regionalnych przemysłu rolno-spożywczego

Cel strategiczny GOSPODARKA - Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój działalności gospodarczej oraz transfer i wykorzystanie nowych technologii

Kierunek działania 6. Wykorzystanie i wzmocnianie specjalizacji regionalnych

Działanie 6.1. Wsparcie lokalnych specjalizacji gospodarczych

Działanie 6.2. Wsparcie powstawania i rozwoju klastrów oraz sieci współpracy między przedsiębiorstwami

Kierunek działania 10. Restrukturyzacja miast w celu wzmocnienia ich funkcji społeczno-gospodarczych

Działanie 10.1. Modernizacja struktury gospodarki lokalnej poprzez rozwój instrumentów finansowych pobudzających przedsiębiorczość

Działanie 10.2. Kompleksowe i zintegrowane działania rewitalizacyjne w miastach

Kierunek działania 11. Wzmocnianie potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich

Działanie 11.1. Tworzenie sieci współpracy i klastrów wiejskich rozwijających specjalizacje branżowe

Działanie 11.2. Wzmocnianie towarowości i produktywności gospodarstw

Działanie 11.3. Odtworzenie poziomu ilościowego rodzin pszczelich

Działanie 11.4. Poprawa efektywności ekonomicznej i innowacyjności sektora rolnego, w tym poprzez rozwój rolnictwa ekologicznego

Działanie 11.5. Wsparcie inwestycji w infrastrukturę ułatwiającą prowadzenie działalności gospodarczej

Działanie 11.6. Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie pozarolniczych miejsc pracy

Cel strategiczny SPOŁECZEŃSTWO - Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału

ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki

Kierunek działania 18. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego

Działanie 18.1. Kształcenie zawodowe młodzieży

Działanie 18.2. Kształcenie ustawiczne i podnoszenie kwalifikacji zawodowych

Działanie 18.5. Dostosowywanie systemów kształcenia i szkoleń do potrzeb rynku pracy

Cel ramowy KULTURA I DZIEDZICTWO - Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa

kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia

Kierunek działania 32. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu

Działanie 32.1. Poprawa atrakcyjności turystycznej regionu w oparciu o walory przyrodnicze (w szczególności w obszarach pasm turystycznych)

Działanie 32.2. Wsparcie rozwoju turystyki kulturowej oraz tworzenia nowych produktów turystycznych

Działanie 32.3. Ochrona spuścizny kulturowej regionu (materialnej i niematerialnej)

Działanie 32.4. Rozwój systemu obsługi turystów (zaplecza turystycznego i systemu

informacji turystycznej)

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020:

Obszar strategiczny II: Konkurencyjna gospodarka

Cel II.2: Wzrost wydajności gospodarki

Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:

II.2.1: Zwiększenie produktywności gospodarki

II.2.2: Wzrost udziału przemysłów średnio- i wysokozaawansowanych technologicznie

II.2.3: Zwiększenie konkurencyjności i modernizacja rolnictwa

II.2.4: Poprawa warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej

STRATEGIA EUROPA 2020:

Priorytet 1: WZROST INTELIGENTNY, czyli rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach

CEL 1: OSIĄGNIĘCIE WSKAŹNIKA ZATRUDNIENIA NA POZIOMIE 75%, wśród kobiet i

mężczyzn w wieku 20–64 lat, w tym poprzez zwiększenie zatrudnienia młodzieży, osób starszych i pracowników nisko wykwalifikowanych oraz skuteczniejszą integrację legalnych imigrantów.

CEL 2: POPRAWA WARUNKÓW PROWADZENIA DZIAŁALNOŚCI

BADAWCZO-ROZWOJOWEJ,

w szczególności z myślą o tym, aby łączny poziom inwestycji publicznych i prywatnych w tym sektorze osiągnął 3% PKB; ponadto Komisja Europejska opracuje wskaźnik odzwierciedlający efektywność działalności badawczo-rozwojowej i innowacyjnej.

Cel strategiczny 2: Rozwój i wykorzystanie kapitału społecznego dla społeczno – gospodarczego rozwoju Powiatu

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO ROKU 2030:

Cel strategiczny SPOŁECZEŃSTWO - Poprawa jakości życia oraz wykorzystanie kapitału

ludzkiego i społecznego do tworzenia nowoczesnej gospodarki

Kierunek działań 18. Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego

Działanie 18.4. Budowa społeczeństwa obywatelskiego i kształtowanie tożsamości regionalnej

Kierunek działań 19. Aktywizacja rezerw rynku pracy oraz działania na rzecz poprawy sytuacji demograficznej

Działanie 19.1. Aktywizacja zawodowa osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, w tym osób wychowujących dzieci, niepełnosprawnych oraz absolwentów i osób w wieku 50+

Działanie 19.2. Upowszechnianie opieki żłobkowej i wychowania przedszkolnego

Działanie 19.3. Wspieranie rodzin wielodzietnych

Kierunek działań 22. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego, integracja społeczna

Działanie 22.2. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej osób niepełnosprawnych, starszych oraz w trudnej sytuacji życiowej

Działanie 22.3. Wspomaganie zadań mających na celu włączenie społeczne i przeciwdziałanie ubóstwu

Kierunek działań 23. Wyrównanie szans edukacyjnych

Działanie 23.1. Zwiększenie dostępności usług oświatowych na obszarach wiejskich

Działanie 23.2. Tworzenie warunków materialnych i organizacyjnych służących wyrównywaniu szans edukacyjnych młodzieży wiejskiej

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020:

Obszar strategiczny I: Sprawne i efektywne państwo

Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela

Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:

I.3.2. Rozwój kapitału społecznego

I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela

I.3.4. Utrwalenie bezpieczeństwa narodowego

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

Cel III.1. Integracja społeczna

Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:

III.1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym

III.1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych

STRATEGIA EUROPA 2020:

Priorytet 3: WZROST SPRZYJAJĄCY WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU, czyli wspieranie

gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Cel 5: Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza poprzez ograniczanie ubóstwa, mając na celu wydzwignięcie z ubóstwa lub wykluczenia społecznego 20 milionów obywateli.

Cel strategiczny 3: Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego Powiatu i poprawy jakości życia

Cel ramowy KULTURA I DZIEDZICTWO - Wykorzystanie potencjału kultury i dziedzictwa

kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego regionu i poprawy jakości życia

Kierunek działań 32. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu

Działanie 32.1. Poprawa atrakcyjności turystycznej regionu w oparciu o walory przyrodnicze (w szczególności w obszarach pasm turystycznych)

Działanie 32.2. Wspieranie rozwoju turystyki kulturowej oraz tworzenia nowych produktów turystycznych

Działanie 32.3. Ochrona spuścizny kulturowej regionu (materialnej i niematerialnej)

Działanie 32.4. Rozwój systemu obsługi turystów (zaplecza turystycznego i systemu informacji turystycznej)

Kierunek działań 33. Upowszechnianie Kultury i twórczości

Działanie 33.1. Rozwój zaplecza instytucjonalnego kultury i digitalizacja zasobów

Działanie 33.2. Promowanie różnorodności kulturowej i artystycznej regionu

Działanie 33.3. Wspieranie edukacji kulturalnej i artystycznej

Kierunek działań 34. Kreowanie miast jako centrów aktywności kulturalnej

Działanie 34.1. Wykorzystywanie ośrodków miejskich do tworzenia i promowania kultury

Cel ramowy ŚRODOWISKO I ENERGETYKA - Zapewnienie gospodarce regionu zdywersyfikowanego zaopatrzenia w energię przy zrównoważonym gospodarowaniu zasobami środowiska

Kierunek działania 25. Dywersyfikacja źródeł energii i jej efektywne wykorzystanie

Działanie 25.1. Rozwój i proekologiczna modernizacja instalacji do produkcji energii elektrycznej i ciepłej w regionie, w tym zwiększenie udziału energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych

Kierunek działania 27. Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska

Działanie 27.1. Przeciwdziałanie fragmentaryzacji przestrzeni przyrodniczej i zwiększenie lesistości regionu

Działanie 27.3. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu i potencjału ekologicznego wód i związanych z nimi ekosystemów

Działanie 27.4. Przeciwdziałanie deficytowi wodnemu
Działanie 27.8. Racjonalne planowanie funkcji terenów z uwzględnieniem potrzeb ochrony Środowiska

Kierunek działania 30. Poprawa jakości wód, odzysk/unieszkodliwianie odpadów, odnowa terenów skażonych oraz ograniczenie emisji zanieczyszczeń

Działanie 30.1. Zmniejszenie obciążenia środowiska powodowanego emisjami zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby

Działanie 30.2. Porządkowanie i tworzenie spójnego systemu gospodarki odpadami

Kierunek działania 31. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych

Działanie 31.2. Poprawa bezpieczeństwa zasilania w energię miast poprzez budowę i modernizację lokalnych instalacji do produkcji energii ze szczególnym uwzględnieniem technologii kogeneracji i poligeneracji oraz wykorzystania OZE

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020:

Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka

Cel II.6 Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska

Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:

II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami

II.6.4. Poprawa stanu środowiska

II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu

Obszar strategiczny III. Spójność społeczna i terytorialna

Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług Publicznych

Priorytetowe kierunki interwencji publicznej:

III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych

III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych

STRATEGIA EUROPA 2020:

Priorytet 2: WZROST ZRÓWNOWAŻONY, czyli transformacja w kierunku gospodarki

niskoemisyjnej, efektywniej korzystającej z zasobów i konkurencyjnej.

CEL 3: ZMNIEJSZENIE EMISJI GAZÓW CIEPLARNIANYCH O 20%,

w porównaniu z poziomami z 1990 r.; zwiększenie do 20% udziału energii odnawialnej w ogólnym zużyciu energii; dążenie do zwiększenia efektywności energetycznej o 20%. Unia Europejska zdecydowana jest podjąć decyzję o osiągnięciu do 2020 r. 30-procentowej redukcji emisji w porównaniu z poziomami z 1990 r., o ile inne kraje rozwinięte zobowiążą się do porównywalnych redukcji emisji, a kraje rozwijające się wniosą wkład na miarę swoich zobowiązań i możliwości.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest podstawą opracowanych dokumentów przygotowywanych w Polsce na potrzeby programowania środków Unii Europejskiej na lata 2014-2020, tj. umowy partnerstwa i programów operacyjnych (uwzględniających środki z polityki spójności, wspólnej polityki rolnej - WPR i wspólnej polityki rybołówstwa - WPRyb). Obecnie jedynie *Umowa Partnerstwa* została przyjęta przez Komisję Europejską.

Umowa Partnerstwa jest dokumentem określającym kierunki interwencji w latach 2014-2020 trzech polityk unijnych w Polsce – Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej Wspólnej Polityki

Rybołówstwa. Przygotowując *Umowę* wzięto pod uwagę zapisy unijnych i krajowych dokumentów strategicznych, dotychczasowe doświadczenia związane z wdrażaniem **perspektywy 2004-2006 oraz 2007-2013.**

Umowa Partnerstwa przedstawia m.in.:

- cele i priorytety interwencji w ujęciu tematycznym i terytorialnym wraz z podstawowymi wskaźnikami,
- opis stopnia uzupełniania się działań finansowanych z Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybołówstwa,
- układ programów operacyjnych,
- zarys systemu finansowania oraz wdrażania.

Wskazane cele rozwojowe do 2020 roku, wskaźniki monitorujące ich realizację oraz zakres proponowanych interwencji stanowią punkt odniesienia do określania szczegółowej zawartości poszczególnych programów operacyjnych, zarówno krajowych, jak i regionalnych. W *Umowie Partnerstwa* wskazane zostało jedenaście celów tematycznych:

- **Cel tematyczny 1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji.**

Działania związane z inwestycjami w badania prowadzone przez instytucje naukowe na potrzeby gospodarki będą realizowane na poziomie krajowym. W procesie organizacji agend regionalnych, określających zakres badań związanych z regionalnymi inteligentnymi specjalizacjami, uczestniczyć będą przedstawiciele ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, ministra właściwego ds. nauki, Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR) oraz władze regionalne. Zwiększenie potencjału kadrowego sektora B+R, umiędzynarodowienie polskiej nauki, strategiczne programy badawcze oraz dostęp do instrumentów kapitałowych i gwarancyjnych dla ułatwienia wdrażania - innowacji i wyników prac B+R w przedsiębiorstwach jest wyłączną ofertą krajowej interwencji. Inwestycje w projekty dotyczące infrastruktury nauki są realizowane na poziomie krajowym, na podstawie *Polskiej Mapy Drogowej Infrastruktury Badawczej* (PMDIB). W przypadku identyfikacji zadań infrastrukturalnych instytucji nauki na poziomie regionalnym, wsparcie jest możliwe jedynie w ramach negocjacji Kontraktu Terytorialnego (KT). W ocenie propozycji zgłoszonych do KT przez władze regionalne dotyczących infrastruktury B+R na poziomie regionalnym uczestniczą przedstawiciele ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, ministra właściwego ds. nauki oraz NCBiR. KT zapewnia koordynację regionalnych i krajowych agend badawczo-rozwojowych, spełniając stosowne wymagania warunkowości ex-ante.

Prace badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw, wdrożenie ich wyników i infrastruktura niezbędna dla rozwoju technologicznego przedsiębiorstw, jako priorytetowe zadanie w ramach CT 1, są finansowane zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym. Skala (wartość), zasięg, kompleksowość projektów stanowią kryteria demarkacji między poszczególnymi programami operacyjnymi.

Mechanizmy koordynacji będą zapobiegały podwójnemu finansowaniu i służyły komplementarności interwencji.

Fundusze i programy realizujące CT 1:

- 1 PO IR; EFRR,
- 2 RPO; EFRR
- 3 PROW; EFRROW

- **Cel tematyczny 2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych.**

Działania związane z budową infrastruktury szerokopasmowej realizowane są z poziomu krajowego (PO PC), gdyż jak pokazują doświadczenia perspektywy 2007-2013, inwestycje w tym zakresie powinny być ściśle skoordynowane. Wpłynie to na skuteczność i efektywność interwencji związanej z budową sieci szerokopasmowego Internetu. Na poziomie krajowym realizowane są także kompleksowe projekty dotyczące e-integracji i rozwoju e- kompetencji. Interwencje na rzecz e-usług publicznych, cyfryzacji urzędów oraz profesjonalnych mechanizmów cyfrowego udostępniania informacji sektora publicznego realizowane są zarówno na poziomie krajowym, jak i regionalnym.

W przypadku inwestycji dotyczących cyfryzacji e-usług publicznych przedsięwzięcia realizowane na poziomie krajowym stanowią rodzaj standardu (w oparciu m.in. o akty prawne regulujące kwestie interoperacyjności), umożliwiającego zachowanie zasady kompatybilności technologicznej i projektowej dla przedsięwzięć realizowanych na poziomie regionalnym.

Fundusze i programy realizujące CT2:

- 1 PO PC; EFRR,
- 2 RPO; EFRR.

- **Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR).**

Interwencja w ramach CT 3 jest w znaczącym stopniu realizowana na poziomie regionalnym. Pozwoli to lepiej dopasować wsparcie do potrzeb rozwojowych przedsiębiorstw, efektywniej wykorzystać istniejący potencjał i uzyskać efekt synergii. Uwzględniona zostanie potrzeba jak najlepszego wykorzystania potencjału terytoriów cechujących się największą zdolnością do kreowania wzrostu gospodarczego (dużych ośrodków miejskich wraz z ich obszarami funkcjonalnymi). Towarzyszyć temu będą mechanizmy służące rozprzestrzenianiu procesów rozwojowych z biegunów wzrostu przy jednoczesnej budowie potencjału absorpcyjnego, jak również wykorzystanie potencjału endogenicznego innych obszarów, takich jak ośrodki

subregionalne, obszary wiejskie i inne obszary funkcjonalne o wyraźnej specjalizacji przestrzennej. Efektywne podejście terytorialne będzie możliwe przy zaangażowaniu i aktywnym udziale szerokiego grona interesariuszy: samorządu terytorialnego, przedsiębiorców, organizacji społecznych, lokalnych społeczności i środowisk. W przypadku programów krajowych w ramach CT 3 dostępne będą m.in.: instrumenty wspierające wdrożenie mechanizmu „od pomysłu do rynku” (jego końcowe etapy), instrumenty zwiększające dostępność specjalistycznych usług Instytucje otoczenia biznesu (IOB), w tym w zakresie internacjonalizacji i promocji gospodarczej firm, instrumenty służące wzmocnieniu powiązań kooperacyjnych o skali ponadregionalnej i krajowej, a także instrumenty o charakterze systemowym, związane z promocją innowacyjności i współpracy.

Fundusze i programy realizujące CT 3:

1 PO IR;	EFRR,
2 PO PW;	EFRR,
3 PROW;	EFRRROW,
4 PO RYBY;	EFMR
5 RPO;	EFRR.

• Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach.

W realizację działań zaangażowany będzie przede wszystkim Fundusz Spójności (FS) oraz EFRR. Realizacja części działań będzie dzielona między poziom krajowy i regionalny. W zakresie OZE oraz wysokosprawnej kogeneracji podział będzie zależny od mocy zainstalowanej. W zakresie efektywności energetycznej w budynkach użyteczności publicznej oraz mieszkaniowych kryterium podziału pomiędzy poziomem krajowym i regionalnym będą koszty (wydatki) kwalifikowalne oraz rodzaj beneficjenta. W odniesieniu do efektywności energetycznej przedsiębiorstw podział będzie wynikał ze statusu/rodzaju beneficjentów, a w zakresie transportu miejskiego od wielkości i rodzaju aglomeracji. W zakresie sieci elektroenergetycznych dla OZE podział między kraj a region będzie wynikał z rodzaju projektu i beneficjenta.

Na poziomie krajowym (PO LiŚ, FS) wspierane będą rozwiązania systemowe, demonstracyjne i pilotażowe oraz interwencje o zasięgu ponadregionalnym, istotne z punktu widzenia kraju. Na poziomie krajowym szczególnie widoczny będzie wymiar miejski prowadzonej interwencji - wspierane będą inwestycje wpisujące się w strategię niskoemisyjną (plany gospodarki niskoemisyjnej) w miastach (PO LiŚ, PO PW). Ponadto wyłącznie na poziomie krajowym (PO LiŚ, FS) wspierane będą inwestycje z zakresu sieci ciepłowniczych i chłodniczych wraz z wymianą źródła ciepła oraz ogólnopolskiego systemu doradztwa w zakresie efektywności energetycznej. W ramach inteligentnych sieci finansowana będzie wyłącznie na poziomie krajowym inteligentna sieć na niskim i średnim napięciu.

Na poziomie regionalnym (RPO - EFRR) wsparcie będzie koncentrowało się przede wszystkim na inwestycjach o zasięgu regionalnym i lokalnym oraz bazującym na istniejącym potencjale regionu (na przykład wsparcie produkcji urządzeń OZE, budowa instalacji do produkcji biokomponentów, biopaliw). Na tym poziomie wspierane będą również działania uzupełniające

w stosunku do wsparcia krajowego, również wpisujące się w dokumenty w zakresie gospodarki niskoemisyjnej.

Transport miejski jest w okresie 2014-2020 wspierany z poziomu krajowego - PO IiŚ i PO PW oraz regionalnego. Istotnym instrumentem koordynacji inwestycji w obszarach funkcjonalnych miast wojewódzkich są zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT). Strategia ZIT określa całościową koncepcję rozwoju transportu miejskiego na terenie objętym ZIT. Zaangażowanie poszczególnych programów i funduszy jest przedmiotem uzgodnień pomiędzy Związkiem ZIT, samorządem województwa i ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego. Strategia ZIT w powiązaniu z planem gospodarki niskoemisyjnej stanowi tym samym odpowiedź na wskazane w części diagnostycznej wyzwanie zapewnienia spójnej zintegrowanej strategii rozwoju transportu miejskiego.

Fundusze i programy realizujące CT4:

- 1 PO IiŚ; FS,
- 2 PO; PW EFRR,
- 3 PROW; EFRRROW,
- 4 RPO; EFRR,
- 5 PO Ryby; EFMR.

Cel tematyczny 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem.

W realizację działań zaangażowany będzie przede wszystkim FS oraz EFRR. Większość interwencji będzie realizowana z poziomu krajowego (PO IiŚ). W szczególności będą to działania skierowane na zwiększenie możliwości zapobiegania zagrożeniom naturalnym, na które Polska jest szczególnie narażona, tj. powodzi i suszy oraz reagowania na nie. W pierwszej kolejności wsparcie zostanie skierowane na opracowanie (lub aktualizację) odpowiednich dokumentów strategicznych i planistycznych wymaganych prawem unijnym lub krajowym. Działania infrastrukturalne koncentrowały się będą przede wszystkim na projektach mających na celu zwiększenie naturalnej retencji. Realizacja projektów związanych z budową lub modernizacją urządzeń wodnych będzie dopuszczona pod warunkiem uwzględnienia ich w dokumentach strategicznych spełniających wymogi ramowej dyrektywy wodnej i tzw. dyrektywy powodziowej. Realizowane będą również działania infrastrukturalne nakierowane na wzmocnienie odporności na zagrożenia związane z negatywnymi efektami zmian klimatu na obszarach szczególnie narażonych, tj. na obszarach miejskich (gospodarowanie wodami opadowymi) oraz na wybrzeżu Morza Bałtyckiego (zabezpieczanie brzegów morskich).

Rozwój form małej retencji będzie realizowany na poziomie krajowym ze środków FS (projekty realizowane na obszarze więcej niż jednego województwa) i regionalnym przy wykorzystaniu środków EFRR (projekty realizowane na obszarze jednego województwa). Przedsięwzięcia dotyczące rozwoju systemów zintegrowanego monitoringu i ostrzegania, prognozowania zagrożeń i reagowania na nie oraz wyposażenia i wzmocnienia służb ratowniczych realizowane będą zarówno na poziomie krajowym jak i regionalnym.

Z poziomu krajowego w ramach FS będą prowadzone działania informacyjno-edukacyjne na temat skutków zmian klimatu i sposobów reakcji na zagrożenia z tym związane.

Kierunki interwencji podejmowane w ramach CT5 (współfinansowane z FS, EFRR) będą miały charakter komplementarny do inwestycji realizowanych na obszarach wiejskich w ramach EFRROW. Dotyczy to zwłaszcza priorytetu 5 EFRROW (realizującego zgodnie z logiką interwencji EFRROW CT 6), który w sposób bezpośredni będzie realizowany poprzez wsparcie zalesiania marginalnych gruntów rolniczych. Niemniej jednak, wiele innych działań planowanych w ramach programu rolno-środowiskowego przyczyniać się będzie do zwiększenia potencjału adaptacyjnego do zmian klimatu w rolnictwie i do ograniczenia emisji netto gazów cieplarnianych w tym sektorze, wykorzystując efekty synergii i wielofunkcyjności promowanych praktyk rolniczych. W szczególności, wspierane będą zrównoważone metody produkcji oraz działania na rzecz ochrony gleb i wód, m.in. na wyznaczonych obszarach najbardziej podatnych na negatywne zjawiska erozji i zanieczyszczenia wód gruntowych (w tym OSN158), których efektem będzie zwiększanie odporności na stres wodny (adaptacja), akumulacja węgla organicznego w glebie oraz ograniczenie zużycia nawozów mineralnych (mitygacja). Także przeciwdziałanie porzucania gospodarki rolnej na obszarach o ograniczeniach naturalnych oraz wspieranie zachowania zasobów genetycznych zwierząt i roślin wykorzystywanych rolniczo będą miały pozytywny wpływ na realizację tego celu tematycznego.

Wdrażanie EFRROW będzie spójne z celami RDW w zakresie gospodarowania obszarami rolniczymi w obrębie dorzeczy. Część zaplanowanych w PROW interwencji chroniących trwałe użytki zielone i cenne siedliska będzie realizowana m.in. na tego typu obszarach.

Fundusze i programy realizujące CT5:

- 1 PO LiŚ; FS,
- 2 PROW; EFRROW,
- 3 RPO; EFRR

• Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami.

W realizację działań zaangażowany będzie przede wszystkim FS oraz EFRR. Podział pomiędzy poziom krajowy i regionalny w zakresie poprawy stanu środowiska, ochrony różnorodności biologicznej, jak i ochrony dziedzictwa kulturowego będzie zależny od skali, zasięgu i znaczenia projektów. Duże przedsięwzięcia o charakterze strategicznym będą realizowane w programie krajowym (PO LiŚ).

W przypadku gospodarki wodno-ściekowej podział interwencji pomiędzy poziomem krajowym a regionalnym będzie przebiegał - w regionach słabiej rozwiniętych - w oparciu o wielkość aglomeracji (ujętych w KPOŚK) wyrażonej w RLM (równoważna liczba mieszkańców), tj. wartość 10 tys. RLM (poziom krajowy powyżej tej granicy, poniżej - między 2 tys. a 10 tys. RLM - regionalny).

W przypadku gospodarki odpadami z poziomu krajowego wspierane będą kompleksowe inwestycje w zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi realizowane w regionach gospodarki odpadami, w których uwzględniono komponent dotyczący termicznego przekształcania odpadów. Na poziomie regionalnym zaś realizowane będą kompleksowe inwestycje w zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi w regionach gospodarki odpadami komunalnymi, w których nie przewidziano termicznego przekształcania odpadów. Do kompleksowych projektów zalicza się projekty zaplanowane zgodnie z hierarchią sposobu postępowania z odpadami i umożliwiające osiągnięcie celu dyrektywy 2008/98/UW, obejmujące następujące elementy: selektywna zbiórka odpadów komunalnych (w tym papier, metal, plastik, szkło oraz odpady biodegradowalne), instalacje do odzysku i recyklingu odpadów (w tym kompostowanie dla odpadów organicznych) oraz instalacje do odzysku energii lub mechaniczno-biologiczne instalacje do utylizacji dla pozostałych odpadów.

W przypadku projektów z zakresu kultury inwestycje w ramach CT6 będą realizowane na poziomie krajowym i regionalnym. Na poziomie krajowym (POIiS) wsparcie uzyskają inwestycje infrastrukturalne które są konieczne z powodu ich znaczenia dla właściwej ekspozycji dziedzictwa kulturowego Polski na arenie europejskiej (np. zabytki UNESCO) oraz inwestycje w instytucjach działających na rzecz kultury, o znaczeniu krajowym lub ponadregionalnym. Na poziomie regionalnym (RPO) wsparcie uzyskają pozostałe inwestycje w obiekty zabytkowe, ważne z punktu widzenia rozwoju konkretnego regionu, wynikające ze strategii rozwoju województw.

Fundusze i programy realizujące CT6:

1 PO IiŚ;	FS, EFRR,
2 PROW;	EFRRROW,
3 PO RYBY;	EFMR,
4 RPO;	EFRR

• Cel tematyczny 7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej.

W ramach sektora transportu, z poziomu krajowego będą realizowane inwestycje drogowe i kolejowe w sieci TEN-T. Uzupełniająco wdrażane będą także projekty kolejowe i drogowe poza siecią TEN-T. Inwestycje tego typu koncentrowały się będą na wyprowadzaniu ruchu drogowego z miast w kierunku sieci TEN-T, a także na odciążaniu ich od nadmiernego ruchu tranzytowego (wybrane odcinki włączające do sieci TEN-T, obwodnice).

W tym zakresie wsparcie dla obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich Polski Wschodniej realizowane będzie w PO PW.

Krajowe inwestycje kolejowe poza siecią TEN-T dotyczyć będą linii, na których zarządcą jest PKP PLK. W przypadku PO PW wsparcie obejmuje kolejowe inwestycje o znaczeniu ponadregionalnym wzmacniające spójność całego makroregionu i sprzyjające poprawie dostępności zewnętrznej. Po uzgodnieniu z PKP PLK z poziomu regionalnego mogą być realizowane inwestycje również na sieci TEN-T, w przypadku gdy mają one znaczenie regionalne. Z poziomu regionalnego finansowane będą również istotne w skali regionalnego systemu transportu kolejowego inwestycje punktowe przeznaczone do obsługi transportu

pasażerskiego i towarowego, w tym zapewniające wzrost efektywności zarządzania przewozami kolejowymi oraz podnoszące standard obsługi klientów korzystających z usług kolejowych.

W kontekście publicznego transportu kolejowego na obszarach funkcjonalnych miast, wsparcie uzyska kolej aglomeracyjna. Tylko z poziomu krajowego wspierane będą inwestycje związane z poprawą bezpieczeństwa ruchu lotniczego w sieci TEN-T. Obejmować one będą istniejące lotniska w sieci bazowej TEN-T i krajowy organ zarządzania ruchem lotniczym. Ponadto, z poziomu krajowego realizowane będą również projekty służące poprawie bezpieczeństwa ruchu drogowego i kolejowego.

Na poziomie regionalnym interwencja ze środków EFRR zostanie skoncentrowana na inwestycjach na drogach i liniach kolejowych o znaczeniu regionalnym, doprowadzających ruch w kierunku sieci TEN-T i poprawiających na nich bezpieczeństwo. Na tym poziomie również będą realizowane inwestycje w tzw. drogi lokalne, jeśli spełniają one będą wskazane powyżej kryteria. Inwestycje w tabor kolejowy będą możliwe na poziomie krajowym i regionalnym, w zależności od rodzaju połączeń.

Zarówno z poziomu krajowego jak i regionalnego wspierane będą inwestycje związane z transportem śródlądowym i morskim. Inwestycje realizowane na poziomie krajowym wskazuje DI do SRT zaś na poziomie regionalnym - właściwe zestawienia projektów priorytetowych dla inwestycji transportowych.

W zakresie sektora energetyki wszystkie inwestycje będą realizowane wyłącznie na poziomie krajowym.

Fundusze i programy realizujące CT7

- 1 PO liŚ; FS, EFRR,
- 2 PO PW; EFRR,
- 3 RPO; EFRR.

• Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.

W realizację działań zaangażowany jest przede wszystkim EFS. Na szczeblu krajowym w latach 2014-2020 interwencja EFS w zakresie CT8 skupia się na tworzeniu ram dla funkcjonowania polityki rynku pracy, wypracowaniu mechanizmów wspierających przedsiębiorstwa w strategicznych wyzwaniach, a także wsparciu działań związanych z osobami niepełnosprawnymi na rynku pracy. Ponadto istotnym elementem wsparcia na szczeblu krajowym jest wsparcie indywidualne udzielane osobom młodym w wieku 15-29 lat, w tym szczególnie osobom, które nie posiadają zatrudnienia oraz nie uczestniczą w kształceniu lub szkoleniu (tzw. młodzież NEET). Przyjęte rozwiązanie związane jest z potrzebą koordynacji działań realizowanych w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.

Na poziomie regionalnym wsparcie skierowane jest do indywidualnych osób pozostających

poza rynkiem pracy.

Działania EFRR (w ramach PI 8b.) realizowane są z poziomu regionalnego.

Fundusze i programy realizujące CT8:

- 1 PO WER; EFS,
- 2 PROW; EFRROW,
- 3 RPO; EFS, EFRR,
- 4 PO RYBY; EFMR.

- **Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.**

Przedsięwzięcia w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem są realizowane zarówno na poziomie krajowym, jak regionalnym. Na poziomie krajowym realizowane są działania związane z poprawą ram funkcjonowania w obszarze pomocy i integracji społecznej oraz podnoszenie kwalifikacji pracowników instytucji działających w tym obszarze (PO WER - EFS). Dodatkowo na poziomie krajowym realizowane jest bezpośrednie wsparcie na rzecz społeczności romskiej i osób odbywających karę pozbawienia wolności. Co do zasady jednak wsparcie skierowane do osób i rodzin jest realizowane w programach regionalnych.

Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną będą dzielone pomiędzy poziom krajowy i regionalny, przy czym na poziomie krajowym realizowane będą inwestycje w zakresie infrastruktury ratownictwa medycznego oraz ponadregionalnej infrastruktury ochrony zdrowia (PO liŚ - EFRR). Wsparcie EFRR w zakresie infrastruktury społecznej, rewitalizacji oraz wsparcia PES będzie realizowane w programach regionalnych.

Fundusze i programy realizujące CT9:

- 1 PO WER; EFS,
- 2 PROW; EFRROW,
- 3 RPO; EFS, EFRR,
- 4 PO liŚ; EFRR.

- **Cel tematyczny 10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie.**

W realizację działań zaangażowany będzie przede wszystkim EFS. Na poziomie krajowym realizowane będą działania związane z poprawą ram funkcjonowania polityki edukacyjnej, szkolnictwa wyższego (w tym indywidualne wsparcie osób) oraz uczenia się przez całe życie. Na poziomie regionalnym wsparcie kierowane jest do indywidualnych osób uczestniczących w procesie kształcenia i chcących podnieść swoje kwalifikacje (od poziomu edukacji przedszkolnej po kształcenie pomaturalne oraz kształcenie ustawiczne formalne i pozaformalne), a także do szkół i placówek oświatowych uczestniczących w kształceniu, ich uczniów i słuchaczy oraz nauczycieli. Działania finansowane z EFRR będą podejmowane tylko z poziomu regionalnego.

Fundusze i programy realizujące CT 10

- 1 PO WER; EFS,
- 2 RPO; EFS, EFRR,
- 3 PROW; EFRROW.

- **Cel tematyczny 11. Wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej.**

Wdrażanie tego celu realizowane jest wyłącznie na poziomie krajowym ze środków EFS. Fundusze i programy realizujące CT11: PO WER; EFS.

CZĘŚĆ VI: WDRAŻANIE STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU SOCHACZEWSKIEGO DO 2020 ROKU

Opracowana przez jednostkę samorządową strategia rozwoju ma wartość tylko wtedy, gdy zostanie zrealizowana, w maksymalnie możliwym stopniu. Ta, wydawałoby się, oczywista zasada, często nie jest w praktyce realizowana. Wynikać to może z różnych powodów. Jednym z nich jest na pewno niewłaściwa motywacja dla decyzji o opracowaniu strategii. Wiele samorządów podjęło ją tylko dlatego, że posiadanie dokumentu strategicznego warunkowało w teorii dostęp do unijnych środków pomocowych. Ale często powodem bywa też brak wiedzy o zasadach wdrażania strategii lub/i nieumiejętność zarządzania strategicznego samorządową jednostką terytorialną.

Efektywne wdrożenie strategii wymaga spełnienia kilku warunków:

- 1/ Określenia w dokumencie strategii wskaźników jej realizacji. Osiągnięcie tych wskaźników będzie oznaczało osiągnięcie celów operacyjnych i strategicznych, którym są one przypisane.
- 2/ dostosowania struktur administracji powiatowej do wymogów zarządzania strategicznego.
- 3/ Opracowania Szczegółowych Planów Realizacji dla zadań współtworzących poszczególne Programy Operacyjne.
- 4/ Przełożenia Programów Operacyjnych Strategii na Wieloletnią Prognozę Finansową (WPF) i Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI).
- 5/ Współpracy instytucji powiatowych z interesariuszami procesu.
- 6/ Promocji wewnętrznej i zewnętrznej procesu wdrażania.

1. Wskaźniki realizacji Strategii

Elementem Strategii, niezbędnym do monitoringu i oceny postępów jej wdrażania i rezultatów jest zestaw wskaźników, których osiągnięcie będzie oznaczało realizację celów operacyjnych i strategicznych, którym są one przypisane.

Dąży się do tego, by wskaźniki miały charakter wymierny, co w Polsce często zawężająco utożsamia się z charakterem liczbowym, jednak takie podejście nie zawsze sprawdza się, gdy oczekiwane zmiany mają charakter jakościowy: ich skwantyfikowanie jest albo niemożliwe, albo też wymaga nieracjonalnie dużych w stosunku do efektu nakładów pracy i kosztów.

Wskaźniki realizacji celów Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Sochaczewskiego

Cel nadrzędny: Poprawa jakości życia i trwały rozwój Powiatu Sochaczewskiego

Cel strategiczny 1: Rozwój gospodarczy Powiatu

Cel operacyjny 1.1: Podnoszenie jakości i rozwój infrastruktury technicznej

Długość wybudowanych i zmodernizowanych dróg

Liczba mieszkańców mających dostęp do internetu szerokopasmowego

Liczba przyłączy do sieci energetycznej na obszarach aktywności gospodarczej

Liczba przyłączy do sieci gazowej na obszarach aktywności gospodarczej

Liczba przyłączy do systemów oczyszczania ścieków na obszarach aktywności gospodarczej

Cel operacyjny 1.2: Promocja zatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobociu

Opracowana szczegółowa analiza systemu edukacji w kontekście rynku pracy Powiatu

Opracowana sektorowa strategia zatrudnienia ze szczególnym uwzględnieniem młodych mieszkańców Powiatu

Dostępność nowej oferty edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym, zgodnej z potrzebami lokalnego rynku pracy

Dostępność nowej oferty kształcenia ustawicznego

Liczba szkół oferujących doradztwo zawodowe

Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej

Liczba zaktywizowanych bezrobotnych

Liczba zrealizowanych działań propagujących przedsiębiorczość wśród młodzieży

Liczba nowych połączeń komunikacyjnych na obszarach peryferyjnych, umożliwiającą im mieszkańcom dostęp do rynków pracy

Cel operacyjny 1.3: Promocja gospodarcza Powiatu i ułatwianie procesu inwestycji ze szczególnym uwzględnieniem zaawansowanych i średniozaawansowanych technologii oraz inwestycji w przemyśle i przetwórstwie rolno-spożywczym

**Opracowana Strategia Promocji Gospodarczej Powiatu Sochaczewskiego
Liczba przygotowanych ofert inwestycyjnych na obszarze Powiatu
Liczba inwestorów zainteresowanych ofertami inwestycyjnymi Powiatu
Stworzony jednolity system zachęt inwestycyjnych na terenie gmin Powiatu**

Cel operacyjny 1.4: Inicjowanie i wspieranie rozwoju infrastruktury dla turystyki

**Opracowany Master Plan Rozwoju Turystyki w Powiecie Sochaczewskim wraz z Planem Operacyjnym Rozwoju Infrastruktury Turystycznej
Liczba zrealizowanych usług doradczych dla podmiotów turystycznych dot. pozyskiwania funduszy na inwestycje
Liczba/długość zrealizowanych obiektów infrastruktury turystycznej**

Cel strategiczny 2: Rozwój i wykorzystanie kapitału społecznego dla społeczno-gospodarczego rozwoju Powiatu

Cel operacyjny 2.1: Integrowanie społeczności z wykorzystaniem dziedzictwa kulturowego Powiatu

**Liczba imprez nawiązujących do dziedzictwa kulturowego
Liczba imprez integrujących różne grupy wiekowe
Liczba wspartych i promowanych lokalnych zespołów artystycznych**

Cel operacyjny 2.2: Stałe podnoszenie poziomu nauczania z wykorzystaniem jego ponadstandardowych form

**Odsetek nauczycieli objętych procesem doskonalenia zawodowego
Liczba zajęć dodatkowych i fakultatywnych i odsetek objętych nimi uczniów
Liczba szkół Powiatu uczestniczących w krajowych i międzynarodowych programach i projektach**

Cel operacyjny 2.3: Podnoszenie jakości i rozwój infrastruktury społecznej

Liczba filii bibliotecznych w gminach wiejskich utworzonych na bazie świetlic

Liczba utworzonej przestrzeni publicznej na obszarach wiejskich: skwerów, placów zabaw, lokalnych boisk
Liczba zmodernizowanych placówek kultury
Liczba zmodernizowanych placówek/jednostek pomocy społecznej

Cel operacyjny 2.4: Podnoszenie jakości i rozwój usług publicznych

Liczba działań podnoszących dostępność i jakość opieki zdrowotnej
Nowa oferta programowa Domów Kultury i GOK-ów
Liczba doposażonych szkół i placówek kultury

Cel operacyjny 2.5: Ograniczanie wykluczenia społecznego

Liczba działań uspołeczniających system opieki socjalnej
Liczba działań rozwijających instytucjonalny system wsparcia
Liczba nowych rodzin zastępczych
Liczba nowej infrastruktury dla usamodzielniających się wychowanków
Liczba imprez integrujących społecznie grupy wykluczone
Liczba uczniów objętych systemem stypendiów naukowo-socjalnych

Cel operacyjny 2.6: Współpraca międzysektorowa na rzecz społeczno-gospodarczego rozwoju Powiatu

Liczba działań Samorządu Powiatu z Lokalnymi Grupami Działania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich Powiatu
Powołana międzysektorowa Powiatowa Rada Pożytku Publicznego
Liczba gmin wiejskich Powiatu, które posiadają budżet obywatelski i wartość tego budżetu

Cel operacyjny 2.7: Współpraca JST na rzecz społeczno-gospodarczego rozwoju Powiatu

Funkcjonująca praktyka uzgadniania przez Starostwo Powiatowe i samorządy gminne kierunków rozwoju Powiatu
Liczba wspólnych działań samorządów przy pozyskiwaniu funduszy zewnętrznych
Liczba wspólnie zrealizowanych inwestycji infrastrukturalnych

Cel strategiczny 3: Zachowanie i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego oraz walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego Powiatu i poprawy jakości życia

Cel operacyjny 3.1: Ochrona krajobrazowej atrakcyjności Powiatu jako istotnego warunku jego atrakcyjności osadniczej i turystycznej

**Liczba mieszkańców i instytucji w Powiecie objętych działaniami edukacyjnymi nt. ekologicznej i ekonomicznej wartości krajobrazu i obszarów chronionych
Liczba promowanych, wspieranych i zrealizowanych działań utrzymujących i przywracających ład przestrzenny na obszarze Powiatu**

Cel operacyjny 3.2: Podnoszenie jakości środowiska naturalnego Powiatu

**Powierzchnia gruntów objętych zalesianiem
Liczba działań edukujących prywatnych właścicieli lasów w zakresie prawidłowej gospodarki leśnej
Wykonana mapa akustyczna Powiatu i opracowany kompleksowy program ochrony środowiska przed hałasem w Powiecie Sochaczewskim
Liczba mieszkańców korzystających z sieci gazowej i lokalnych sieci energetycznych wykorzystujących odnawialne źródła energii
Liczba mieszkańców korzystających z systemów oczyszczania ścieków, w tym oczyszczalni przydomowych
Liczba zlikwidowanych nielegalnych źródeł zanieczyszczenia wód, powietrza i gleby
Liczba mieszkańców objętych działaniami edukacyjnymi nt. szkodliwości spalania odpadów**

Cel operacyjny 3.3: Wykorzystanie potencjału walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarczego Powiatu i poprawy jakości życia

**Liczba mieszkańców na obszarach objętych zrealizowanymi projektami dot. przeciwdziałania zagrożeniom naturalnym, w szczególności powodziom
Liczba projektów propagujących i wspierających produkcję energii z lokalnych źródeł odnawialnych
Liczba nowych produktów turystycznych opartych na dziedzictwie przyrodniczym Powiatu
Liczba działań promujących osadnictwo na terenie Powiatu z wykorzystaniem jego atrakcyjności przyrodniczej i krajobrazowej**

Cel operacyjny 3.4: Zachowanie, rozwój i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego Powiatu

**Liczba zrealizowanych działań propagujących dziedzictwo kulturowe Powiatu
Liczba zrealizowanych działań upowszechniających kulturę i twórczość
Liczba zrewitalizowanych zabytkowych obiektów i parków
Liczba nowych produktów turystycznych opartych na dziedzictwie kulturowym Powiatu**

2. Dostosowanie struktur administracji powiatowej do wymogów zarządzania strategicznego, czyli zarządzania przez cele

Proces ten oznacza to m.in.:

- utworzenie zespołów zadaniowych, nie zawsze pokrywających się z formalną strukturą administracji powiatowej, bo często wymagających udziału przedstawicieli różnych jej komórek/institucji, zorientowanych na realizację określonych, zdefiniowanych w strategii zadań i celów,
- przeszkolenie pracowników administracji w zakresie podejścia projektowego do realizacji zadań, w tym w zakresie monitoringu realizacji przypisanych im zadań i celów,
- włączenie monitorowania realizacji Strategii w zadania poszczególnych komórek/ jednostek administracji powiatowej,
- stałe podnoszenie kwalifikacji pracowników samorządowych w zakresie objętym Strategią, w tym ich usług na rzecz mieszkańców i inwestorów,
- doskonalenie struktur organizacyjnych i procedur postępowania administracyjnego, tak by wspierały proces realizacji Strategii,
- przeciwdziałanie dość powszechnemu w polskiej administracji biurokratycznemu i rutynowemu podejściu do zadań i interesantów,
- motywowanie pracowników i uświadamianie im zależności ich pracy od jej rezultatów i satysfakcji petentów (wprowadzenie systemu oceny pracowników przez zwierzchników i interesantów),
- stałe zwiększanie możliwości technicznych (sprzętowych, lokalowych itp.) i organizacyjnych powiatowych instytucji, tak by mogły sprostać nowym wyzwaniom zawartym w Strategii,
- stworzenie systemu monitoringu występujących w powiecie zjawisk i zachodzących procesów w sferze społecznej, gospodarczej, środowiska i zarządzania powiatem; jego zadaniem będzie bieżące dostarczanie i analiza informacji umożliwiające podejmowanie decyzji dotyczących właściwej realizacji założeń Strategii, w tym także ewentualnej ich modyfikacji.

Takie dostosowanie administracji powiatowej, nie tylko pozwoli na pełniejsze zrealizowanie *Strategii zrównoważonego rozwoju powiatu sochaczewskiego do 2020 roku*, ale też pozytywnie wpłynie na profesjonalizm działań samorządu lokalnego, budując jego pozytywny wizerunek w oczach mieszkańców, partnerów różnych szczebli, instytucji finansujących i inwestorów.

3. Opracowanie szczegółowych planów realizacji zadań wchodzących w skład poszczególnych Programów Operacyjnych

Programy Operacyjne stanowią jedynie listy zadań, których zrealizowanie przyczyni się do osiągnięcia celów Strategii. By zostały one prawidłowo zrealizowane, powinny zostać szczegółowo opisane w postaci planów realizacyjnych. Plany te powinny mieć najlepiej formułę projektów i w związku z tym określać:

- cel realizacji danego działania,

- jego ramy czasowe,
- miejsce (-ca) realizacji zadania,
- podmioty realizujące,
- harmonogram czasowy zadania,
- funkcje/szczegółowe zadania poszczególnych podmiotów, relacje między nimi,
- budżet zadania,
- źródła finansowania,
- harmonogram finansowy działania,
- ewentualne warunki dla realizacji zadania,
- zakładane efekty zadania i wskaźniki ich realizacji.

4. Przełożenie Programów Operacyjnych Strategii na Wieloletnią Prognozę Finansową (WPF) i Wieloletni Plan Inwestycyjny (WPI)

WPF i WPI są dokumentami będącymi instrumentami do prowadzenia, odpowiednio: długookresowej polityki finansowej i długookresowej polityki inwestycyjnej.

Wieloletnia Prognoza Finansowa powinna określać realny poziom wydatków bieżących, wynikających z określonych ustawą zadań własnych i zleconych powiatu oraz możliwe do pozyskania środki na realizację zamierzonych inwestycji i obsługę zadłużenia powiatu.

Wieloletni Plan Inwestycyjny powinien zawierać listę inwestycji do zrealizowania w danym okresie wraz określeniem ich priorytetu, harmonogramu czasowego, budżetu i źródeł finansowania. Oba wieloletnie plany powinny być łącznikiem między *Strategią zrównoważonego rozwoju powiatu sochaczewskiego do 2020 roku* a rocznymi planami działania i budżetami powiatu.

Nie do zaakceptowania jest sytuacja, niestety zdarzająca się w polskich samorządach, gdy zawartość WPF i WPI nie ma, bądź ma tylko luźny związek z zapisami ich strategii rozwoju. W rezultacie, nie tylko został zmarnowany wysiłek i koszty poniesione w związku z opracowaniem dokumentu strategii, ale - przede wszystkim - dana jednostka samorządu terytorialnego rozwija się (jeśli) w sposób daleki od optymalnego.

5. Współpraca instytucji powiatowych z interesariuszami

Często popełnianym przez samorzady błędem jest traktowanie Strategii, jako dokumentu będącego 'własnością' jedynie administracji powiatowej i, w związku z tym, tejże administracji jako jedynego realizatora Strategii - mimo zawartych w niej zapisów wskazujących na udział innych podmiotów. Wynika to z wieloletniej, uwarunkowanej historycznie, ale ciągle złej polskiej tradycji braku współpracy między administracją a społeczeństwem. Często się zdarza, że narzekający na roszczeniowość mieszkańców urzędnicy, nie dają i nie korzystają z możliwości wciągnięcia ich w proces rozwoju i zarządzania powiatem.

Żadna strategia, a strategia zrównoważonego rozwoju w szczególności, nie może być w istotnym stopniu zrealizowana bez udziału jej interesariuszy: mieszkańców, lokalnych organizacji i przedsiębiorców, a także osób i podmiotów zewnętrznych mogących mieć wpływ na rozwój obszaru. Stanowią oni istotny (zasadniczy) element zasobów wewnętrznych powiatu, niezbędnych dla zrealizowania Strategii. Co więcej, są adresatami procesu rozwoju i jako tacy,

są w stanie ocenić prawidłowość jego realizacji. Zaangażowanie ich zwiększy efektywność wydatkowania środków z budżetu, pozwoli na lepsze zaspokojenie potrzeb społecznych i umocni poczucie podmiotowości mieszkańców.

Są to korzyści nie do przecenienia przez kierującą tym procesem administrację lokalną. Dlatego powinna ona włączyć weń w jak największym stopniu sektor społeczny i gospodarczy, wycofując się, gdzie to możliwe, z roli realizatora zadań (konstytucyjna zasada pomocniczości), a tylko je wspierać i koordynować.

Współpraca z zewnętrznymi podmiotami może też obejmować międzynarodową współpracę powiatu. Daje ona możliwość skorzystania z wiedzy, doświadczeń i kontaktów zagranicznych samorządów, a ewentualnie - także dostęp do międzynarodowych środków na rozwój lokalny (gdy jest realizowana w ramach międzynarodowych, głównie unijnych programów współpracy). Może także być, co nie jest bez znaczenia, źródłem satysfakcji mieszkańców powiatu z uzyskanej wiedzy, doświadczeń i nawiązanych relacji z mieszkańcami innych krajów. Jest to także element atrakcyjności powiatu jako miejsca zamieszkania i jakości życia jej mieszkańców.

Podobne walory ma współpraca na poziomie subregionalnym, regionalnym i krajowym w ramach obecnych i ewentualnych nowych afiliacji powiatu. Może ona stanowić źródło wiedzy i finansów, ale także tworzyć okazje do uzgadniania kierunków wspólnych działań na rzecz większego obszaru, obejmującego terytorium powiatu.

6. Promocja wewnętrzna i zewnętrzna procesu realizacji Strategii

Instrumentem mobilizacji zasobów na rzecz rozwoju powiatu sochaczewskiego jest promocja procesu realizacji Strategii. Z podziału tych zasobów na wewnętrzne i zewnętrzne wynikają grupy docelowe dla tej promocji. Wewnętrzną grupę docelową stanowią mieszkańcy i podmioty powiatu, w tym także pracownicy i instytucje samorządu powiatowego, kierującego procesem realizacji. Celem tej promocji jest informowanie o przebiegu procesu, a przez to zyskiwanie ich wsparcia oraz zaangażowania weń. Wymaga to działań wychodzących poza 'suchą' informację. Do podstawowych działań, które powinny być zrealizowane, można zaliczyć:

- umieszczenie dokumentu Strategii na stronie internetowej powiatu sochaczewskiego i w Biuletynie Informacji Publicznej,
- umieszczanie na stronie internetowej powiatu aktualnych informacji dotyczących realizacji zadań zapisanych w Strategii,
- umieszczanie na stronie internetowej powiatu i w BIP okresowych ocen realizacji Strategii,
- organizowanie otwartych spotkań dotyczących udziału w realizacji zadań zapisanych w Strategii,
- promowanie w społeczności lokalnej partnerów społecznych i gospodarczych, angażujących się w działania na rzecz realizacji Strategii.

W odniesieniu do promocji zewnętrznej, adresowanej do wszystkich podmiotów zainteresowanych współpracą z powiatem sochaczewskim, do odpowiednich działań należy zaliczyć, podobnie jak w promocji wewnętrznej:

- umieszczenie dokumentu Strategii na stronie internetowej powiatu i w Biuletynie Informacji Publicznej, także w angielskiej wersji językowej (skróconej),
- umieszczanie na stronie internetowej powiatu sochaczewskiego aktualnych informacji

dotyczących realizacji zadań zapisanych w Strategii,

oraz:

- folder informacyjny zawierający najważniejsze zapisy Strategii (w wersji polskiej i angielskiej),
- publikacje w prasie, informacje w telewizji i w radio na temat realizacji działań zapisanych w Strategii

SPIS TABEL

Tabela 1. Podział warstw wodonośnych w rejonie Sochaczewa.....	20
Tabela 2. Wielkości antropogenicznej emisji substancji w powiecie sochaczewskim w 2012 roku	21
Tabela 3. Udział % poszczególnych źródeł w emisji całkowitej w powiecie sochaczewskim i województwie mazowieckim (dane w nawiasie)	21
Tabela 4. Liczba mieszkańców gmin powiatu sochaczewskiego w latach spisów powszechnych i w latach 2012-2014.	25
Tabela 5. Przyrost naturalny w powiecie sochaczewskim w okresie 2004-2014	26
Tabela 6. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w powiecie sochaczewskim w okresie 2004-2014 na tle kraju, Mazowsza i podregionu warszawskiego zachodniego	26
Tabela 7. Migracje w powiecie sochaczewskim w okresie 2004-2013	26
Tabela 8. Prognoza liczby mieszkańców powiatu sochaczewskiego.	27
Tabela 9. Ludność wg ekonomicznych grup wiekowych w powiecie sochaczewskim, podregionie warszawskim zachodnim, na Mazowszu i w Polsce	27
Tabela 10. Szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne, zasadnicze zawodowe, średnie zawodowe, ogólnokształcące oraz policealne różnych typów na terenie powiatu sochaczewskiego w 2014 roku	29
Tabela 11. Udział osób z wykształceniem wyższym oraz średnim i policealnym w podziale na miasto i wieś w powiecie sochaczewskim na tle kraju, województwa, podregionu i powiatów podregionu	39
Tabela 12. Zmiany liczby osób z wykształceniem wyższym w powiecie sochaczewskim na tle kraju, województwa, podregionu i powiatów podregionu	41
Tabela 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie sochaczewskim w okresie 2004-2014 na tle kraju, Mazowsza i podregionu warszawskiego zachodniego	43
Tabela 14. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2014 (ogółem).	44
Tabela 15. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2014 (obszary wiejskie).	45
Tabela 16. Udział funkcjonalnych grup wiekowych w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie osób w tym wieku	46
Tabela 17. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	47
Tabela 18. Aktywność polityczna mieszkańców powiatu sochaczewskiego w wyborach na tle podregionu warszawskiego zachodniego, Mazowsza/Okręgu Płockiego oraz Polski (na podst. www.pkw.gov.pl)	50
Tabela 19. Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w powiecie na tle kraju, Mazowsza i podregionu (w 2012 a i 2013 b).	56 - 57
Tabela 20. Produkt krajowy brutto ogółem w latach 2000-2011 (mln zł).	64

Tabela 21. Struktura wartości dodanej brutto w podregionie 30 - warszawskim zachodnim	65
Tabela 22. Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach podregionu 30 (mln zł).	66
Tabela 23. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach podregionu 30 (mln zł).	67
Tabela 24. Struktura użytkowania gruntów w powiecie sochaczewskim	67
Tabela 25. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru regon w powiecie sochaczewskim – najliczniej reprezentowane sekcje PKD	70
Tabela 26. Wielkość produkcji sprzedanej przemysłu ogółem w powiecie sochaczewskim na tle podregionu (mln zł)	71
Tabela 27. Wielkość produkcji sprzedanej przemysłu na 1 mieszkańca w powiecie sochaczewskim na tle podregionu (zł)	71
Tabela 28. Drogi znajdujące się w zarządzie powiatu.	73
Tabela 29. Wykaz obiektów mostowych z podziałem na gminy	74
Tabela 30. Podmioty sektora samorządowego w powiecie sochaczewskim (jednostki organizacyjne powiatu)	76 - 77
Tabela 31. Zestawienie dochodów i wydatków powiatu w okresie 2009-2014	78
Tabela 32. Struktura dochodów powiatu w okresie 2009-2013 (zł).	78
Tabela 33. Struktura wydatków z budżetu powiatu wg działów gospodarki w okresie 2010-2014.	79 - 80

SPIS RYCIN

Ryc. 1. „Trójkąt rozwoju” wg Vaeskena	5
Ryc. 2. Powiat sochaczewski w układzie administracyjnym, osadniczym i drogowym	7
Ryc. 3. Gminy powiatu sochaczewskiego.	8
Ryc. 4. Mezoregiony fizyczno-geograficzne Mazowsza wg klasyfikacji J. Kondrackiego	9
Ryc. 5. Zagospodarowanie przestrzenne powiatu sochaczewskiego	10
Ryc. 6. Województwo mazowieckie – obszary chronione	12
Ryc. 7. Województwo mazowieckie – obszary Natura 2000	13
Ryc. 8. Krajowa sieć Ekologiczna ECONET- POLSKA	14
Ryc. 9.	16
Ryc. 10. Ocena stanu/potencjału ekologicznego JCWP rzecznych woj. mazowieckiego na podstawie badań 2010-2014, bez uwzględnienia oceny w obszarach chronionych	17
Ryc. 11. Ocena stanu chemicznego JCWP rzecznych województwa mazowieckiego	18
Ryc. 12. Ocena stanu ogólnego JCWP rzecznych województwa mazowieckiego za okres	19
Ryc. 13. Średnie prędkości wiatru na wysokości 10 m w województwie mazowieckim	22
Ryc. 14. Procentowy udział występowania cisz atmosferycznych w województwie	22
Ryc. 15. Szpital powiatowy w Sochaczewie.	52

Ryc. 16. Rozmieszczenie jednostek ochotniczych straży pożarnych w powiecie sochaczewskim	54
Ryc. 17. Zróźnicowanie poziomu potencjału ekonomicznego powiatów wybranych województw w 2010 roku	60
Ryc. 18. Potencjał ekonomiczny powiatu sochaczewskiego na tle potencjału ekonomicznego powiatów otoczenia Warszawy w 2010 roku	61
Ryc. 19. Rozkład grup osób, które winny stać się obiektem szczególnej troski samorządu lokalnego	101
Ryc. 20. Związek zidentyfikowanych problemów społecznych z programowaniem działań	106
SPIS WYKRESÓW	

Wykres 1. Róża wiatrów dla stacji pomiarowej WIOŚ w Granicy - KPN	23
Wykres 2. Udział osób z wykształceniem wyższym w podziale na miasto i wieś w powiecie sochaczewskim na tle kraju, województwa, podregionu i powiatów podregionu	39
Wykres 3. Udział osób z wykształceniem średnim i policealnym w podziale na miasto i wieś w powiecie sochaczewskim na tle kraju, województwa, podregionu i powiatów podregionu	40
Wykres 4. Zmiany liczby osób z wykształceniem wyższym w powiecie sochaczewskim na tle kraju, województwa, podregionu i powiatów podregionu	42
Wykres 5. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2014 (ogółem).	45
Wykres 6. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w 2014 (obszary wiejskie).	46
Wykres 7. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem w gminach powiatu sochaczewskiego.	47
Wykres 8. Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem	48
Wykres 9. Zmiana produktu krajowego brutto ogółem 2011/2001.	65
Wykres 10. Struktura użytkowania gruntów gospodarstw rolnych w powiecie sochaczewskim	68
Wykres 11. Udział powierzchni gruntów gospodarstw rolnych w powierzchni gruntów ogółem w gminie	69
Wykres 12. Zestawienie dochodów i wydatków powiatu w okresie 2009-2013	79